

SAN JUAN

*Jesucristo Maríphya werenírīrē weregħ marī
irirosū daphukugħu āārīnugħārīmarē gojadea*

¹ Neōgoragueta i ħimha āārīburi dupiyuro Jesucristo Maríphya werenírīrē weregħ āārīsiadi āārīmí. Maríphu merā āārīgħu, Maríphuta āārīmi.
² Neōgoragueta īgħi Maríphu merā āārīsiadi āārīmí.
³ Irasirigu Maríphu īgħi merā i ħimha ma āārīburi āārīpererire iridi āārīmí. Irasiriro i ħimha ma āārīpereri Maríphu īgħi merā iridea āārā. ⁴ Jesucristo, Maríphu merā perebiri okarire sīgħu āārīmi. I okari merā masakare sīħġori sīgħu āārīmi. Irasirigu ļigħ-särē Maríphure masīmakħu yámi. ⁵ Maríphure masīmerā naħtīħarōgue āārīrā irirosū āārīma. Jesucristo sīħġori sīgħu āārīgħu ļigħ-särē Maríphure masīmakħu yámi. Naħtīħarī sīħġorire neō yaumasibba.

⁶ Jesucristo i ħimha aariburi dupiyuro Maríphu Juan* wālkugħure iriudi āārīmí. ⁷ Juan, Jesúś masakare sīħġori sīgħu āārīgħu īgħi i ħimha aariburire weremi, āārīpererā irire pérā īgħix bħuremuburo, ārīgħu. ⁸ Juan masakare sīħġori sīgħu āārīgħu meta āārīmí. ļigħ-särē Jesucristo aariburi gapħire weredu piyudi āārīmí. ⁹ Jesucristo diayeta āārīpererā masakare sīħġori sīgħu āārīgħu i ħimha aariburi āārīrārē Maríphure masīmakħu iriġu aaridi āārīmí.

---

* **1:6** Jesucristo i ħimha aariburi dupiyuro Maríphu iriudi, Juan wālkugħu masakare wāŷiedi āārīmí.

10 Jesucristo i ñaguere ãärídi ãärími. Marípu ïgu merã i ñuñerẽ irikeremaku, i ñuñu marã gapu ïgurẽ neõ masibirinerã ãärímá. **11** ïguya nikügue aarikeremaku, ïguya nikú marã gapu ïgurẽ bokatírñeñebirinerã ãärímá. **12** ïgurẽ bokatírñeñea, buremurã gapure Marípu pûrâ ãärímaku yámi. **13** ïgsã pagsamarã ïgsârẽ pûrâkurã, Marípu pûrâ ãärímaku iribema. Irasu ãärímaku, ïgsã pagu ïgu gâamerõ iriri merã ïgsârẽ Marípu pûrâ ãärímaku iribemi. Marípu gapu ïgsârẽ ïgu pûrâ ãärímaku yámi.

14 Jesucristo, Marípuya wereníru weregu marí irirosu dupukugu ãäríngâdero puru, i ñaguere gua merã ãärígu, masakare buro mañru merã, diaye werenígu ãärími. Guá ïgu gosesiririre iâbu. ïgu Marípu magu sugu ãärígu, ïgu irirosúta turagu, õágu ãärími. **15** Juan masakare wâiyedi Jesucristore ïágu, guare ásu áru weremi:

—Íí ãärími yu musârẽ weredi. Musârẽ ásu áru werebu: “ïgu yu puru aarikeregu, yu deyoaburo dupiyuro ãärísiadi ãärími. Irasirigu yu nemorõ ãärími”.

16 Jesucristo maríru mañtarigu ãärísiá, marí ãärípererâru õáru iritamuníkôámi. **17** Marípu ïgu dorerire Moisés merã maríru pídi ãärími. Jesucristo merã gapure Marípu ïgu maríru mañruru, ïgu wereníru diaye ãärírure imumi. **18** Neõ sugu masaku Marípure iâdi mámi. Jesucristo ïgu magu sugu ãärígu gapu ïgu Pagu merã ãärísiá, maríru ïguru masimaku yámi.

Juan masakare wāiyerimasū Jesucristoyare were-dea

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

19 Judío masaka oparā Jerusalén ãārīrā paíare, Levíya bumarādere Juan pārogue īgūrē: “¿Noā ãārīrī mu?” ãrī sērēñadorerā iriuñurā. **20** Ígūsā irasū ãrī sērēñarā ejamakū, Juan ìgūsārē pémasīma õārō ãsū ãrī yujumi:

—Yu, Cristo Marīpū masakare taudoregu iriudi ãārībea, ãrīmi.

21 Irasirirā ìgūrē dupaturi sērēñama doja:

—Iro merē, ¿niíno gapu ãārīrī? ¿Iripoeguemū Marīpuya kerere weredupiyudi Elías ãārīrī? ãrīma.

Juan ìgūsārē yujumi:

—Ãārībea, ãrīmi.

Ígū irasū yujumakū pérā, dupaturi ìgūrē sērēñama doja:

—¿Mu, sōō ãārīdeapoe masaka Marīpuya kerere weredupiyugu aaribu ãārāyupu, ìgūsā ãrīdi ãārīrī? ãrīma.

Juan yujumi:

—Ãārībea.

22 Irasirirā ìgūrē ãsū ãrīma:

—¿Niíno gapu ãārīrī? Guare iriuinanerā ìgūsā pārogue mu yujurire gua ãīamakū gāāmema. Irasirigū wereka guare! Mu basi, ¿naásū ãrī gūñarī? ãrīma.

23 Irasirigū Juan iripoeguemū Isaías Marīpuya kerere weredupiyudi gojadea merā ìgūsārē ãsū ãrī yujumi:

—Masaka marīrōgue sugu bāro bāsaro merā were gaguinígorenagū ãsū ãrī werea: “Marī Opu aariburi dupiyuro ìgū aariburi maarē diayema

maa õārī maa ãmurã irirosũ diayemarẽ irika!” ãrī werea, ãrīmi Juan.

24-25 Ígū irasū ãrī yujumakă péră, fariseo bumarã iruaneră Ígürẽ sérēñama doja:

—Mu, Cristo Marípă iriudi, o Elías, o sôõ ãärídeapoe Marípuya kerere weredupiyudi ãärã, ãrlíbi, ¿nasirigu masakare wãÿyeri?

26 Juan Ígüsärẽ ãrīmi:

—Yü masakare deko meră wãÿyea. Sugü musã watopeguere musã masibí ãärīmi. **27** Ígū, yü purü aarikeregü, yü nemorõ ãärīmi. Yü ubu ãärígú, Ígürẽ neõ súropebirikoa, ãrīmi.

28 Juan Ígū masakare wãÿyenarõgue Betania wãíkuro, dia Jordán wãíku diya abe muríriro gapü i ãärípererire Ígüsärẽ weremi.

Marípă Jesúre oveja majígă irirosũ ãärígárẽ iriudi ãärílmare Juan weredea

29 Gajinü gapü Juan, Jesús Ígū purü aarimakă Íágü, guare ãsü ãrīmi:

—Íäka! Íi Marípă iriudi, oveja majígă[†] irirosũ ãärīmi. Ígū boari meră i ãmă marârẽ Ígüsã ñerõ iridea wajare peremakă irigükumi. **30** Íita ãärīmi yü musärẽ iro dupiyuro ãsü ãärīmi, ãrī weredi. “Ígū yü purü aarikeregü, yü deyoaburo dupiyuro ãärísiadi ãärīmí. Irasirigu yü nemorõ ãärīmi”, ãrī werebü. **31** Yude Ígürẽ: “Marípă iriudi ãärīmi”,

---

[†] **1:29** Exodus 29.38-43; Números 28.1-4,9, 16-19; 29.7-8: Iripoegue Marípă Moisére Ígū dorerire ãsü ãrī pídi ãärīmí: “Israel bumarârẽ ãsü ãrīka: ‘Musã yü dorerosüta yüre báremurã, oveja majígárẽ õágárẽ yü ñürõ wéjë soepeoka! Musã irasirimakă Íágü: “Musã ñerõ iridea wajare opamerã ãärã, musärẽ wajamoâbirikoa”, ãrī Íágükumi’, ãrīka!” ãrīdi ãärīmí.

ārīmasibiribh. Ígūrē masibirkeregħ, Israel bumarā masakare deko merā wāiyegħu aarigħu iribh, īgħsā īgħar-ġebla masiburo, ārīgħu, ārīmi.

32 Irasū ārī odo, Juan āsū ārī werenemomi doja:

—Óagħi deyomar īgħi umgasigue merā buja irirosū deyogħi dijari, Cristo weka ejamak īābu.

33 Marīpħu yure masakare deko merā wāiyedoredi dupi yu rogue āsū ārīmi: “Mu Óagħi deyomar īgħi dijari, sugħi masakħi weka ejamak īāgħukoa. Ígħi ta masakare Óagħi deyomar īgħi merā wāiyegħukumi, īgħi īgħsā merā āārīn ikō āburo, ārīgħu”, ārīmi Marīpħu yure. **34** Irasū waamak īāgħi: “Ígħi ta Marīpħu magħi āārīmi”, ārī masibh. Irasirigħu mħasār īrre werea, ārīmi Juan.

Jesús buerā īgħi merā āārīphoridea

35 Gajinu gapu irogueta Juan dupaturi āārīmī doja. Għa pērā īgħi buerā īgħi merā āārīb. **36** Jesús għad pħar tariamak īāgħi, Juan āsū ārīmi:

—Iħaka! Ii oveja majiġħi irirosū Marīpħu iriudi āārīmi.

37 Īgħi irasū ārīmak pérā, għad pērā Juan buerā Jesúre tħayab. **38** Irasirigħu, għad īgħi īrre tħayamak ġämenugħi īā:

—¿Neenor ġäġi meri? ārīmi.

Għad īgħi ārīb:

—¿Buegħi, noόgue āārār ħu?

39 Īgħi għadde ārīmi:

—Iħarrā aarika!

Irasirirā għad īgħi merā waa, īgħi kārīrō ġoġi n-namika cuatro hora āārīmak ħejeb. Irogħe eja, iri n-namire īgħi merā āārīb. **40** Għad pērā: yu, Andrés merā Juan

weredeare pénerā ãārīsīā, Jesúre tuyabu. Andrés, Simón Pedro pagumu ãārīmí.

41 Gajinu gapu, Andrés īgū tīgū Simón Pedrore ãmapurumugū waami. Īgū purogue eja, īgūrē ãrīyupu:

—Marīpu iriudi Mesíare bokajabu, ãrīyupu. “Mesías”, ãrīrō: “Cristo”, ãrīdūaro yáa.

42 Irasirigu Andrés Simōrē Jesús purogue ãijami. Jesús īgūrē īāgū, ãsū ãrīmi:

—Mu, Simón wāikugu Jonás magū ãārā. Puru mu “Cefas” wāikugukoa, ãrīmi. “Cefas”, ãrīrō: “Pedro”, ãrīdūaro yáa.

Jesús Felipere, Natanaere siudea

43 Gajinu gapu Jesús: “Galilea nikūgue waagura”, ãrī, Felipere bokaja:

—Náka, yu merā! ãrīmi.

44 Felipe Betsaida wāikuri makāmu ãārīmí. Pedro, Andrésāde iri makā marāta ãārīmá. **45** Jesús īgūrē: “Náka!” ãrīmakū pégū, Felipe Natanaere siuugu waami. Īgū purogue eja, īgūrē ãrīyupu:

—Moisés īgūya doreri gojadea pūgue īgū gojadire bokajabu. Marīpya kerere weredupiyunerāde īgūrēta gojanerā ãārīmá. Īgūsā gojadi Jesús Nazaretmu, José magū ãārāmi, ãrīyupu Felipe.

46 Īgū irasū ãrīmakū pégū, Natanael gapu īgūrē ãrīyupu:

—Neō sugu Nazaretmu õārō irigu mámi, ãrīyupu. Felipe gapu īgūrē ãrīyupu:

—Náka, ïmusi.

47 Jesús, Natanael īgū puro ejarimakū īāgū, ãsū ãrīmi:

—Íí õágü, diayeta Israel bumágora, áríkatori marígü ãárimi.

48 Igü irasü árímakü pégu, Natanael ígüré sérénami:

—¿Naásüpero merä yure masírí mu?

Jesús árími:

—Felipe, märe siiuburi dupiyuro higueragü doka mu ãárimakü íábü, árími.

49 Igü irasü árímakü pégu, Natanael ígüré árími:

—Buegu, mu Marípü magü, Israel bumarä Opü ãáram, árími.

50 Jesús ígüré árími:

—Yü mürë: “Higueragü doka mu ãárimakü íábü”, áríri ditare pésiá, yure báremua. Puruguere i nemorö Marípü turari merä yu iri ímurírë íágukoa, árími.

51 Ásü áríinemomi doja:

—Diayeta mäsärë werea. Puruguere ümugasi tüpämakü íáräko. Irasü tüpämakü, Marípüre wereboerä yu ãárípererä tígü purore müríana, dijarina irimakü íáräko, árími Jesús.

2

Jesús Caná wáiküri makägue mojósüadiya bosenüre íágü waadea

1 Jesús Felipere, Natanaere siiudero purü, urenu waaró merä, Galilea niküguere Caná wáiküri makärë sugü mojósüadiya bosenü ãáribü. Jesús pagode iri bosenüre íágö waamo. **2** Gua Jesús buerädere, igü merä iri bosenüre íádorerä siuma.

3 Purü iri bosenüma igui deko peremakü íágö, Jesús pago ígüré árímo:

—Igui deko preaköabü ígüsärë.

4 Igo irasū ãrīmakū pégħ, Jesús ãrīmi:

—¿Nasirigo irire yure wereri mħ? Masaka yure masiburo du�akōāa dapa, ãrīmi.

5 Igo gapħ, īgħi irasū ãrīkeremakū, tħabu erār ē ãrīmo:

—Yu magħi mħsarr ċorerosūta irika!

6 Iri wiiguere su mojōma pere għajji mojō suru pērēbejari sorori ħtäyeri merā iridea sorori āārībū. Judío masaka Marīpħ dorederosū irirā īgħisā għurari koeħburi deko duripíri sorori āārībū. Sororikħ wáro deko cincuenta o setenta litros ejari sorori āārībū.

7 Jesús tħabu erār ē ãrīmi:

—I sororire deko piusā u tħudobopeokōāka! ãrīmi.

Īgħi irasū ãrīmakū pérā, iri sororire piusā, u tħudobopeokōāma. **8** Īgħisā odomakħ, Jesús ãrīmi:

—Mérő āīsīā, bosenu siiu irigħre tħiġi waaka! ãrīmi.

“Jáu” ãrī, āīħħa.

9 Iri bosenu siiu irigħu Jesús dekoreta igui deko iriadeare masibrimi. Tiħabu dita irire masīma. Irasirigu iri bosenu siiu irigħu irire iirīñagħu, mojōsħadire siiu, āsū ãrīmi:

10 —Gajirā igui deko oħarr ē tħaddop ħorikuma. Puru īgħisā siiuanerā wáro iirīadu puru, igui deko ubu āārīr ē tħaddop kuma pama. Mu gapu igui deko oħarr ē duripíayo għare tħiġi waħda, ãrīmi.

11 Jesús Galilea nikumha makħa Caná wāikħuri makāgue irire irigħu, Marīpħ turaro merā iri īmup ħorimi. īgħi irasirimakū īħarr, għu īgħi buerā: “Diayeta Marīpħ iriudi āārīmi”, ãrī buremu bie.

12 Puru Jesús Capernaum wāikħuri makāgue waakōāmi. īgħi pago, īgħi pagħpu rā, għu īgħi buerāde

Ígū merāta waabu. Iri makāgue eja, yoaweyaripoe ãäríbú.

*Jesús Marípuya wiigue duarimasärē béowiudea
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)*

¹³ Pascua bosenu mérō døyaripoe Jesús Jerusalén wāikuri makāgue waami. ¹⁴ Irogue ejagu, Marípuya wiigue ñajää, weku, oveja, buja duarimasärē bokajami. Irasū ãärímakü, niyeru gorawayurimasä Ígūsäya kūmarí puro doarärē bokajami. ¹⁵ Ígūsä irasirimakü ïágū, pūgubu merä täräridari iri, Ígūsärë, Ígūsäyära ovejare, wekuare makāgue täränurëwiumi. Niyeru gorawayurimasärë Ígūsäya niyeru kūmaríre túmeépísirimi. ¹⁶ Irasiri odo, buja duarimasärë ãsü ãrīmi:

—Íisärë ãiwiriaka! Yüpuya wiire doebiri duari wii iribiriköäka! ãrīmi Jesús.

¹⁷ Ígū irasü ãrīmakü pérä, gúa Ígū buerä Marípuya werenírë gojadea pūgue ãsü ãrī gojadeare gūñabokabu:

Yu Opu, muaya wiire buro maña. Ígūsä iri wiire ñerö irimakü ïágū, buro bujawereru merä ãärä, ãrī gojasüdero ãäríbú. ¹⁸

¹⁸ Judío masaka oparä Jesús irasirimakü ïärä, Ígárë sérëñama:

—¿Nasirigu Ígūsärë béowiuari? Marípü irire muré iridoremakü, Ígū turari merä iri ìmuka, gúa masíma õärö! ãrīma.

¹⁹ Jesús Ígūsärë ãrīmi:

—I wiire muásä béomakü, urenu merāta yu dupaturi odonúgukoa doja, ãrīmi.

¹⁸ 2:17 Sal 69.9

20 Ígū irasū ãrīmakū pérā, ãrīma:
—I wiire irirā, cuarenta y seis bojorigora irima.
¿Nasiribu mu gapu urenu merāta odobukuri?

21 Jesúis iri wiire weregu, Ígāya dāpu gapure weregu irimi. **22** Jesúis boa, masādero p̄urū, ḡua Ígū buerā Ígū irasū ãrīdeare gūñā, pémasibū. Irasirirā Marīpuya werenírī gojadea pūgue Ígūrē gojadeare, Ígū weredeadere: “I diayeta ãārīyo”, ãrī b̄uremubū.

Jesúis ãārīpererā masaka gūñarīrē ïāmasīdea

23 Pascua bosenū ãārīmakū, Jesúis Jerusalégue ãārīmí. Masaka Ígū Marīpū turari merā iri ñumakū ñārā, wárā: “Marīpū iriudi ãārīmi”, ãrī b̄uremuma. **24** Ígūsā irasū b̄uremukeremakū, Jesúis gapu ãārīpererā Ígūsā gūñarīrē ïāmasikōāmi. Irasirigu Ígūsārē: “Yure gūñaturari merā b̄uremunikōārākuma”, ãrī ñābirimi. **25** Masaka gūñarīrē ðārō ïāmasígū ãārīsīā: “¿Naásū gūñarī Ígūsā?” ãrī sērēñabirikeregū, ïāmasīmi.

3

Nicodemo Jesúis merā werenídea

1 Sugu judío masaka oparā merā fariseo bumū Nicodemo wāikugū ãārīmí. **2** Su ñami Jesúre ñāgū ejayupu. Ígū p̄rogue eja, Ígūrē ãrīyupu:

—Buegu, Marīpū mu merā ãārīmi. Irasirigu Ígū turari merā mu iri ñumumasīa. Mu iri ñmurīrē ñārā, ḡua masīa. Marīpū mārē iriudi ãārīmí ḡuare buedoregu, ãrīyupu.

3 Ígū irasū ãrīmakū pégū, Jesúis Ígūrē ãrīyupu:

—Diayeta mərē werea. Sugʉ masakʉ dupaturi deyoagʉ irirosū ãārīgʉ dita Marīpʉ īgūyarārē dorerogue waamasīmi, ãrīyupʉ.

⁴ Īgū irasū ãārīmakʉ pégʉ, Nicodemo Jesúre sērēñayupʉ:

—¿Nasiri irasū waabukuri? Sugʉ masakʉ buegʉrogue dupaturi deyoabu, īgū pagoya patoreguere ñajāmasibirkumi, ãrīyupʉ.

⁵ Jesús īgūrē yuñyupʉ:

—Diayeta mərē werea. Sugʉ masakʉ deko merā, Óāgʉ deyomarīgʉ merā deyoagʉ dita Marīpʉ īgūyarārē dorerogue waamasīmi. ⁶ Masaka pūrākumakʉ, īgūsā pūrā masakata ãārīma. Óāgʉ deyomarīgʉ īgū merā deyoarā gapʉre Marīpʉ pūrā ãārīmakʉ yámi. ⁷ Irasirigu mʉ: “Ãārīpererā dupaturi deyoarā irirosū ãārīrōd gāāmea”, ãrīrīrē pégʉ, pégʉkabirikōāka! ⁸ Mirū noó gāāmerō wējāpuwāgāa. Iri bʉsurire péa. Irire pékererā, sōō merā aara, iro waaro yáa, ãrī masīña máa. Irasūta ãārā, Óāgʉ deyomarīgʉ īgū merā deyoarārē Marīpʉ pūrā ãārīmakʉ iriri ãsū waaro yáa, ãrī masīña máa, ãrīyupʉ Jesús.

⁹ Īgū irasū ãārīmakʉ pégʉ, Nicodemo ãsū ãrī sērēñayupʉ Jesúre doja:

—¿Nasiriro irasū ãārībukuri? ãrīyupʉ.

¹⁰ Jesús īgūrē yuñyupʉ:

—¿Mʉ Israel bumarārē Marīpʉyare buegʉ ãārīkeregʉ, ire masīberi? ¹¹ Diayeta mərē werea. Gʉa masīrīrē, gʉa ïādeare mʉsārē werea. Mʉsā gapʉ irire bʉremubea. ¹² Yʉ i ûmʉma ubu ãārīrīrē weremakʉ mañurē bʉremubea. ¿Nasirimurā ûmʉgasimarē yʉ wereri gapʉre bʉremubukuri?

13 'Neō sugu masaku ūmugasiguere marĩa, puru dijaridi mámi. Yu suguta ãārĩpererã tĩgã ūmugasigue ãārĩdi õõ i ūmugue dijaribu.

14 'Iripoegue masaka marĩrõgue Moisés kõme merã ãña keori irideare yukugue ãĩsiu, ãĩwãgãnúdi ãĩrõmí. I ãña keorire yukugue ãĩsiu, ãĩwãgãnúderosu masaka yure ãĩärĩpererã tĩgãrẽ curusague pábiatu, ãĩwãgãnúrãkuma. **15** Irasirirã ãĩärĩpererã yure buremurãno perebiri peamegue waabirkuma. Ūmugasigue perebiri okari gapure oparãkuma.

Jesús Nicodemorẽ: "Marĩpu i ūmu marãrẽ buro maĩsã", ãĩrẽ weredea

16 'Marĩpu i ūmu marãrẽ buro maĩsã, ïgã magu sugu ãĩärĩgãrẽ iriudi ãĩrõmí. ïgãrẽ buremurãno perebiri peamegue waabirkuma. Ūmugasigue Marĩpu merã perebiri okari gapure oparãkuma.

17 Marĩpu ïgã magurẽ masakare peamegue waabonerãrẽ taudoregu i ūmuguere ïgãrẽ iriudi ãĩrõmí. Masakare wajamoãdoregu meta i ūmuguere ïgãrẽ iriudi ãĩrõmí.

18 'Marĩpu ïgã magurẽ buremurãrẽ neō wajamoãbirkumi. ïgãrẽ buremumerã gapure: "Wajamoãgura", ãĩrẽ weresiami. ïgã magurẽ suguta ãĩärĩgãrẽ buremubiridea waja ïgãsãrẽ wajamoãgukumi. **19** Marĩpu magu i ūmuguere aarimí, masakare Marĩpure masãmakã iribu. Irasirigu ïgãsãrẽ sãgãgori sãgã ãĩrõmi. ïgãrẽ buremumerã gapu ïgãrẽ gãâmebema. ïgãsã ñerã iriri gapure buro gãâmemu. Irasirirã boyorogue ãĩärĩmerã, nañtãrõgue ãĩärĩdãharã irirosu ãĩrõma.

Irasirigu Marípu Ígūsārē wajamoágukumi.
20 Aãrípererā ñerō irirā Marípu magúrē gáãmebema. Boyorogue aãríduamerā irirosū aãríma, gajirā Ígūsā ñerō iririre masibirkóãburo, aãríra.
21 Maríphyare keoro irirā gapu Ígū magúrē gáãmema. Boyorogue aãríduarā irirosū aãríma, gajirā Ígūsā õãrírē irimakā ãrā: “Marípu Ígūsārē iritamumi”, aãrí masiburo, aãríra, aãrí wereyupu Jesús.

Juan masakare wãiyerimasā Jesúyare weredea

22 Puru Jesús guare Ígū buerárē Judea nikügue siiuwágāmi. Irogue eja, iro marā merā yoaweyaripoe aãrí, Ígūsārē wãiyerā iribu. **23** Juáde masakare Enón wãikuri makāgue wãiyeyupu. Enón, Salim wãikuri makā puro aãrílbá. Irogue dia wádiya aãrílbá. Irasirirā masaka Ígū purogue wãiyedorerā waanañurā. **24** Gajirā Ígūrē peresu iriburi dupiyuro aãríyuro.

25 Iripoere suráyeri Juan buerá sugu judío masaku merā Ígūsā koerikuri merā guaseopuroriñurā. **26** Puru Juan purogue waa, Ígūrē ãsū aãrí wereñurā:

—Buegu, dia Jordán wãikudiya gaji koepugue mu merā aãrídi, guare mu weredi, dapagorare masakare wãiyegu iriami. Aãrípererā Ígū purogue waarañriama, aãríñurā.

27 Ígūsā irasú aãrímakā pégu, Juan aãríyupu:

—Sugu masaku Marípu turari merā õãrírē iriri, Marípu Ígūrē pídea aãríra. **28** Musā yu weredeare pébu. “Marípu iriudi Cristo aãríbea yu”, aãríbu. Yu Cristo aãríbirikeremakā, Marípu gapu Cristo aariburi dupiyuro yure Ígūyare

weredupiyudoregu iriumi. ²⁹ Åsū ããrã. Sugu mojõshamakã, nomeõ ïgù merã ããrïgõ waakumo. ïgù merãmu, mojõshamakã ïágù, ïgù werenímakã pégu, buro usuyakumi. Irasirigu mojõshadi merãmu usuyaderosûta masaka Cristo merã waamakã ïágù, yude usuyari opataria. ³⁰ Masaka Cristore tuyaro gããmea. Yu gapure tuyaduúkõõärõ gããmea, ãríyupu Juan.

Jesucristo ümugasigue merã dijaridi ããrïmi, ãrî weredea

³¹ Irasú ãrî odo, Juan åsú ãrînemoyupu doja:

—Ümugasigue merã dijaridi ããrïpererã nemorõ masigù ããrïmi. Sugu masaku i ümumu, i ümumarë wereníkumi. Ümugasigue merã dijaridi gapu ããrïpererã nemorõ masigù ããrïmi. ³² ïgù ïädeare, ïgù pédeare weremi. ïgù irire werekeremakã, neõ sugu ïgù wererire buremubemi. ³³ ïgù wererire buremurã gapu: “Marípu diaye ããrïrîmarë ãríkatori marírõ ãrígù ããrïmi”, ãrî ïmuma. ³⁴ Marípu Cristore ïgù iriudire Öágù deyomarígärë opatarimakã iridi ããrïmi. Irasirigu Cristo Marípuya werenírîrë weremi. ³⁵ Marípu ïgù magu Cristore buro mañmi. Irasirigu ïgûrë ããrïpereri, ããrïpererârë doregu ããrïmakã iridi ããrïmi. ³⁶ Marípu magûrë buremurã ümugasigue ïgù merã perebiri okarire opama. ïgù magûrë buremuduamerã gapu iri okarire neõ opabirikuma. Marípu ïgûsârë buro wajamoágukumi, ãríyupu Juan.

4

Jesús Samaria nikūmo merā werenídea

¹ Jesúus buerā, Juan buerā nemorō wárā ãārīrī kerere, Jesúus, Juan nemorō masakare wāiyeri kerere, fariseo bumarā péñurā. ² Ígūsā iri kerere pékeremakū, Jesúus gapu Ígū basi masakare wāiyebirim. Gua Ígū buerā gapu Ígūsārē wāiyebu. ³ Fariseo bumarā iri kerere péadeare masigū, Jesúus Judea nikūgue ãārādi, Galilea nikū gapu għare siu, goedujáami.

⁴ Galileague goedujáagħu, Samaria nikūgue tariwāgāmi. ⁵ Iro tariwāgāgħu, iri nikūma makā Sicar wālkħri makāgue ejami. Iri makā, Jacob iripoeguemu Ígū magħu Josére sīdea nikū pħaro ãārībū. ⁶ Irogħere deko għobe Jacob iridea għobe ãārībū. Jesúus yoaro aaradi, garibore, iri għobe pħaro siñajā eja doami. Goeripoe ejaburi dupi yuro ãārībū. ⁷⁻⁸ Ígū irogħe doaripoeta għa Ígū buerā makāgue baari wajarirā waabu. Għad waadergo pħar, iri gobegħere sugħi nomeo Samariamo deko wágo ejayupo.

Igo irogħe ejamakū īāgħu, Jesúus igore ãrīyup:

—Yure deko tħiġi!

⁹ Ígū irasū ãrīmakū pégo, Ígħurē ãrīyupo:

—Nasirigu mu judío masakku ãārīkeregħu, yure Samariamorē: “Deko tħiġi!” ãrī sēr ħi? ãrīyupo. Iripoere judío masaka Samaria marā merā neo għamesu ribirima. Irasirigo irasū ãrīyupo Ígħurē.

¹⁰ Igo irasū ãrīmakū, Jesúus ãrīyup:

—Mu Marīpū masakare sīrīrē masīgō, yādere masīgō, yāre: “Okari sīrī dekore sīka*”! ārī sērēboakuyo. Mu sērēmakū, yā iri dekore sīboakuyo, ārīyupo.

11 Ígū irasū ārīmakū, ígūrē ārīyupo doja:

—Mu deko āiburi sorore opabea, i gobe ūkūāgoráa. ¿Noógue mu i okari sīrī deko bokagukuri? **12** Iripoegue marī ūekū Jacob i gobema dekore iirídi āārīmí. Ígū pūrā, ígūyarā ejorāde iirínerā āārīmá. Ígū marīrē i gobere pídi āārīmí. ¿Mu gapū ígū nemorō masīgū āārīrī? ārīyupo.

13 Jesú igore yājāyupo:

—Āārīpererā i gobema deko iirírā, dupaturi ūemesiburi oparākuma. **14** Yā sīburi gapure iirírā, neō ūemesiburi opabirikuma. Ígūsārē ígūsāya yājāpūrārīguere deko ūmayoro irirosū āārīroko. Irasirīrā i merā perebiri okari oparākuma, ārīyupo.

15 Ígū irasū ārīmakū pégo, ígūrē ārīyupo:

—Iri dekore sīka yāre! Mu yāre sīmakū, yā neō dupaturi ūemesiburi opabirikoa. Irasū āārīmakū, i gobeguere neō dupaturi deko wágó aaribirikoa pama, ārīyupo.

16 Jesú igore ārīyupo:

—Mu marāpūre siiugo waaka! Ígūrē siiu, ūōgue ígū merā dupaturi aarika! ārīyupo.

* **4:10** Jn 11.25: Jesú ārīmi: —Yā boanerārē masāmakū irigū, ígūsārē okari sīgū āārā. Yāre bāremugū boadigue āārīkeregū, okagukumi. Jn 14.6: Jesú ārīmi: —Yā dita Yāpū pārogue waarí maa irirosū āārā. Yā diayema āārīrē masakare masāmakū irigū, ígūsārē okamakū irigū āārā. Yā merāta Yāpū pārogue waarākuma.

17 Igo īgārē yujuyupo:

—Yu, marāpʉ marīgō ãārā.

Jesús igore ãrīyupʉ:

—Mu yure: “Marāpʉ marīgō ãārā”, ãrīgō, diayeta yujua. **18** Mu su mojōmarā ūma merā marāpʉkusiadibʉ. Dapagora mu merā ãārīgʉ mu marāpʉ diaye ãārībemi, mu īgārē neō mojōshabiribʉ. Irasiriro mu yujuri diayeta ãārā.

19 Īgū irasū ãrīmakū pégo, ãrīyupo:

—“Mu Marīpʉya kerere weredupiyurimasū ãārīko”, ãrī gūñáa yu. **20** Gua ñekʉsāmarā Samaria marā sigʉ ūtāñgue Marīpʉre bʉremunerā ãārīmá. Muśā judío masaka gapʉ guare: “Jerusalēgue Marīpʉre bʉremurō ãārā. Irogue Marīpʉre bʉremurā waaka!” ãrā guare muśā, ãrīyupo.

21 Igo irasū ãrīmakū pégu, Jesús ãsū ãrīyupʉ:

—Yu werenírīrē péka! Purʉgue muśā i ūtāñguere, Jerusalēguedere Marīpʉre bʉremurā waabirikoa. Muśā irasiriburo mérōgā dʉyáa. **22** Muśā Samaria marā muśā bʉremugʉrē masībea. Gua judío masaka gapʉ gua bʉremugʉrē õārō masīa. Īgū masakare taibu judío masakʉ ãārīmi. **23** Marīpʉre diayeta bʉremurā īgūsāya yujupūrārīgue bʉremurākuma. Marīpʉ īgūrē bʉremurārē ãsūta bʉremurō gāāmemi. Īgūrē ãsū bʉremuripoe ejaro, dapagorare ejasiáa. **24** Marīpʉ deyomarīgʉ ãārīmi. Irasirigu īgūrē bʉremurāya yujupūrārīgue ãārīmi. Irasirirā īgūsāya yujupūrārīgue diayeta īgūrē bʉremurō gāāmea īgūsārē, ãrīyupʉ.

25 Īgū irasū ãrīmakū, īgūrē ãrīyupo:

—Yü masña. Mesías, Marípʉ iriudi Cristo aarigʉkumi. Ígʉ aarigʉ, marírē ãärípererire weregʉkumi, ãríyupo.

26 Igo irasū ãrīmakʉ pégu, ãsū ãrī deyoromuyupʉ:

—Yü mʉ merā werenígʉ Marípʉ iriuditita ãärā, ãríyupʉ Jesús.

27 Ígʉsā irasū weretamuripoe gʉa baari wajarirā ejanerā Jesús pʉrogue goedujajabʉ. Ígʉ sugo nomeō Samariamo merā werenímakʉ ïärā, ïágʉkakōābʉ. Ígʉrē neō: “¿Ñeéenorē gãāmeari? o ¿Ñeénomarē igo merā wereníari?” ãrī sérēñabiribʉ Jesúre.

28 Pʉru nomeō igo deko wárisorore irota béodobokōā, makãgue waakōāmo. Irogue ejago, masakare wereyupo:

29 —Náka, mʉsāde ïärā aarika! Sõõ sugʉ ãmúʉ ãärāmi. Ígʉ ãärípereri yʉ irideare masípeokōāmi, irire werepeokōāmi yure. ¿Ígʉ Cristo, Marípʉ iriudi ãäríkuri? ãríyupo igoya makã marārē.

30 Igo irasū ãrīmakʉ pérā, Jesús pʉrogue Ígʉrē ïärā waañurā. **31** Ígʉsā Ígʉ puro aariburi dupiyuro gʉa Ígʉrē ãrībʉ:

—Buegu, gʉa mʉrē ãíriadea baarire baaka! ãrī sñadibʉ.

32 Jesús gapʉ gʉare ãrīmi:

—Yü baari opáa, irire mʉsā masíbea.

33 Ígʉ irasū ãrīmakʉ pérā, gʉa basi ãsū ãrī gãme sérēñapʉroribʉ:

—¿Gajipoe irirā gajirā Ígʉrē baari ejoayuri? ãrībʉ.

34 Jesús gapʉ gʉare ãrīmi:

—Yure iriudi gãāmerírē irigu, Ígʉ yure moñdoredeare iriyuwarikʉgʉ, baayapigʉ irirosū

ãärã. ³⁵ M̄asā ãsū ãrã: “Wapik̄rā abe d̄hyáa, īgūsā otedea d̄uka s̄iburo”. Yu gapu m̄asārē ãsū ãrã: “İgūsā otederore iāka! D̄uka borerire searipoe ejasiáa”. ³⁶ Suḡu otedea d̄ukare searimasū īgū moädea wajare wajatami. Marīpuya werenír̄rē weregu īgū irirosū ãär̄imi. īgū wererire pérã, yure b̄remuma. Irasirirā ūm̄ugasigue perebiri okarire oparākuma. īgūsā, īgū otedea d̄uka seari irirosū ãär̄ima. Irasirirā oterimasū, īgū otedea d̄ukare searimasū irirosū ãär̄irā, usuyama, masaka yure b̄remumakū ïärā. ³⁷ Masaka ãsū ãr̄i werewuakuma: “Suḡu masaku otekumi. Puru gajiḡu i otedea d̄ukare seakumi”, ãr̄ikuma. īgūsā irasū ãr̄i werewuadea diayeta ãärã. ³⁸ Iripoegue Marīpuya werenír̄rē weredupiyunerā oterimasā irirosū ãär̄inerā ãär̄imá. Dapagora yu m̄asārē iriu. M̄asā īgūsā iripoegue otedea d̄ukare searimasā irirosū ãärã. Irasirirā īgūsā moädea wajare m̄asā wajatarā irirosū ãärã. īgūsā moäderoguere moäwekabejarā irirosū irirā yáa, ãr̄imi Jesús.

³⁹ Samariamo makāgue ejadero puru: “Sōõ ãär̄adi ãär̄ipereri yu irideare mas̄ipeokõämi”, ãr̄imakā pérã, wárā iri makā marā Jesúre b̄remuñurā. ⁴⁰ Irasirirā Jesús puru aarirā, īgūrē: “Gua merā dujaka!” ãr̄i s̄erēma. īgūsā irasū ãr̄imakā péḡu, Jesús īgūsā merā penu dujami. ⁴¹ īgū wererire pérã, gajirāde wárā īgūrē b̄remuma. ⁴² Irasirirā nomeõrē ãr̄ima:

—Gua mu wereadea ditare pérã, Jesúre b̄remuadabu. Dapagora tamerārē gua basi īgū wererire pésiā, īgūrē b̄remua. Gua masiā. īgū

diayeta Marípʉ iriudi, i ûmʉ marārē peamegue waabonerārē taugʉ ãärīmi, ãrīma.

Jesús Galilea nikū marā opʉ dokamʉ magʉrē tauda

⁴³ Jesús penʉ Samariague ãärādi, Galilea nikūgue waami. ⁴⁴ Iro dupiyuro Jesús ãsū ãrīdi ãärīmi: “Marípʉya kerere weredupiyugʉre ïgʉya nikū marā ïgārē bʉremubema”, ãrīdi ãärīmi. ⁴⁵ Galileague ejamakʉ, iro marā ïgārē õārō bokatīrīñeāma. Iro dupiyuro ïgāsāde Jerusalēgue pascua bosenʉ ïärā ejanerā ãärīmá. Irasirirā ãärīpereri Jesús irogue irideare ïānerā ãärīmá.

⁴⁶ Jesús Galileague ejadero pʉrʉ, Caná wāikʉri makāgue ïgʉ dekoreta igui deko iridea makāgue goemi. Iri makāguere sugʉ Galilea marā opʉ dokamʉ ãärīmi. ïgʉ magʉ Capernaum wāikʉri makāgue ãärīgʉ, pūrīrikʉgʉ iriyupʉ. ⁴⁷ Irasirigʉ opʉ dokamʉ, Jesús Judeague ãärādi ïgʉ Galileague ejari kerere pégu, Jesús pʉro aarimí. ãsū ãrī sērēmi ïgārē:

—Yʉ magʉ boabu iriami. ïgārē taubosagʉ aarika! ãrīmi.

⁴⁸ ïgʉ irasū ãrīmakʉ pégu, Jesús ãrīmi:

—Marípʉ turari merā yʉ iri ïmurīrē ïābirikererā, neō yʉre bʉremubea mʉsā, ãrīmi.

⁴⁹ Opʉ dokamʉ gapʉ Jesúre ãrīmi:

—Gʉa Opʉ, yʉ magʉ boaburo dupiyuro aarika!

⁵⁰ Jesús ïgārē ãrīmi:

—Mʉya wiigüe dujáaka! Mʉ magʉ okagʉkumi, ãrīmi.

Opu dokamu, ñgü irasü ãrïrïrë pégu, büremurü
merä ñgüya wiigue dujáakümi. ⁵¹ ñgüya wiigue
ejawägäriripoe ñgürë moüboerü bokatürë wereñurä:
—Mu magü okami, ãrïñurä.

⁵² ñgüsä irire ãrïmakü pégu: “¿Naásü ããrïmakü
oüarü?” ãrü särëñayupü. ñgüsä ñgürë ãrïñurä:

—Ñamika goeripoe pürugäta nimaküri tariabü
ñgürë, ãrïñurä.

⁵³ Irasü ãrïmakü pégu, ñgü pagü ãrüyupü: “Jesü
yre: ‘Mu magü okagükumi’, ãrü wereripoeta ni-
maküri tariakuyo”, ãrüyupü. Irasirigu, ããrïpererü
ñgüya wii marä merä Jesüre büremuyupü.

⁵⁴ Jesüs Judea ããrüdi dupaturi Galileague
ejadero püru, opu dokamu magürë ñgü tauadea
merä Canä wäiküri makägue pea Marüpü turari
merä iri ñmumi.

5

Jesüs düpu buadire taudea

¹ Püru Jesüs Jerusalügue judío masaka bosenü
ñägü waami. ² Iri makä turo särürügue su makäpüro
“Oveja” wäiküri makäpüro püro wäri gobe deko
gobe ñgüsä iridea gobe ããrübü. Iri gobe hebreo
ya merä “Betzata” wäikübü. Iri gobe türogue
su mojüma taridupabu tiiañü marürë ããrübü.
³⁻⁴ Iri taridupabugue wärä masaka pürürikürä
oyama. Koye ñämerä, waamasümerä, guburi
buasünerä ããrümá. Gajipoere Marüpüre wereboegü
iri gobegue dijajanayupü. Irogue dijajagu,
dekore gämeñamakü irinayupü. ñgü irasiriadero
püru, iri gobegue buañajäpüorigüno ñgü särürë
tarisünayupü. Irasirirä deko gämeñaburire yürä

irogue oyama. **5** Irogue sugh daph buadi oyami. Ígh treinta y ocho bojorigora pürírikhgu ããríyuph. **6** Jesús iri gobe táro tariwágágh, ñ buadi oyagure ñámi. “Yoaripoe pürírikhgu ããrími”, ãrí masíkóãmi. Irasirigh Ígúré ãsú ãrí séréñami:

—¿Mu pürírikhrire taumakh gáãmerí? ãrími.

7 Ígh Jesúre yújumi:

—Yu Opu, sugh yáre iritamugh neño mámi. Deko gámeñamakh, yu iri gobe ñajáduamakh, gajirá yu dupiyuro ñajápurorinama, ãrími.

8 Jesús Ígúré ãrími:

—Wágánugáka! Mu oyarore ãíaka! ãrími.

9 Irasú ãímakhta, Ígh pürírikhri taribu. Irasirigh wágánugá, Ígh oyarore tuútúrá, ãíkóãmi. Jesús Ígúré tauadeanu judío masaka siñajárính* ãíríbu.

10 Irasirirá judío masaka opará Jesús tausúadi Ígh oyarore ãímakh ñárá, Ígúré ãíríñúurá:

—Dapagá marí siñajárính ãírá. Mu oyarore kóãgá, marí dorerire tarinugágá yáa, ãíríñúurá.

11 Ígh Ígúsáré yújuyuph:

—Yáre tauadi: “Mu oyarore ãíaka!” ãírámi.

12 Ígh irasú ãímakh pérá, Ígúré ãsú ãírí séréñuñurá:

—Irire máré irasú ãíadi, ¿noño ãírárí?

13 Jesús buadire tauadero puru, iro ãírárá masaka wárá watopegue waakóãmi. Irasirigh buadi ãírádi Ígúré tauadire: “Íghta ãírími”, ãírí masíbiriuyuph. **14** Puru Jesús Marípúya wiigue Ígúré bokajagu, ãírími:

---

* **5:9** Judío masaka siñajárính, sábado ãírá.

—Pémasíka! Dapagorare mu pururikuri marígu ããrã. Irasirigu ñeríre irinemobirkóãka! Dupaturi ñeríre irigu, mu pururikudero nemoro ñero tarigukooa, ãrimi.

15 Ígu irasu ãrádero puru, buadi ããrádi judío masaka opara purogue waa, Ígusãre wereyupu:

—Yure tauadi Jesús wâïkugu ããrimi, ãriyupu.

16 Irire péra, judío masaka opara Ígusã siñajärinu ããrimaku Jesús buadire tauadea waja Ígure ñero iripurori, wéjeduadiñurá.

17 Ígusã Ígure ñero iriduamaku ïãgu, Jesús Ígusãre ããrimi:

—Yupu piriro maríro moãgu yámi. Yude moãa, ããrimi.

18 Ígu irire ããrimaku péra, judío masaka opara dupiyuro Ígure wéjeduadero nemoro wéjeduadiñurá. Ígusã siñajärinu ããrimaku buadire Ígu tauadea waja, Ígu Marípure: “Yupu”, ãrirí waja Ígure irasu wéjeduadiñurá. “Ígu: ‘Yupu’, ãrigu, Ígu basi: ‘Yu Marípu suro mera ããrá’, ãrigu yámi”, ãrí guññañurá.

Jesús Ígu Pagu Ígure dorerosúta Ígu iririre were-dea

19 Irasirigu Jesús Ígusãre ãsu ãrí weremi:

—Diayeta musãre werea. Yu Marípu magu yu gáamero neõ iribea. Yupu iririre ïãgu, iri ditare yáa. **20** Yupu yure Ígu magure mammi. Irasirigu ããrípereri Ígu iririre yure ïmumi. I dapagorare Ígu turari mera yu iridea nemoro gajire yure iridoregukumi. Ígu turari mera irire yu iri ïmumaku ïãrá, ïãgukarákomasá. **21** Yupu boaneráre masu, okari sírosúta yude yu okari síduaráre sígukomasá.

22 Y^up^u masaka ñerō iridea waja ïgūsārē wa-jamoābemi. Y^u gap^ure ãārīpereri ïgū turarire pími, ïgūsārē wajamoābure. **23** ãārīpererā ïgūrē b^uremurōsūta y^udere b^uremuburo, ãrlgū, y^ure irasiridoremi. Y^ure ïgū magūrē b^uremumerā Y^up^udere b^uremubema. Ígū y^ure iriudi ãārīmi.

24 'Diayeta m^usārē werea. Y^u werenírīrē pérā, y^ure iriudire b^uremurā, ûm^ugasigue Y^up^u merā perebiri okari opama. Wajamoāsübirkuma. Ígūsā perebiri peamegue waabonerā tarisiama. **25** Diayeta m^usārē werea. Peamegue waabonerā y^u Maríp^u magū werenímakū pérípoe dapagorare ejasiáa. Y^u wererire pérā, y^ure b^uremurā Maríp^u merā okarākuma. **26** Y^up^u masakare okari sīgū ãārīmi. Irasirigu y^u ïgū magūrē ïgū irirosūta ïgūsārē okari sīmakū yámi. **27** Y^u ãārīpererā tīgū ãārā. Irasirigu Y^up^u y^ure masaka ñerō iridea waja ïgūsārē wajamoādoremi. **28** M^usā ire pérā, pégukabirikōaka! Sun^u boanerā ãārīpererā y^u werenímakū pérākuma. **29** Ígūsā, y^u werenímakū pérā, masāgoberigue ãārīnerā masā, wiripereakōärākuma. Õärīrē irinerā masārākuma, ûm^ugasigue perebiri okari opamurā. Ñerī irinerā gap^u masārākuma, perebiri peamegue wajamoāsūmurā.

Jesús ïgūyamarē werenemodea

30 Y^u gāämerō neō irimasībea. Y^up^u y^ure iriudi gāämerīrē, ïgū y^ure masakare wajamoādorerosūta yáa. Irasirigu ïgūsārē wajamoāgū diayeta yáa. **31** Y^u basi: "Y^u Maríp^u magū ïgū iriudi ãārā", ãrlí weremakū: "M^u werenírī neō diaye ãārībea",

ãrībukoa m̄asā. ³² Gajigʉ aārīmi yaamarē weregʉ. Ígʉ Yʉphʉ aārīmi. Ígʉ yaamarē wereri diayeta aārā. Irire yʉ õārō masīa. ³³ M̄asā gajirārē Juārē masakare wāiyerimasūrē yaamarē sērēñadorerā iriubʉ. Ígʉde yaamarē diayeta weremi. ³⁴ Yʉ gapʉ sugʉ masakʉre yure: “Marīphʉ iriudi aārīmí”, aārī werebure neō āmabea. Irasū āmabirikeregu, Juan yaamarē weredeare: “Diayeta aārā”, aārī werea, m̄asā yure b̄uremu, peamegue waabirikōāburo, aārīgū. ³⁵ Juan m̄asārē sīāgodiru irirosū aārīmí. Ígʉ wereri sīāgodiru ūjūgoro irirosū aārībū. Ígʉ wererire pérā, yoaweyaripoe m̄asā usuyadibʉ. ³⁶ Juan weredea nemorō yʉ iriri merā yʉ aārīrikʉrire masīsūa. Yʉphʉ turari merā Ígʉ yure iriyuwariķudoredeare irigʉ yáa. I merā yure Ígʉ iriudi aārīrīrē masīsūa. ³⁷ Yʉphʉ yure iriudi, yaamarē õārō weremi. Ígʉ irasū werekeremakā, Ígʉ werenírīrē m̄asā neō pébea. Ígʉ deyorire neō ūābea. ³⁸ Yure Yʉphʉ iriudire m̄asā neō b̄uremubea. Irasirirā Íguya kerere neō péduripíbea. ³⁹ Yʉphʉya werenírī gojadea pūrē m̄asā õārō bueníkōāa. “Gua i pūrē buerā, Marīphʉ merā perebiri okarire bokarākoa”, aārī gūñáa m̄asā. Iri pūguere yaamarēta gojasūdero aārībū. ⁴⁰ Iri pūguere yaamarē irasū gojasūkeremakā, m̄asā gapʉ yure gāāmebea. Irasirirā i okari yʉ sīrīrē opabirikoa.

⁴¹ 'Masakare yaamarē õārō werenímurārē āmabea. ⁴² Yʉ m̄asā masaka aārīrikʉrire masīa. M̄asā Marīphʉre maīrā meta aārā. ⁴³ Yʉphʉ gāāmerōsūta yʉ aarikeremakā, m̄asā yure gāāmebea. Gajigʉ gapʉ Ígʉ basi Ígʉ gāāmerō aarimakā, m̄asā Ígūrē gāāmerākoa. ⁴⁴ ¿Nasirirā

yure b̄remubukuri m̄sā? M̄sā basi: “Óärō yáa”, ãrī gãme werenírē gãâmea. Maríp̄u suḡu ãäríḡu m̄sārē: “Óärō yáa”, ãrī werenírī gap̄ure gãâmebea.

45 M̄sā yure gãâmebiri waja: “Íḡu Paguguere guare wereságukumi”, ãrī gũñabirikõäka! “Moisés dorerire irirā, Maríp̄u merā õärō ãärírâkoa”, ãrī gũñakeremak̄, Moisés gap̄u m̄sārē wereságukumi.

46 Moisés íḡu gojadea pügue yaamarē gojadi ãärími. Irasirirā íḡu gojadeare b̄remurā, yudere b̄remuboayo m̄sā. **47** Moisés gojadeare m̄sā b̄remumerā, ¿nasirirā yu wereri gap̄ure b̄remubukuri? ãrīmi Jesús.

6

*Jesús cinco mil ñmarē baari ejodea
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)*

1 Jesús Jerusalégue d̄p̄u b̄adire taudero p̄ru, ḡua íḡu buerā íḡu merā Galilea wãk̄uри ditaru gaji koep̄gue taribujab̄. Iri ditaruta “Tiberias” wãk̄ub̄. **2** Masaka Jesús íḡu turari merā pürírik̄rārē taumak̄ iãsíä, wárā íḡurē t̄yama. **3** Ditaru gaji koep̄gue íḡu ejadero p̄ru, ḡua merā ñtâëgue m̄r̄ia, doami. **4** Irin̄u judío masaka bosen̄u, pascua bosen̄u ejaburo mérögā duyab̄. **5** Jesús wárā masaka íḡu p̄ro aarimak̄ iãḡu, Felipere s̄erëñami:

—¿Noógue maríñsā masaka ãärípererā baaburire wajarirâkuri? ãrīmi.

6 Jesús íḡu basi íḡu iriburire masíkereḡu: “Felipe yure, ¿naásu yujugukuri?” ãrīḡu, irasú ãrīmi.
7 Felipe íḡrē yujumi:

—Marī dosciento nūrī moādea waja wajataropa pā duparu wajari, masakare marī gueremakū, neō ejabirikoa, ãrīmi.

⁸ Igū irasū ãrīmakū pégu, gúa merāmu Andrés, Simón Pedro pagumu Jesúre ãrīmi:

⁹ —Óo ñí majīgū su mojōma pā duparu, pērā waaí opami. Masaka gapu wárāgora ããrīma. Irasiriro ïgūsārē baari neō ejabirikoa.

¹⁰ Igū irasū ãrīmakū pégu, Jesús għare ïgū buerārē ãrīmi:

—Masakare ããrīpererārē doadoreka! ãrīmi.

Iro õārō tákuro ããrībú. Irasirirā iri weka doama. Uma ditare keomakū, cinco mil gora ããrīmá. ¹¹ Igūsā eja doaperemakū īāgū, Jesús pā duparure ãi, Marīpħare: “Óaa”, ãri, usħayari sīmi. Irasiri odo, għare ããrīpererā iro doarārē irire gueredoremi. Waaídere gueredoremi. Irasirirā ããrīpererārē ïgūsā baadu haropa guereyobu. ¹² Igūsā yapimakū īāgū, Jesús għare ïgū buerārē ãrīmi:

—Igūsā baaduáarire seaka! Ubugorata kōmobukoa, ãrīmi.

¹³ Su mojōma pā duparure masaka baaduáadeare seasārā, pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuiringora utuudobobu. ¹⁴ Masaka Jesús Marīpħ turari merā ïgūsārē baari sīmakū īārā, ãsū ãrīma:

—Diayeta ããrā. “Ñí Marīpħya kerere weredupiyurimasū i ûmugħue aaribu ããrāyupu”, ïgūsā ãrīdita ããrīmi.

¹⁵ Irasirirā Jesúre turaro merā ãia, ïgūsā Opu ããrībure sóodħarā iriadima. Igū gapu irire masīkōāmi. Irasirigħu dupaturi sugħta ûtāħġue marrīkōāmi.

*Jesús deko weka waadea
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)*

¹⁶ Nañtiāwāgāriri poe ãärímakü, gúa ñgū buerā ditarugue buabü. ¹⁷ Buaja, doódirugue ñajää, Capernaugue taribujapühroribü. Nañtīärōgue iribü. Jesús gúa púrogue ejabirimí dapa. ¹⁸ Gúa taribujamakü, mirü büro wējāpuwāgāribü. Pagari makürí wāgābü. ¹⁹ Su mojōma kilómetro gúa waadero pührü, guayaru púro Jesús deko wekague aarimakü ñäbü. Ñgū irasü aarimakü ñära, büro güibü. ²⁰ Jesús gapü guare ãrími:

—Yüta ãärä. Güimeräta!

²¹ Ñgū irasü ãrímakü pérä, gúa ñgürë õärö bokatürí ñajädorebü. Ñgū ñajädero pührü, mata gúa waaderoguere ejabü.

Masaka Jesúre ãmadea

²² Gajinü gapü masaka ditaru gaji koepügue dujanerä iri ñamirë guayaru suru dujadiru merä gúa taribujamakü, Jesús gúa merä waabirideadere masínurä. ²³ Irogue ñgüsä ãäríripoere gaji doóriduparu Tiberias wāiküri makägue ãärädea duparu, Jesús Marípüre: “Óaa”, ãrī, usuyari sī, masakare baari gueredero púroweyague ejayuro. ²⁴ Irasirirä Jesús, gúa ñgū buerā marímakü ñära, iri doóriduparugue ñajää, Capernaugue taribujañurä Jesúre ãmarä waara.

Jesús pā irirosü ñgū ãärírimarë weredea

²⁵ Ditarure taribuja, Jesúre bokajarä, ñgürë sērëñama:

—Buegu, ¿naásü ãärímakü õõguere aarari mu? ãríma.

²⁶ Jesús ñgüsärë ãrími:

—Diayeta mussärē werea. Yu Marípu turari merā iri ïmurïrē ïäkererā, ïgū iriudi yu ãärrïrïrē buremubea. Irasirirā, yu mussärē ejodeare baayap-inerā dita ãärrïsñā, yure ãmáa. ²⁷ Mussä baari pereburi gapu ditare wajatamurā, moäbirikõäka! Gaji baari yu ãärrïpererā tīgū siburi gapure ãmaka! Iri baarire ãmarã, Marípu merā perebiri okari oparäko. Yupu yure irire mussärē sidoregu ãärrīmi. ïgū iriudi yu ãärrïrïrē mussärē ïmusiami, ãrīmi.

²⁸ ïgū irasū ãärrīmakū péra, ïgūrē sérēñama:

—¿Nasirirākuri Marípu iridorerire õäärō iriyuwarikūmurā?

²⁹ Jesús ïgūsärē yujūmi:

—Marípu mussärē iridoreri ãsū ãärrā. Yure ïgū iriudire buremudoremi, ãrīmi.

³⁰ ïgū irasū ãärrīmakū péra, ïgūrē ãrīma:

—Guare murē buremudoregu, ¿ñeénorē muturari merā iri ïmugukuri? ¿Naásūperire iri ïmugukuri? ³¹ Masaka marírōgue marí ñekūsāmarā maná wāïkūrire baanerā ãärrīmā. Marípuya werenīrī gojadea pūgue ãäriderosūta ûmugasima baarire ïgūsärē sídi ãärrīmi, ãrīma Jesúre.

³² ïgūsä irasū ãärrīmakū pégu, Jesús ïgūsärē ãrīmi:

—Diayeta mussärē werea. Moisés ûmugasima baarire mussärē sibirdi ãärrīmi. Yuputa baari ûmugasima, diayemarē mussärē sígū ãärrīmi. ³³ Yu ûmugasigue ãärrīdi Marípu iriudi, ïgū baari irirosū ãärrīgū, i ûmu marārē okari sígū ãärrā, ãrīmi.

³⁴ ïgū irasū ãärrīmakū péra, ïgūrē ãrīma:

—Gua Opu, iri baarire guare síníkōäka!

³⁵ Jesús ïgūsärē ãrīmi:

—Y_u okarire sīgū, baari irirosū ãārīgū ãārā. Y_ure tuyag_u, neō uaboabi irirosū ãārīgukumi. Y_ure b_uremug_u, neō nemesibubi irirosū ãārīgukumi. ³⁶ Dupiyuro y_u m_usārē ãārīderosūta, m_usā gap_u y_ure ïākererā, b_uremubea dapa. ³⁷ ãārīpererā Y_up_u y_ure sīnerā y_ure tuyarākuma. ïgūsārē y_u neō b_{eo}birikoa. ³⁸ Ùmugasigue ãārīdi y_u gāāmerīrē irig_u aarigá meta iribu. Y_ure iriudi gāāmerī gapure irig_u aaribú. ³⁹ Y_ure iriudi ãsū gāāmemi. ïgū y_ure sīnerārē neō sug_ure y_u dedeubirimak_u gāāmemi. I ûm_u peremak_u, y_u ïgūsārē masūmak_u gāāmemi. ⁴⁰ Y_up_u y_ure iriudi ãārīpererā y_ure ïgū magūrē ïārā, y_ure b_uremurā ïgū merā perebiri okarire opamak_u gāāmemi. Irasirigu i ûm_u peremak_u, ïgūsārē masūgukoa, ãārīmi Jesús.

⁴¹ Jesús: “Y_u ûmugasigue merā dijaridea baari irirosū ãārīgū ãārā”, ãārīrīrē pérā, judío masaka oparā ïgūrē werew_uama. ⁴² ãsū ãārīma:

—¿Lí Jesús, José magū ãārīberi? Marí ïgū pag_u, ïgū pagore masīa. ¿Nasirigu ïgū: “Ùmugasigue ãārīdi dijarib_u”, ãārīrī?

⁴³ ïgūsā irasū ãārīmak_u pégu, Jesús ãsū ãārī y_uj_umi: —M_usā y_ure werew_uarire pirika! ⁴⁴ Neō sug_u ïgū gāāmerō y_ure tuyabirikumi. Y_up_u gap_u y_ure iriudi masaka y_ure b_uremumak_u irig_u ãārīmi. I ûm_u peremak_u, y_ure b_uremurārē masūgukoa. ⁴⁵ Maríp_uya kerere weredupiyunerā ãsū ãārī gojanerā ãārīmá: “Maríp_u ãārīpererārē buegukumi”. Irasirirā ãārīpererā Y_up_uya buerire pé b_uremurā, ïgūyare masīrā y_ure tuyarākuma.

⁴⁶ ’Neō sug_u masaku Y_up_ure ïāgū mámi. Y_u sug_uta ïgū merā ãārīdi ïgūrē masīa. ⁴⁷ Diayeta

masārē werea. Yahre baremugū Yahu merā perebiri okari opami. ⁴⁸ Yah baari irirosū ããrīgū okari sīgū ããrā. ⁴⁹ Masā ñeksāmarā masaka marrōgue manárē baanerā ããrīmá. Irire baakererā, boanerā ããrīmá. ⁵⁰ Yah ûmugasigue merā dijaridea baari gapure werea. Irire baagu, neõ boabirkumi. ⁵¹ Yah ûmugasigue merā dijaridea baari okari sīrī irirosū ããrīgū yata ããrā. I baarire baagu, Yahu merā okanígukumi. I baari yu sīrī, yaa dupu ããrā. I ûmu marā Yahu merā okaníkōaburo, ããrīgū, yaa dupure sīgukoa, ããrīmi Jesús.

⁵² Ígū irasū ããrīmakū pérā, judío masaka oparā Ígüsā basi game guaseo, ãsū ããrīma:

—¿Nasirigu marrē Íguya dupure baadoregu sibukuri?

⁵³ Ígüsā irasū ããrīmakū pégu, Jesús ããrīmi:

—Diayeta masārē werea. Yu ããrīpererā tīgū ããrā. Masā yaa dupure baamerā, yaa díre iirímerā okari opabea. ⁵⁴ Yaa dupure baagu, yaa díre iirígu, Yahu merā perebiri okari opami. I ûmu peremakū, Ígürē masügukoa. ⁵⁵ Yaa dupure diayema baari ããrā. Yaa dí diayema iiríri ããrā. ⁵⁶ Yaa dupure baagu, yaa díre iirígu yu merā õãrō ããrīmi. Yude Ígū merā õãrō ããrā. ⁵⁷ Yahu yure iriudi okanígū ããrīmi. Ígū okanígū ããrīsīā, yudere okanímakū yámi. Irasirigu yure baagure yu irirosū okanímakū irigukoa. ⁵⁸ Yah irire ããrīgū, ûmugasigue merā dijaridea baarire werea. I baari, maná masā ñeksāmarā baadea irirosū ããrībea. Ígüsā irire baakererā, boanerā ããrīmá. Ûmugasigue merā dijaridea baari gapure baagano, okaníkōgukumi, ããrīmi Jesús.

59 Jesú Capernaugue judío masaka nerẽr̄ wi-
igue buegu, irire weremi.

*Jesús werenír̄r̄ pérā perebiri okari opaburire
weredea*

60 Ígū irasū ãr̄ buemakă pérā, wárā Jesúre tuyarā
ãsū ãr̄ gâme wereníma Ígūsā basi:

—Ígū wereri marī pémakū, diasagoráa. ¿Noā ire
bokatíubukuri? ãr̄mi.

61 Ígūsā werenír̄r̄ Jesús pékōāmi. Irasirigu
Ígūsār̄r̄ sérēñami:

—¿Yu wererire péduabirikuri? **62** Yu ãär̄pererā
tígū yu ãär̄derogue mürāmaku ñārā, ¿naásū
gūñabukuri mūsā? **63** Óágū deyomarígū masakare
okarie sīmi. Ígūsāya dūpū gapu Ígūsār̄r̄ okamaku
irimasiñā máa. Yu wererire pérā Óágū deyomarígū
okari sīr̄r̄ opama. **64** Irasū ãär̄keremaku, gajirā
mūsā merāmarā gapu yure bùremubema dapa,
ãr̄mi Jesús.

Neõgoraguere Ígūr̄r̄ bùremumerā ãär̄murār̄,
irasū ãär̄makū Ígūr̄r̄ wéjedūarāguere Ígūr̄r̄ ìmubure
masiñayupu. **65** Åsū ãr̄mi:

—Åsū ãr̄ wereabu mūsār̄. Neõ sugu Ígū gâmerō
yure tuyabirikumi. Yupu, yure bùremumaku irigu
ãär̄mi. Ígū irasiribirimaku, neõ suguno yure
bùremubiribukumi, ãr̄mi Jesús.

66 Ígū irasū ãr̄r̄r̄ pérā, wárā Jesúre tuyanerā neõ
tuyanemobirima. **67** Ígūsā irasirimaku ñágū, Jesús
gware pe mojōma pere su gubu peru pêr̄bejarā Ígū
buerār̄r̄ sérēñami:

—¿Mūsāde yure tuyaduúrā yári? ãr̄mi.

68 Ígū irasū ãrīmakū pégū, Simón Pedro Ígūrē yuþumi:

—Gua Opū, ¿noãrē gua tuyabukuri? Mu wereri, guare Marípu merā perebiri okari opamakū yáa.

69 Gua muþe bñremusiáa. Gua ire masisiáa. Mu ñágū, Marípu íriudi ãârā, ãrīmi.

70 Ígū irasū ãrīmakū pégū, Jesús guare ãrīmi:

—Yu muþarē pe mojōma pere su gubu Peru pérēbejararē beyebū. Yu irasirikeremakū, sugū muþā merā ãârīgū wñtñyagū ãârīmi.

71 Jesús irasū ãrīgū, Judare Simón Iscariote magárē ãrīgū iriyupū. Judas pe mojōma pere su gubu Peru pérēbejarā gua merā ãârīkeregū, Jesúre wñjeduaråguere Ígūrē ñmubu ãârīmi.

7

Jesús pagupürā Ígūrē bñremudabiridea

1 Jesús masakare irire buedero purū, Galilea nikügue naagū waami. Judío masaka oparā Ígūrē wñjeduarire masigū, Judea niküguere ãârīduabirim. **2** Iripoere judío masaka ñeküsamarā masaka marirögue ãârīrā, wiirigā irideare gññarī bosenū ejaburo dupiyuro ãârībū. **3** Irasirirā Jesús pagupürā Ígūrē ãrīma:

—Óõrē dujabita, Judeague bosenurē ñágū waaka! Irasirirā irogue mu buerā mu turari merā iri ñmurirē ñârakuma. **4** Masaka muþe masimakū gââmegū, mu turari merā iri ñmurirē ãârīpererā ñûrō iri ñmugū waaka! Ígūsā ñâberogue iribirikôaka! ãrīma.

5 Ígū pagupürā ãârīkererā, Jesúre bñremubirima.

6 Irasirigū Jesús Ígūsärē ãrīmi:

—Masaka īgūsā yure masiburo duyakōāa dapa. Mūsārē iri bosenurē īārā waaduamakū ñāgoráa.⁷ I īmū marā mūsārē īātūribema. Yū gapure īgūsā ñerō irideare yū weremakū īātūrima.⁸ Mūsā bosenurē īārā waaka! Yure yū waaburo duyakoa dapa. Irasirigū iri bosenurē īāgū waabea dapa, ārīmi Jesús.

⁹ Īgū irire ārādero pūru, Galileague dujami.

Jesús īgūsā wiirigā iriri bosenurē īāgū waadea

¹⁰ Īgū pagupūrā bosenurē īārā waaderō pūru, Jesúde masaka īmurō marīrō waami, īgūsā īgū waarié masibirkōāburo, ārīgū. ¹¹ Iri bosenurē judío masaka oparā īgūrē āmarā iriñurā. Āsū ārī sērēñāñurā:

—¿Noógue āārīkuri īgū? ārīñurā.

¹² Wárā masaka Jesúyamarē werenírā iriñurā. Gajirā: “Ōāgū āārīmi”, ārīñurā. Gajirā gapu: “Ōāgū meta, masakare ārīkatorikugū āārīmi”, ārīñurā.

¹³ Judío masaka oparārē güirā, āārīpererā péurogue: “Jesús āsū āārīmi”, ārī werebiriñurā.

¹⁴ Jesús irogue eja, iri bosenu dekokharipoe Marīpuya wiigue ñajāa, masakare buemi. ¹⁵ Īgū buemakū pérā, judío masaka oparā péguka, āsū ārīma:

—Īlī buebiridi āārīkeregu, ¿nasirigū ñārō masīrī?

¹⁶ Īgūsā irasū ārīmakū pégū, Jesús īgūsārē ārīmi:

—Yū bueri, yaa meta āārā. Yure iriudiyu bueri gapu āārā. ¹⁷ Marīpū gāāmerīrē iriduarā yū buerire pérā: “Marīpū īgūrē buedorerosūta buemi. īgū gāāmerō werebemi”, ārīrākuma. ¹⁸ Sugū īgū gāāmerō weregu, gajirārē: “īgū ñārō weremi”, ārī

burenumakă iriduhagă ăărīmi. Gajigă Marīpă īgūrē iriudi găāmerīrē weregu gapă masakare: "Marīpă ăătarimi", ărī burenumakă yámi. Īgă ărīkatori marīrō diayeta weregu ăărīmi.

19 'Moisés Marīpă doreri gojadea pūrē măsărē pídi ăărīmi. Măsă gapă neō sugă iri dorerire iribea. ¿Nasiriră măsă yăre wĕjĕdăari? ăărīmi.

20 Masaka īgūrē ăărīma:

—Mă wătă ănjăsădu ăără. ¿Noă mărē wĕjĕdăari?

21 Jesú īgăsărē ăărīmi:

—Suñarō siñajărīnă ăărīmakă yă sugă pūrīrikugure taumakă īără, măsă ăărīpereră īgăkakōăbu. **22** Iripoegue Moisés măsă pūră ămarē īgăsăya dăpăma gasirogărē* wiiridoredi ăărīmi. Īgă irire doreburo dupiyuro măsă ănekăsamară irasirisaneră ăărīmă. Irasiriră măsă majīrăgărē su mojōma pere gaji mojō ăreru pĕrĕbejarinărī waaró meră īgăsă deyoadero pără siñajărīnă ăărīkeremakă, īgăsărē irasirinăa. **23** Irasiriră Moisés dorederosăta iriră, siñajărīnă ăărīkeremakă măsă majīrăgă ămarē īgăsăya dăpăma gasirogărē wiiria. Siñajărīnă ăărīmakă yă sugure ăărīpereri īgăya dăpămarē ăămakă iribă. ¿Nasirimură yă meră guară măsă? **24** Măsă yă irideare īădero pără: "Ñerō irimi", ărī

---

* **7:22** Gn 17.1-14: Iripoegue Marīpă Abrahărē īgă pūră ămarē: "Yaară ăărīburo", ărīgă, īgăsăya dăpăma gasirogărē wiiridoredi ăărīmi. Pără iri dorerire Moisére pídi ăărīmi. Irasiriră judío masaka Abraham parămeră ăărīturiară iri dorerire iriră, īgăsă pūră ămarē su mojōma pere gaji mojō ăreru pĕrĕbejarinărī waaró meră īgăsă deyoadero pără irasă yáma.

werewaabirikōāka! Y_u irideare õārō keoro pémasī
odorāgue wereníka! ãrīmi Jesús.

Jesús ãm_ugasigue merā aarib_u, ãrī weredea

²⁵ Ig_u irasū ãrīripoere gajirā Jerusalén marā ãsū
ãrī wereníma:

—¿Lí marī oparā wējēduag_u meta ãārīrī? ²⁶ Ig_u
ãārīpererā ñürōgue bueg_u yámi. Sug_uno gap_uta
ïgūrē gajino neō ãrībema. Gajipoe irirā marī oparā:
“Ílī diayeta Cristo, Marīp_u iriudi ãārīmi”, ¿ãrī
gūñabukuri? ²⁷ Marī ñí aariderore masīa. Cristo,
Marīp_u iriug_u gap_ure aarimak_u, Ig_u ãārīderoguere
masībirikoa. Irasirig_u Cristo ãārībirikumi ñí, ãrīma.

²⁸ Jesús Marīpuya wiigue bueripoe ïgūsā irasū
ãrī werenímak_u pég_u, buro b_us_uro merā ãsū ãrī
weremi:

—M_usā y_ure masīa, ãrā. Ig_u aariderodere masīa,
ãrā. Y_u gāāmerō aaribirib_u. Y_ure iriudi keoro irig_u
ãārīmi. M_usā ïgūrē masībea. ²⁹ Y_u Ig_u p_urogue
ãārīdi ãārīsīā, Ig_urē masīa. Ig_uta y_ure iriumi, ãrīmi
Jesús.

³⁰ Ig_u irasū ãārīmak_u pérā, ïgūrē peresu
irid_uakererā, ñeābirima. Ig_u ñerō tariburin_u
d_uyab_u dapa. Irasirirā ïgūrē ñeābirima. ³¹ Gajirā
wárā masaka ïgūrē b_uremuma. ãsū ãrīma:

—Neō sug_u, ñí nemorō Marīp_u turari merā iri
ñ_urug_u mámi. Irasirig_u ñí Cristo, Marīp_u iriudi
ãārīmi.

Fariseo bumarā Jesúre peresu iridoredea

³² Fariseo bumarā, masaka Jesúre: “Ílī Marīp_u
iriudi ãārīmi”, ãrīrīrē péñurā. Irasirirā ïgūsā paía

oparā merā Marípuya wiire korerā surarare īgūrē ñeā, peresu iridorerā iriuadiñurā.

33 Irasirigu Jesús masakare ãsū ãrīmi:

—Yoaweyaripoe m̄usā merā ãārīgukoa. Puru yure iriudi p̄rogue waagukoa. **34** Yü ãārībuore m̄usā waamasibirkoka. Irasirirā yure ãmakererā, neō bokabirkoka.

35 Igū irasū ãrīmakū pérā, judío masaka oparā ïgūsā basi ãsū ãrī gāme sērēñama:

—Igū marīrē: “Yure m̄usā neō bokabirkoka”, ãrīgū, ¿noógue waagukuri? ¿Igū judío masaka griego ãārīrgue makārī waanerā p̄rogue griego masakare buegu waabukuri? **36** Igū marīrē: “Yü ãārībuore m̄usā waamasibirkoka. Irasirirā yure ãmakererā, neō bokabirkoka”, ãrīrī, ¿naásū ãrīduaro iriayuri? ãrīma.

Jesús okari sīrī dekomarē weredea

37 Igūsā bosenu iritūnurñu dupanugora ãārīmakū, Jesús wāgānugā, buro b̄usuro merā masakare ãsū ãrī weremi:

—Nemesiburā yü p̄rogue iirírā aarika!

38 Marípuya werenírī gojadea pūgue ãsū ãrī gojasūdero ãārībú: “Yure b̄uremurāya yūjupürārīguere okari sīrī deko ūmayoro irirosū ãārīníkōárokoka”, ãrī gojasūdero ãārībú, ãrīmi.

39 Jesús irire ãrīgū: “Yure b̄uremurā Õágū deyomarīgūrē oparākuma”, ãrīgū irimi. Jesús ûmugasigue m̄arīaburo dupiyuro Õágū deyomarīgū ejabirimí dapa.

Masaka d̄ukawaridea

40 Jesús ãrīrīrē pérā, gajirā ãsū ãrīma:

—Íí diayeta Marípuya kerere weredupiyurimasú: “Marí puro aaribu ãäräyupú”, Ígüsã ãrídi ãärími.

⁴¹ Gajirá ãsú ãríma:

—Íí, Cristo Marípú iriudi ãärími.

Gajirá gapú:

—Cristo, ¿nasiribu Galileamú ãäríbukuri? ãríma.

⁴² Marípuya werenírígoyadea pügue ãsú gojasúdero ãäríbú: “Cristo Marípú iriubu, opú David parámi ãäríturiagu ãärígukumi. David deyoadea maká Belén wãkuri makágue deyoagukumi”, ãrí gojasúdero ãäríbú.

⁴³ Irasirirá Jesúre surosú gũñabirisí, gáme dákawariakóama. ⁴⁴ Suráyeri Jesúre ñeä, peresu iridáakererá, iribirima.

Judío masaka oparā Jesúre báremubiridea

⁴⁵ Irasirirá Marípuya wiire korerá surara Jesúre ñeädorerá iriunerá, paía opará, fariseo bumará purogue goedujáañurá. Ígüsã goedujajamakú ïärá, Ígüsárë sérëñañurá:

—¿Nasirirá Jesúre ñeä, ãribirari?

⁴⁶ Surara Ígüsárë yujuñurá:

—Neõ sugú Ígú irirosú werenígú mámi.

⁴⁷ Ígüsã irasú ãrimakú pérá, fariseo bumará Ígüsárë ãriñurá:

—¿Másáde Ígú ãrikatori merá weremakú: “Diayeta weremi”, ãrí báremurí? ⁴⁸ Neõ sugú marí opará, neõ sugú gúa fariseo bumará Ígúrë báremugú mámi. ⁴⁹ Síisã masaka gapú Ígú wererire báremurá, Marípú Moisére doreri pídeare masibema. Wajamoásúmurá ãäríma.

50 Nicodemo fariseo bumu iro dupiyuro ñami merã Jesûre ïágu ejadi, ïgüsã merã ãäríyupu. ïgüsã irasú ãrímaku pégu, ïgüsârê ãríyupu:

51 —Marírê doreri ãsú ãrã. Sugu masaku ïgu irideare weremaku marí péburo dupiyuro ïgûrê: “Ñerõ iribu”, ãrî wajamoâmasibea, ãríyupu.

52 ïgu irasú ãrímaku pérâ, ãsú ãrî yujuhñurâ:

—¿Mude ïgu irirosú Galileamu ãärírî? Marípuya werenírî gojadea pûrë bueka! Iri pûrë buegu: “Neõ sugu Galileamu Marípuya kerere weredupiyurimasú mámi”, ãrî masiguko.

Umáu merâ ñerõ irigore werestâdea

53 ïgüsã irasú ãrâdero puru, ïgüsâya wiirigue dujáakôðâñurâ.

8

1 Jesúz gapu ûtâa Olivos wâikudigue waami.

2 Gajinu gapu boyoripoe ãärímaku, Marípuya wiigue waami doja. ïgu ejamaku ïärâ, masaka ãärípererâ ïgu puro nerêma. Irasirigu eja doa, ïgüsârê buenugâmi. **3** Moisés gojadeare buerimasâ, fariseo bumarâ sugo nomeôrê gajigu igo marâpu ãäríbi merâ igo ñerõ irigore bokajañurâ. Irasirirâ Jesúz bueripoe iri wiigue ãärípererâ masaka ïürô igore ãñajânú, Jesûre ãrîma:

4 —Buegu, igo marâpukugó ãäríkerego, gajigu merâ ñerõ irigore bokajabu. **5** Moisés Marípu doreri gojadea pûgue igo nomeõ irirosú irigonorê ûtâyeri merâ dea wêjêdoredi ãärímí. Muko, ¿naású ãrîrî?

6 “¿Naásu yujugukuri?” ãrîrâ, ïgûrê irasú ãrî sêrêñadima. “ïgu keoro yujubirimaku, marí

oparāguere wereſārāko”, ãrī gūñañurā. Ígūsā irasū sērēñamakū pégu, Jesúſ gapu muúbia doaja, nikūgue Ígūya mojōsūrū merā gojami. ⁷ Ígūsā Ígūrē sērēñaduúbirimakū pégu, Jesúſ wāgānugā, ãsū ãrīmi:

—Musā merāmu ñerō iribino igore ãtāye merā deapúrорiburo.

⁸ Irasū ãrī odo, dupaturi muúbia doaja, nikūgue gojami doja. ⁹ Ígū irasū ãrīmakū pérā, Ígūsā ñerī irideare pémasī, guyasírīrī merā, mūrā sugu púru, gajigu púru wiriapúrorida. Irasirirā Jesúré suguta nomeo iro dujago merā píkōā, waakōāma. ¹⁰ Jesúſ wāgānugā, igore ãrīmi:

—¿Noógue ãärīrī mūrē wereſānerā? ¿Neō sugu mūrē wajamoádoregu mári?

¹¹ —Mámi, yu Opu, ãrī yujumo.
Igo irasū ãrīmakū, Jesúſ igore ãrīmi:
—Yude mūrē wajamoádorebea. Irasirigo waaka!
Dupaturi ñerīrē neō irinemobirikōāka!

Jesúſ i ûmū marārē sīágōri sīgū ãärīrīmarē were-dea

¹² Jesúſ dupaturi masakare ãsū ãrī weremi:
—Yu i ûmū marārē sīágōri sīgū ãärā. Yure tūyarā naítīrōgue ãärīrā irirosū ãärībema. Boyorogue ãärīrā irirosū ãärīma. Irasirirā yu okari sīrīrē oparākuma.

¹³ Ígū irasū ãrīmakū pérā, fariseo bumarā ãrīma:
—Mu basi mu ãärīrikurire werea. Irasiriro mu werenírī neō wajamáa.

¹⁴ Jesúſ Ígūsārē ãsū ãrī yujumi:
—Yu aariderore, yu waaburodere yu masīa. Musā gapu irire neō masībea. Irasirigu yu basi yu ãärīrikurire werekeremakū, yu werenírī diayeta

ããrã. ¹⁵ Msã i ûmh marã irirosû yre werewháa. Yu gapu neõ sugre msã irirosû werewhabea. ¹⁶ Yu masaka ããrhikhire: “I gapu õãa, i gapu õãbea”, ãrhigu, keoro ãrã. Yu suguta yu gããmerõ irire ãrhbea. Yu yre iriudi merã irire irasû yáa. ¹⁷ Msãrh doreri gojadea pügue ãsû ãrã: “Përä masaka ïgsã iãdeare surosû weremaku: ‘Diayeta ããrã’, ãrhi büremuro gããmea”, ãrhi gojasüdero ããrhbá. ¹⁸ Yu basi yu ããrhikhire werea. Yu yre iriudide yu ããrhikhire weremi, ãrhmi.

¹⁹ Ígu irasû ãrhmaku péra, ïgürë sérëñama:
—¿Noógue ããrhrí mupu?

Jesús ïgsãrh yujumi:
—Msã yre, Yupadere masibea. Yure masirã,
Yupadere masiboayo.

²⁰ Jesús irasû ãrh weregu, Maripuya wiigue ããrhmí. Masaka niyeru sirã, ïgsã särí kümarh puro ããrhmí. Ígu ñierõ tariburinu ejabiribu dapa. Irasirí neõ sugu ïgürë ñeã, peresu iribirima.

Jesús: “Yu waaburore msã waamasibirikoa”, ãrh weredea

²¹ Jesús dupaturi judío masaka oparärë weremi:
—Yu ããrhderogue waagukoa. Yu waaderu puru,
msã yre ãamarákoa. Msã ñerí iridea waja, waja
oparä boarákoa. Yu waaburoguere msã waamibirikoa.

²² Ígu irasû ãrhmaku péra, game sérëñama:
—¿Nasirigu: “Yu waaburoguere msã waamasibirikoa”, ãrhrí? ðÍgu basi wejë boagukuri
irasû ãrhigu?

²³ Jesús ïgsãrh ãrhmi:

—Mʉsā gapʉ i ʉmʉgue ããrĩrã, i ʉmʉ marã ããrã. Yʉ gapʉ ʉmʉgasigue ããrĩdi, i ʉmʉmʉ meta ããrã. **24** Irasirigu mʉsãrẽ: “Mʉsã ñerĩ iridea waja, waja oparã boarãko”, ããrãbʉ. Mʉsã: “Yʉ ïgã ããrã*”, ããrĩ wereadeare buremubirisã, mʉsã ñerĩ iridea waja, waja oparã boarãko.

25 Irasã ããrãgã pérã ïgãrẽ sêrẽñama:

—¿Noãno ããrãrĩ mʉ?

Jesús ïgãsãrẽ yʉjʉmi:

—Buenugãgãgueta mʉsãrẽ: “Yʉ ïgã ããrã”, ããrĩ weresiabʉ. **26** Yʉ mʉsãyamarẽ, mʉsã ñerõ iridea waja mʉsãrẽ wajamoãburire wereduari, wári ããrã. Yure iriudi gapʉ diaye weremi. Irasirigu ïgã weremakã yʉ pédea ditare mʉsã i ʉmʉ marãrẽ werea, ããrãmi.

27 Jesús: “Yure iriudi”, ããrãgã, ïgã Pagʉreta werenigã irimi. ïgãsã gapʉ irire pémasibrima. **28** Irasirigu Jesús ïgãsãrẽ ããrãmi:

—Yure ããrãpererã tĩgãrẽ mʉsã curusague pábiatú ããwãgãnúrãko. Mʉsã irasã irirã: “Yʉ ïgã ããrã”, ããrĩ wereadeare: “Diayeta ããrã”, ããrĩ masãrãko. Yʉ gããmerõ neõ iribi, irasã ããrãmakã Yʉpʉ yure buueda ditare yʉ weregʉ ããrãrãrã masãrãko. **29** Yure iriudi yʉ merã ããrãmi. ïgã gããmerã ditare irinía. Irasirigu ïgã yure neõ béobemi.

---

* **8:24** Exodus 3.13-15: Iripoegue Moisés Marípʉre sêrẽñadi ããrãmi: “Israel bumarã yure: ‘Mʉ iriudi wãi, ¿naásã ããrãrã?’” ããrĩ sêrẽñamakã, ¿naásã ããrĩ weregãkuri?” Marípʉ ïgãrẽ ãsã ããrãdi ããrãmi: “Yʉ wãi ‘YO SOY EL QUE SOY’ ããrã. Irasirigu Israel bumarãrẽ ãsã ããrĩ wereka: ‘YO SOY yure mʉsãguere weredoregʉ iriumi’, ããrãka!” ããrãdi ããrãmi. “YO SOY EL QUE SOY”, ããrãrõ: “Yʉ ããrãnígãta ããrã, o ïgãta ããrã yʉ”, ããrãdʉaro yáa.

³⁰ Jesú斯 irasū ãrīmakū pérā, wárā masaka īgürē bñremuma.

Jesú斯 Marípʉ pñrñyamarē, ñerō iririmasãyamarē weredea

³¹ Jesú斯, judío masaka: “Marípʉ iriudi ããrīmi”, ãrī bñremurärē ãsū ãrīmi:

—Yʉ werenírīrē bñremuduúmerā, diayeta yʉ buerā ããrā. ³² Irasirirā diayema ããrīrīrē masñrākoo. Irire masñrā, ñerō iririre pirirākoo. Moãboeanerā mʉsā opure wirianerā irirosū ããrīrākoo.

³³ Ígū irasū ãrīmakū pérā, ëgürē ãrīma:

—Gua Abraham parámerā ããrīturiarãgue ããrā. Irasirirā neõ gajirãyarā ëgūsãrē moãboerā ããrībea. Irasirigu: “Moãboeanerā mʉsā opure wirianerā irirosū ããrīrākoo”, ãrīgū, ¿naásū ãrīdhagʉ irasū ãrīrī mʉ?

³⁴ Jesú斯 ëgūsãrē ãrīmi:

—Diayeta mʉsãrē werea. Ñerīpererā ñerīrē irirā, ñerīrē iridoreguyarā ëgū dokamarā irirosū ããrīma. ³⁵ Sugʉ moãboegʉ wii opʉ magʉ irirosū neõ ããrībemi. Wii opʉ magʉ gapʉ ëgū pagʉya wiimʉ ããrīníkóãkumi. ³⁶ Yʉ, ûmʉgasigue ããrīgū magʉ ããrā. Irasirigu mʉsãrē ñerīrē iridoreguyarā irirosū ããrībirimakū irigʉ, diayeta moãboeanerā mʉsā opure wirianerā irirosū ããrīmakū irigʉkoo.

³⁷ Yʉ mʉsā Abraham parámerā ããrīturiarire masãa. Irasū ããrīkererā, mʉsā yʉ wererire péduabea. Irasirirā yʉre wẽjëdháa. ³⁸ Yʉpʉ yʉre masñmakū irideare mʉsãrē werea. Mʉsā gapʉ mʉsãpʉ dorerire yáa.

³⁹ Ëgūsã ëgürē ãrīma:

—Abraham ḡua ñekū ãār̄idi ãār̄imí.

Jesús gapu īgūsārē ãār̄imi:

—Musā diayeta Abraham parāmerā ãār̄ituriarā ãār̄irā īgū iriunaderosūta iririkuboayo. **40** Ȳupu yure diaye wererire musārē ȳu werekeremakū, yure wējēduáa. Abraham gapu musā irirosū neō irasiribiridi ãār̄imí. **41** Musā musāpū irirosūta yáa.

Ígū irasū ãār̄imakū pérā, ãār̄ima:

—Ḡua, pagu marīrā irirosū ãār̄ibe. Marīpu suḡuta ḡuapu ãār̄imi.

42 Jesús īgūsārē ãār̄imi:

—Ȳupu diayeta musāpū ãār̄imakū, musā yure mañboayo. Ȳu īgū merā ãār̄idita õõ musā p̄urogue aaribú. Ȳu gāāmerō aaribiribu. Ȳupu yure iriumi. **43** ¿Nasirirā ȳu wererire pémasíberi musā? Musā ȳu wererire péduabirisīā, pémasíbea. **44** Musāpū wātī ãār̄imi. Musā īgūyarā ãār̄a. Irasirirā īgū gāāmerīrē iriduáa. Neōgoragueta masakare wējēbéodi ãār̄igū yámi. Ígūguere diayema neō máa. Irasirigu ëgū neō diayemarē werebemi. Neōgoraguere masakare ãār̄ikatop̄uroridi ãār̄imí. Irasirigu ëgū irasū ãār̄ikatorikugū ãār̄isīā, ãār̄ikatori ditare weremi. **45** Ȳu gapu diayemarē werea. Irasirirā ȳu wererire pérā, musā irire b̄uremubea. **46** ¿Noā yure: “Mu ãsū irigu, ñerō iriabu”, ãār̄i masibukuri? Ȳu musārē diayemarē werekeremakū, ¿nasirirā ȳu wererire b̄uremuberi? **47** Ȳupu pūrā ëgū werenírīrē péma. Musā gapu ëgū pūrā ãār̄ibirisīā, irire péduabea, ãār̄imi Jesús.

Cristo Abraham dupiyuro ãār̄ideamarē weredea

48 Jesús irasū ãār̄imakū pérā, judío masaka ëgūrē ãār̄ima:

—Għa: “Mu Samariam, wātī ħajasūdi āārā”, ārīrā, diayeta ārīrā yáa.

⁴⁹ Jesús īgħiġi ārīmi:

—Yu wātī ħajasūdi āārībea. Yu iriri merā masaka Yuhu: “Oħħataria mu”, ārīmak u yáa. Muusā gapu yu iririre īäkererā: “Nerīrē irigu āārīmi”, ārā. ⁵⁰ Yuhu: “Oħħarō yáa”, ārī buremurārē āmabea yu. Yuhu gapu masakare yuhu buremumak għāġi. Īgħi ta yu iririre īägħi, yuhu: “Oħħarō yáa”, ārīmi. ⁵¹ Diayeta muusārē werea. Yu wererire irigu neñi boabirkumi.

⁵² Īgħi irasū ārīmak pérā, īgħi ārīma:

—Dapagħora għa ire masiña. Mu wātī ħajasūdi āārā. Abraham iripoegħe boakō ādi āārīm. Marīpuya kerere weredupiyunerā de boakō ānerā āārīm. Mu gapu: “Yu wererire irigu neñi boabirkumi”, ārā. ⁵³ Qiegħha nnekku Abraham nemorō āārīrī mu? Īgħi, Marīpuya kerere weredupiyunerā de boakō ānerā āārīm. Qiegħi nnejja āārīrī mu irasū ārī weriegħu?

⁵⁴ Jesús īgħiġi ārīmi:

—Yu, yu basi oħħarō werenirri wajamáa. Yuhu gapu muusā: “Għapu āārīmi”, ārīgħi gapu yuhu ġoġi oħħarō weremi. ⁵⁵ Muusā gapu Yuhu neñi masiħbea. Yu īgħi ārīma. Yu: “Igħi ārīma”, ārīgħi, muusā irirosu ārīkatorik u āārībukoa. Yu gapu īgħi ārīma. Irasū ārīmak, īgħi wererire yáa. ⁵⁶ Muusā nnekku Abraham yu i ġimxu aariburire masiħi āārīm. Irasirigu yu aarimak īägħi, buro u sħuyari merā āārīdi āārīm.

⁵⁷ Īgħi ārīma:

—Mu cincuenta bojori opabirkeregħu, qiegħi nasirigu Abrahārē īädi āārībukuri?

⁵⁸ Jesús īgħiġi ārīmi:

—Diayeta m̄usārē werea. Abraham dupiyuro ãār̄idi ȳta ãār̄a.

59 Ígū irasū ãār̄imakū pérā, Ígūsā ùtāyeri ãī, Ígūrē dea w̄ejēd̄amakū, Maríp̄uya wiigue ãār̄adi Ígūsā watope duriwiriakōāmi.

9

Deyoaḡugueta koye iāmasibire Jesús taudea

1 Gajin̄a Jesú maague waagú, deyoaḡugueta koye iāmasibire bokajami. **2** Gua Ígūrē ñārā, Jesúre sērēñabu:

—Buegu, ¿noā ñerō iridea waja Ígū koye iāmasibí deyoayuri? ¿Ígū pagusāmarā ñerō iridea waja, o Ígū basi Ígū ñerō iridea waja Ígūrē irasū waayuri? ãar̄ibu.

3 Jesús guare ãr̄imi:

—Ígū ñerō iridea, Ígū pagusāmarā ñerō iridea Ígū deyoaḡugueta koye iāmasibí ãār̄imakū iribiribu. Maríp̄u Ígū turari merā Ígūrē õār̄i iririre masakare ñmugukumi. Irasirigu Ígū koye iāmasibí deyoami.

4 Úm̄a merā masaka moāmasírā irirosū dapagora Maríp̄u ȳare iriuḡa pídeare marírē iriro gāāmea. Ñami merā moāmasímerā irirosū p̄ur̄gue Ígū pídeare irimasibirkoka pama. **5** Ȳa i ûm̄aguere ãār̄igū, masakare sñāgori sñigū ãār̄a. Irasirigu Ígūsārē Maríp̄ure masímakū yáa, ãr̄imi.

6 Irasū ãr̄i odo, nikūgue síkure eomeépí, iri merā morē, koye iāmasibya koyeguere túwūkāmi.

7 Irasiri odo, Ígūrē ãr̄imi:

—Siloé wāik̄uri deko gobegue Ígūsā iridea gobegue m̄aya koyere koeḡa waaka! ãr̄imi. “Siloé”, ãr̄irō: “Iriuḡa”, ãr̄id̄uaro yáa.

Ígū irasū ãrīmakū pégħ, koye īāmasibí irogue īgħya koyere koegħ waakōāmi. Koe odo, koye īāmasigħġue dujariyupu. ⁸ Ígħya wiigħue dujajamakū, īgħya wii pħro ãārīrā, iro dupiyuro īgħi niyeru sērēdi ãārīmakū īānerā, sērēñanurā:

—¿dixi dupiyuro niyeru sērē doanídita ãārīrī?

⁹ Gajirā ãārīnurā:

—Ígħata ãārīmi.

Gajirā gapu ãārīnurā:

—Ígħi ãārībemi. Ígħi irirosū deyogħi ãārīmi.

Ígħisā irasū ãrīmakū pégħ, koye īāmasibí ãārādi gapu āsū ãrīyupu:

—Ígħata ãārā yu.

¹⁰ Ígħi irasū ãrīmakū, masaka īgħarē sērēñanurā:

—Mu īāmasibradi ãārīgħi, qnasirigħu dapagorare irasū īāmasirī?

¹¹ Ígħisārē yujiġi yupu:

—Jesús wāikugħi īgħya siku nikū merā moāmor ē, yu koyere túwakħam. Túwakħā odo, yu re: “Siloé wāikħuri deko gobegħue īgħisā iridea gobegħu maya koyere koegħi waaka!” ãārāmi. Yuhu irogue waa, koyere koe odo, īāmasibħi riori abu.

¹² Ígħi irasū ãrīmakū, īgħarē sērēñanurā doja:

—Marē irasiriadi, qnoógue ãārīrī?

—Masibrikoa. Noó ãārīgħi ãārīkumi, ãrīyupu.

Fariseo bumarā koye īāmasibí ãārīdire sērēñadea

¹³ Pħru īgħisā koye īāmasibridire fariseo bumarā pħarrogħe ãārīnurā. ¹⁴ Jesús īgħya siku nikū merā moāmor ē, koye īāmasibire taudeanu judío masaka siñajärriu ãārīb. ¹⁵ Irasirirā fariseo bumarā koye īāmasibridire sērēñanurā:

—¿Nasirigu dapagorare ðārō ñārī?

Ígūsārē yujuyupu:

—Sugu íguya síku nikū merā moāmorē, yaa koyere túwūkāmi. Irasirigu yaa koyere koeaderopuru, ñāmasípuroribu.

16 Ígū irasū ãrīmakū, surāyeri fariseo bumarā merāmarā ãrīñurā:

—Ígūrē irasiridi, marī siñajārīñurīma dorerire iribi ãārīmi. Irasirigu Marīpu iriudi ãārībemi.

Gajirā gapu ãrīñurā:

—Ígū ñerō iriguno ãārīgū, i iri ñimurīrē irimasibiriboayupu. Irasirirā Ígūsā surosū gūñabirisī, dūkawariñurā. **17** Irasirirā dupaturi koye ñāmasibiridire sērēñāñurā doja:

—Mukoa, ¿naásū ãrīrī mūrē koye ñāmasímakū iridire?

Ígū yujuyupu:

—Ígū Marīpu kerere weredupiyugu ãārīmi, ãrā yu, ãrīyupu.

18-19 Judío masaka oparā gapu: “Íí koye ñāmasígū, dupiyuro koye ñāmasíbi ãārīdi ãārībemi”, ãrī gūñadiñurā. Irasirirā Ígū pagusāmarārē siiu, sērēñāñurā:

—“¿Íí mu magu neō deyoagugueta koye ñāmasíbi ãārīdi ãārīmi”, ãrīrī? Ígū diayeta koye ñāmasibiridi ãārīgū, ¿nasiri dapagorare ðārō ñāmasírī?

20 Ígū pagusāmarā yujuyupu:

—Ire gua masī. Íí gua maguta ãārīmi. Ígū deyoagugueta koye ñāmasibiridita ãārīmi. **21** Ígū dapagora koye ñāmasírī gapure, Ígūrē ñāmakū irididere masībea. Ígūrē sērēñaka! Buguro ãārīmi. Ígū basi masārē yujuyupu.

22 Judío masaka oparā dupiyurogue ãsū ãrīñurā:

—Jesúre: “Marípu iriudi Cristo ãārīmi”, ãrīgūnorē marī nerērī wiirigue neō ñajādorebirikōārā! ãrīñurā. Irasirirā, ïgūsā ãrīdeare pénērā ãārīsīā, koye ïāmasībiridi pagusāmarā ïgūsārē güigorañurā. **23** Irasirirā ïgūsārē: “Buguro ãārīmi. Ígūrē sérēñaka!” ãrīñurā.

24 Judío masaka oparā irire pérā, dupaturi koye ïāmasībiridire siiu, ïgūrē ãrīñurā doja:

—Marípu mu wererire pémi. Irasirigu ïgū péurogue guare diaye wereka! Gua ire masīa. Jesús ñerō irigu ãārīmi.

25 Ígūsā irasū ãrīmakū pégu, ïgūsārē ãsū ãrī yujayupu:

—Jesúre ïgū ñegū, o õāgū ãārīñirē masībirikoa yu. I ditare masīa. Yu dupiyuroguere koye ïāmasībi ãārību. Dapagorare ïāa, ãrīyupu.

26 Ígū irasū ãrīmakū pérā, dupaturi ïgūrē sérēñaañurā doja:

—¿Nasiriri ïgū murē? ¿Nasirigu ïgū murē koye ïāmasīmakū iriri?

27 Ígū yujayupu ïgūsārē:

—Irireta musārē weresiabu. Yu irasū ãrī werekeremakū, musā gapu yu wererire péduabirabu. ¿Nasirirā dupaturi yu irire weremakū péduari? ¿Musāde ïgū buerā ãārīduakuri?

28 Ígū irasū ãrīmakū pérā, ïgūrē turiñurā:

—Mu ïgū buegu ãārā. Gua gapu Moisés gojadeare buerā ãārā. **29** Ire gua masīa. Marípu Moisére weredi ãārīmí. Jesúre iriudi gapure gua masībea.

30 Ígūsā irasū ãrīmakū, ïgūsārē ãsū ãrī yujayupu:

—Musā irasū ãrīmakū, pégakakōāko. Ígū yure koye ïāmasimakū irikeremakū, musā ígūrē iriudire masībea, ãrā. ³¹ Marī ire ðārō masīa. Marīpu ñerō irirā ígūrē sérēmakū pébemi. Ígūrē bremugū, ígū dorerire irigare ígū sérērī ditare pémi. ³² Marī neō sugū deyoagugueta koye ïāmasibire ïāmakū irigū ãärīrīrē pébea. ³³ Marīpu Jesúre iriubirimakū, yure koye ïāmasimakū iribiriboañumi, ãrīyupu.

³⁴ Ígū irasū ãrīmakū pérā, ãrīñurā:

—Mu deyoagugueta ñerī merā deyoadi ãärīkeregū, ¿irire weredhari gūare buebu? ãrīñurā. Irasirirā judío masaka nerērī wiigue ígūrē ñajādorebiriñurā.

Jesús ígūyare pémerā koye ïāmasímerā irirosū ãärīma, ãrī weredea

³⁵ Jesús koye ïāmasibridire ígūsā béowiuadeare pémi. Irasirigu ígūrē bokajagū, sérēñami:

—¿Marīpu magū ãärīpererā tígūrē bremurī mā?

³⁶ Ígū Jesúre ãrīmi:

—Yū Opū, ¿noā ãärīrīrī ígū? Wereka yure! Ígūrē masīgū, bremugura.

³⁷ Jesús ígūrē ãrīmi:

—Mu ígūrē ïāsiáa. Yū mū merā werenígū, ígūta ãrā.

³⁸ Irire ãrīmakū pégū, Jesús puro ñadukupuri merā ejamejā, ígūrē:

—Yū Opū, mūrē bremua, ãrīmi.

³⁹ Purū Jesús ãsū ãrīmi:

—Yū masaka irideare: “I gapū õāa, i gapū õābea”, ãrīgū, i ãmuguerre aaribú. Yūpū gāãmerīrē masímerā, koye ïāmasímerā irirosū ãärīma. Irasirigu koye ïāmasímerā irirosū ãärīrārē ígū

gāāmerīrē masīburo, ārīgū, “Gua ñārō masīa”, ārī gūñarā gapare koye īāmasīmerā irirosū waaburo, ārīgū aaribú.

40 Ígū irasū ārīmakū pérā, surāyeri fariseo bu-marā Ígūrē ārīma:

—¿Mu irire ārīgū, għadere: “Koye īāmasīmerā irirosū āārā”, ārīgū yári?

41 Jesúś Ígūsārē ārīmi:

—Mu sā koye īāmasīmerā irirosū Yħpū gāāmerīrē masīmerā āārīrā, mu sā ñerī iridea wajare opabiribukoa. “Gua ñārō masīa”, ārīrā āārīsīā, mu sā ñerō iridea wajare opáa dapa, ārīmi.

10

Jesúś oveja korerimasă iririkari keori merā weredea

1 Jesúś irire ārī odoadero pħar, keori merā āsū ārī weremi:

—Diayeta mu sārē werea. Oveja korerimasă Ígūsārē duripíri sārīrō makāpħorre ñajāgū irirosū iribino, yajarimasū āārīkumi. Makāpħorre marīrōgue ñajākumi. **2** Makāpħorre ñajāgū gapu oveja korerimasă āārīkumi. **3** Makāpħorre koregħu tūpākumi, oveja korerimasūrē ñajāridoregħu. Oveja korerimasă ñajāmakū, oveja Ígū werenimakū pékuma. Ígūyarārē Ígūsā wāi merā oekumi. Irasū oegħu, Ígūsārē siiu wiukumi. **4** Ígūyarā āārīpererārē oe, siiu wiu odo, Ígūsārē dupiyuwāgħākumi. Oveja Ígū werenirārē masīrā āārīsīā, Ígūrē tuyakuma. **5** Gajigħre Ígūsā īāmasībire tuyabirkuma. Ígū werenirārē masīmerā āārīsīā, Ígūrē güi ūmaduriwāgħākuma.

6 Jesús iri keori merā Īgūsārē weremakā pérā gapu pémasibirima. “Āsū ārīdharo irikoa i”, ārimasibirima.

Jesús ovejare õärō koregu irirosū ãärírīmarē weredea

7 Irasirigu Jesús īgūsārē werenemomi doja:

—Diayeta mūsārē werea. Yü ovejare duripíri sārīrō makāpuro irirosū ãärā. **8** Āärípererā ñerā yu dupiyuro aarinerā, yajarimasā irirosū ãäríma. Yaarā oveja irirosū ãärírā gapu īgūsārē pébema. **9** Yü makāpuro irirosū ãärā. Yüre būremurā iri makāpurore ñajārā irirosū ãäríma. īgūsārē peamegue waabonerārē taugukoa. Oveja güiro marīrō īgūsārē duripíri sārīrō makāpurore ñajārā, wirirā īgūsā baaburi bokarā irirosū ãärírākuma.

10 'Yajarimasā ovejare yajamurā, wējēmurā, poyanorēmurā aaríma. Yü gapu īgūsārē okarire opamakā irigu aaribú. Āärípereri ðārīrē opaburo, ãrīgū, aaribú. **11** Yü ovejare õärō koregu irirosū ãärā. Ovejare õärō koregu wējēsūbu ãäríkeregua, īgūsārē béobirkumi. īgūsā õärō ãäríburire boabosagukumi. **12** Gajigu moärīmasū gapu īgū moäwajatari ditare gūñami. Ovejare õärō koregu irirosū ãäríbemi. Oveja īgūyarā ãäríbema. Irasirigu makānúumua diayée ovejare ñeā wējēgū aarimakā ïägū, ovejare béo, güi ümaduriwāgākōāmi. īgūsārē bēowāgādero pūru, makānúumua diayée ovejare ñeāmakā ïärā, gajirā oveja ümasiriwāgākōāma. **13** Moärīmasū īgū moäwajatari ditare gāāmemi. Irasirigu ovejare īgūsā õärō ãäríburire gūñabemi.

14-15 Yü ovejare õärō koregu irirosū ãärā. Yüpa yure masími. Yüde Yüpa yure masí. I irirosū yaarā

ovejare yu masia. Yaarade yure masima. Irasirigu yu okarire maibe. Ígsã õärõ ãäríburire boabosagkoo. ¹⁶Gajira oveja gaji duripíri sãärõ marã irirosü ãäríma. Ígsãde yaara ãäríma. Ígsãdere ãigukoo. Yu wereníre pérakuma. Irasirira yaara ãäríperera su buta ãärírakuma. Yu suguta Ígsãre koregkoo.

¹⁷'Yaara õärõ ãäríburire boabosagkoo. Yu okarire maibi ãärísü, irasirigukoo masã, dupaturi okabu. Yu irasiribu ãärímakü, Yupu yure maimi. ¹⁸Yu gãämebirimakü, neo sugu yure boamakü irimasibribukumi. Yu gãämerõ merã boagkoo. Yu turaro merã yu gãämerre irimasigü ãärísü, yu gãämerõ merã boa, puru masaguo. Yupu yure irireta iridoremi, ãärími Jesús.

¹⁹Ígü irasü ãärímakü péra, judío masaka dupaturi surosü Ígüre gñünabirisü, dukawarima.

²⁰Gajira wára Ígsã merãmaräre Ígüyamare ãäríma:

—Ígü wätü ñajäsüdi, niäsügü yámi. ¿Nasirira Ígüre péri musã?

²¹Gajira gapu ãäríma:

—Wätü ñajäsüdi, Ígü irirosü õärõ werenibribukumi. Koye ïämasibdere ïämakü irimasibribukumi, ãäríma.

Judío masaka Jesúre gãämebiridea

²²Puibu ãärímakü, Jerusalégue judío masaka bosenu irima. Iripoegue marã Marípuya wiire iripeodeare gñünarü bosenu ãäríbü. ²³Iri bosenure Jesús, Pórtico de Salomón wälküri taribu Marípuya wii turo biaña marírü taribugue waagorenami.

24 Irogue īgū ãārīmakū īārā, judío masaka oparā īgū puro nerē, īgūrē sērēñama:

—¿Naásū ãārīmakū għare õārō diaye weregħukuri?
¿Mu Cristo, Marīpu iriudita ãārīrī?

25 Jesús īgħusārē yħejumi:

—Mu-sārē were siabu. Mu-sā gapu yu wererire bħuremubea. Yuhu, Yuhu yħre dorerosūta īgħi turari merā iri īmurīrē irinagħi yáa. I merā yu ãārīrik kiri masiñha.

26

Yuhu īgħi turari merā iri īmurīrē īäkererā, mu-sā gapu yħre bħuremubea. Mu-sā yaarā ãārībirisīā, yħre bħuremubea. Yuhu dupi yuro werederosūta mu-sā gajigħu yarā oveja irirosū ãārā.

27 Yaarā oveja yu werenīrīrē masiñha. Yuhu īgħusārē masiñha. Irasirirā yħre tħayama.

28

Yuhu īgħusārē umugħasigue perebiri okari opamakū yáa. Irasirirā perebiri peamegue neō waabirkuma. Yuhu īgħusārē koreja. Gajirā īgħusārē neō yħre ēmamasibema.

29 Yuhu īgħusārē yħre sidi ãārīmi. Īgħi ãārīpererā nemorō turagħu ãārīmi. Īgħide īgħusārē koremi.

Gajirā īgħusārē neō īgħidere ēmamasibema.

30

Yuhu, Yuhu merā sugħta ãārā, ãārīmi Jesús.

31 Īgħi irasū ãārīmakū pérā, dupaturi judío masaka uthāyeri āīma, īgħurē dea wějedħu arā. **32** Īgħusā irasiridħu amakū īāgħi, Jesús īgħusārē ãārīmi:

—Yuhu, Yuhu yħre dorederosūta wári īgħi turari merā iri īmurīrē iribbu. Mu-sā irire īābu. ¿Neéno yu iridea waja mu-sā yħre uthāyeri merā dea wějedħu arri?

33 Īgħusā īgħurē ãārīma:

—Mu-õārō iriri waja għadha m'harrē uthāyeri merā dea wějedħu abbea. Mu Marīpu nferō werenīrī waja m'harrē uthāyeri merā dea wějedħu áá. Mu-sakku ãārīk keregħu: “Marīpu ãārā yu”, ãārī werenīa.

34 Ígūsā irasū ãrīmakū pégħu, Jesús Ígūsārē ãrīmi:

—Marīpħu āsū ãrīdi ãārīmí Ígū mħasārē doreri gojadea pūgue: “Mħasā yu irirosū ãārā”, ãrīdi ãārīmí.

35 Marī ire masiña. Marīpħu Ígħija werenírī gojadea pūgue ãrīrī diayeta ãārā. Marīrē neō irire: “Diaye ãārībea”, ãrī masiñha máa. Irasiriro iri pūguere Ígħija kerere pérarē: “Yu irirosū ãārīma”, ãrīrī diayeta ãārā. **36** Marīpħu yure beyesīā, i ūmuguerie iriumi. Irasū ãārīkeremakū: “Yu Marīpħu magħu ãārā”, ãrīdea waja mħasā gapu yure: “Marīpħre ñerō werenimī”, ãārā. ¿Nasirirā yure irasū ãrīrī mħasā? **37** Yuhu yure dorerosūta Ígū turari merā yu iri īmubirimakū ïārā, yu wereri gapu bremubirkōaka! **38** Yuhu yure dorerosūta yu iri īmumakū ïārā, yu wererire bremubirkiererā, yu iriri gapu: “Marīpħu turari merā iriri ãārā”, ãrī bremuka! Mħasā irire ãrī bremurā, Yuhu yuguere oħrō ãārīrīrē, irasū ãārīmakū yu Ígū merā sugħta ãārīrīrē masiñko.

39 Ígū irasū ãrīmakū, Ígħurē peresu iridħarā ñeħadħarā iriadima doja. Ígħi gapu Ígħisārē duriwiriakōami.

40 Wiria, Juan masakare wāixepħor riderogue dia Jordán wāikkidiya għajji koepħugue dupaturi waa, irogue dujami. **41** Masaka wárā Ígħurē ïārā ejama. Āsū ãrīma:

—Juan masakare wāixyedi Marīpħu turari merā iririre iri īmubirkeregħu, ãārīpereri Jesúyamarē were-dea diayeta ãārā, ãrīma.

42 Irasirirā wárā irogue Jesúre bremuma.

*Lázaro boadea
(Lc 10.38-42)*

¹⁻² Iripoere Betania wāikuri makāmu Lázaro wāikugu pūrīrikugu iriyupu. Iri makā, īgū tīrā nome María, Marta wāikurāya makā ãārību. María marí Opu Jesúya gubure sārōrī merā piupeo, igo poari merā túkoebo ãārīmo. ³ Lázaro pūrīrikumaku īārā, īgū tīrā nome gajirā merā Jesúre kere iriuñurā:

—Gua Opu, mu maīgu pūrīrikugu yámi, ãārī kere iriuñurā.

⁴ Jesús iri kerere pégu, ãārīmi:

—Iri pūrīrī īgūrē boamaku iriburi ãārībea. Iri merā Marípu masakare īgū turarire īmugukumi. īgū irire īmugu, yu īgū magu ãārīrīrē, īgū turari opagu ãārīrīdere īmugukumi.

⁵⁻⁶ Irasirigu Jesús Martare, igo pagumoru, Lázaro re buro maññā, Lázaro pūrīrikuri kere péaderu puru, penu īgū ãārīrīdere dujanemomi. ⁷ Penu puru guare īgū buerārē ãārīmi:

—Náka, dupaturi Judea nikūgue waarrā doja!

⁸ Gua īgūrē ãārību:

—Buegu, irinugue marí irogue ãārīmaku, judío masaka mure ûtäyeri merā dea wějēduama. ¿Nasirigu mu irogue dupaturi waaduari?

⁹ Gua irasu ãārīmaku, Jesús keori merā guare ãsu ãārī weremi:

—Sunarē pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejari horagora ãārā. Irasirirā, i ûmugueru sīägori ãārīyumaku, iri boyori merā masaka noó waarró waarrā, gubutuabirikuma. ¹⁰ Nami merā sīägori marírō waarrā gapu gubutuama.

¹¹ īgū irire ãārī odo, guare ãārīmi:

—Marī merāmʉ Lázaro kārīakōāmi. Yʉ ūgūrē yobegʉ waagʉkoा.

12 Gua ūgūrē ārībʉ:

—Gua Opʉ, Lázaro kārīmakʉ, ūgū ūsīrī ūtarirokoa, ārībʉ.

13 Jesús: “Kārīakōāmi”, ārīgū, ūgū kōmoadeare weregʉ iridi āārīmí. Gua gapʉ: “Ūgū kārīrī ūweremi”, ārī ūgūñadibʉ. **14** Irasirigʉ Jesús pémasīma ūārō guare weremi:

—Lázaro boakōāmi. **15** Yʉ ūsuyáa, yʉ marīrō boami. Ūgū boari merā mʉsā yure bʉremunemorākoo. Náka, marī ūgūrē ūārā! ārīmi.

16 Jesús irire ārīmakʉ pégu, Tomás “Sʉduadi” ūgūsā ārīgū guare ārīmi:

—Marī Jesús merā waara! Ūgū irogue boamakʉ, marīde ūgū merāta boakōārā!

Jesús boanerārē masāmakʉ irigʉ, okari ūsīgū ūārīrīmarē weredea

17 Jesús Betaniague ejamakʉ, iro marā ūgūrē werema:

—Wapikʉrinʉ taria, Lázaro dagʉre ūgūsā yáaderō pʉru, ārīma.

18 Betania, Jerusalén pʉrogā, pe kilómetro gaji kilómetro deko yoaro āārībú. **19** Irasirirā judío masaka wárā Lázaro boadea kerere pérā, Marta, Maríare ūārā waañurā, ūgūsārē ūā ūgūñaturaburo, ārīrā. **20** Jesús ūgūsā puro ejaburi kerere pégo, Marta ūgūrē bokatīrīgō aarimó. María gapʉ wi-igueta dujakōādeo āārīmó. **21** Marta Jesús puro ejago, ūgūrē ārīmo:

—Yu Opu, mu ñõgue ãärímaku, yu pagumu boabiri-boadi ãärämi. ²² Yu masia. Mu Marípure sérémaku, ãärípereri mu sérerõsuta irigukumi.

²³ Jesús igore ãrími:

—Mu pagumu dupaturi okagukumi.

²⁴ Igo ñgärë ãrímo:

—Yu masia. I ûmu peremaku ãäríperera boanera masãmaku, ñgûde dupaturi okagukumi.

²⁵ Igo irasu ãrímaku, Jesús ãsu ãrími:

—Yu boanerare masãmaku irigu, ñgûsâre okari sîgu ãära. Yu re bûremugu boadigue ãäríkeregu, okagukumi. ²⁶ Irasirira okara yure bûremurano neõ boabirkuma*. ¿Mu ire bûremuri?

²⁷ Igo ñgärë ãrímo:

—Yu Opu, mure bûremua. Mu, Cristo Marípu magu, i ûmugue aarigukumi, ñgûsâ ãrídi ãära.

Jesús Lázaroya dupure yáadea maságobe puro ore-dea

²⁸ Marta irasu ãríodo, igo pagumo Maríare siiugo waamo. Gajira péberoga igore ãsu ãríyupo:

—Maríre buegu ejasiami. Mure siiuami.

²⁹ Igo irasu ãrímaku pégo, mata María ñgû pûrogue mumuro mera aarimo. ³⁰ Jesús makâgue ejabir-imi dapa. Marta ñgärë bokatíriaderogueta ãärími.

³¹ Judío masaka wiigue Maríare ïä gûñaturaburo, ãríra, igo mera ãärânera, igo mumuro mera waa-maku ïära, igore tuyawágâñura. “Igo pagumu yáa maságobegue orego waagó irikumo”, ãrí gûñañura.

---

* ^{11:26} Jesús: “Okara yure bûremurano neõ boabirkuma”, ãrígu, ñgûsâ ûmugasigue perebiri okaburire, perebiri peamegue neõ waabiriburire werenigu irimi.

32 Maríá Jesúś p̄u rogue ejago, īgūrē īā, īgū guburi p̄uro ñaduk̄puri merā ejamejā:

—Yu Op̄u, mu ñōgue āārīmakū, yu pagum̄u boabiri-boadi āārīmi, ārīmo.

33-34 Igo, igore t̄uyanerā merā oremakū īāgū, Jesúś b̄uro bopoña, bujawereri merā īgūsārē īā:

—¿Noógue īgūrē yáari m̄usā? ārī sērēñami.

Īgūsā īgūrē ārīma:

—Gua Op̄u, īāgū aarika!

35 Jesúś oremi.

36 īgū oremakū īārā, judío masaka ārīma:

—Íāka! Noópagora īgūrē mañayuriye!

37 Gajirā īgūsā merāmarā gapu ārīma:

—Koye īāmasibire īāmakū iridi āārīmi. ¿Lázaro boaburi dupiyuro īgūrē īāgū taukōāboayuri?

Jesús Lázarore masūdea

38 Jesúś b̄uro bujawereri merā masāgobe p̄uro waami. Iri gobe ñtātore āārībú. Iri gobe ñajārōrē wári majī ñtā majī merā biasūbū.

39 Jesúś ārīmi:

—Ñtā majīrē ãi weanúka!

īgū irasū ārīmakū pégo, Marta boadi t̄igō ārīmo:

—Yu Op̄u, īgūya d̄upu daro ñrīasiakuyo.

Wapik̄urinu tarisiáa, īgū boadero p̄urū.

40 Jesúś gapu igore ārīmi:

—Marē wereabu: “Yure b̄uremugō Marīp̄u turarire īāgokoa”, ārābu.

41 īgū irasū ārī odomakū, īgūsā ñtā majīrē ãi weanúma. Jesúś ñm̄ugasigue īāmu, Marīp̄ure ãsū ārīmi:

—Ahu, yu sērērīrē mu pésiabu. Irasirigu marē: “Óaa”, ārī, ushayari sīa. **42** Yu masīa. Yu marē sērērīrē

irasū péníkōāa. Yü irire masíkeregu, ñõ nírā yü mʉ
iriudi ãäríñrē masíburo, ãrígü, ïgüsã péurogue mʉrē:
“Yü séreríñrē mʉ pésiabu”, ãrī werea.

43 Irasū ãrī odo, Jesús buro bʉsʉro merā ãrīmi:
—Lázaro, irore wirika!

44 Ígü irasū ãrīmaküta, maságobegue wiririmí.
Íguya mojōrī, guburire surí gasiri merā dʉrasüdi,
Íguya diapure suríro gasiro merā ñomasüdi ãärīmí.
Irasirigü Jesús ïgüsärē:

—Kuranoka Ígü waamakü! ãrīmi.

Judío masaka oparā Jesúre ñeädhadea
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Wárā judío masaka María merā maságobegue wapikʉnerā Jesús iriadeare ñärā, ïgūrē bʉremuma.

46 Gajirā ïgüsã merāmarā gapu fariseo bumarā purogue waa, Jesús iriadeare ïgüsärē wereñurā.

47 Irasirirā fariseo bumarā, irasū ãärīmakü paía oparā gajirā judío masaka oparā merā nerē, ãsū ãrī wereníñurā:

—¿Nasirirákuri marī? Jesús wári turari merā iri ñrugü yámi. **48** Marī ïgūrē: “Iropata irika!” ãrībirimakü, ãärīpererā masaka ïgūrē bʉremurákuma. Irasirirā romano marā oparā aarirákuma, Marípuya wiire béo, marīrē marīya nikürē ñemamurā, ãrīñurā.

49 Sugü ïgüsã merāmu, Caifás wãikugü iri bojorire paía opu ãärīmí. Ígüsã irire irasū ãrīmakü pégu, ïgüsärē ãrīyupu:

—Musã irima ãärīpererire neõ masíbea. **50** Ire pémasíbea. Sugüta marī judío masakaya ãärīburire boabosamakü ñärokao. Ígü boabirimakü, marī ãärīpererā judío masaka gapu perekābukoa.

51 Ígū Jesús judío masakaya ãārīburire boabosaburire weregu, ígū basi gūñarī merā irasū ãārlbiriyup. Iri bojorire ígū paíá opu ãārīmakū, Marípu ígūrē irire ãārīmakū íriyup. **52** Jesús boag, judío masakaya ãārīburire, irasū ãārīmakū ãārīpererā Marípu pūrā ãārīperero ãārīrādere ígūsāya ãārīburidere boami, su buta ãārīburo, ãrīgū. **53** Caifás ígūsārē irasū ãrādero pūru: “¿Nasiri Jesúre wējérākuri marī?” ãrī werenírā iriñurā.

54 Jesús, ígūsā ígūrē wējēdharire masikōāmi. Irasirig, judío masaka oparā iürōgue neō waagorenabirim. Judea nikūma makā, masaka marīrō pūro ãārīrī makā Efraín wāikuri makāgue waakōāmi. Irogue ḡua ígū buerā merā dujami.

55 Iripoere pascua bosen, ḡua judío masaka bosen, ãārīburo mérōgā d̄uyab. Irasirirā bosen, dupiyuro masaka wárā gaji makārī marāde Jerusalēgue iri bosen, marē baaburo dupiyuro Marípu dorederosūta koerā waama ígū ígūsārē: “Ñerī opamerā, õārā ãārīma”, ãrī iāburo, ãrīrā. **56** Ígūsā irogue ejarā, Jesúre ãmagorenañurā. Marípu ya wiigue ãārīrā, ãsū ãrī gāme wereníñurā: —¿Naásū gūñarī? ¿Bosen, rē iāgū aarigakuri, o aaribirkuri?

57 Paíá oparā, fariseo bumará masakare doreñurā. Ñsū ãrīñurā: —Jesús ãārīrōrē masírā, guare wereka! Ígūrē ñeā, peresu iridharā irasū ãrīñurā.

12

*María Jesúya guburire sārōrī piupeodea
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)*

¹ Su mojōma pere gaji mojō suru pērēbejarinūrī pascua bosenʉ waaburi dupiyuro Jesús Betaniague waami. Iri makā, Lázaro boadiguere Jesús masūdiya makā ãārībʉ. ² Irogue Jesúre bosenʉ iripeoma. Martabaarire gueremo. Lázaro īgʉ merā baa doami. Guade īgʉsā merā baabʉ. ³ Gua īgʉsā merā baaripoe María suru sūrōdiru wádiru su litro deko opadirure Jesús puro ãija, īgʉya guburire piupeomo. Iri sūrōrī “nardo” wāikuri sūrōrī, gajino merā morēña marīrī, wajapari sūrōrī ãārīyuro. Irire piupeo odo, igoya poañapu merā īgʉya guburire túkoemo. Iri wii ãārīperero sūrōseyakōābʉ. ⁴ Igo irasirimakā īāgʉ, gúa Jesús buerā watopemʉ Jesúre wējēdharaguere īgūrē īmubu Judas Iscariote ãsū ãrīmi:

⁵ —¿Nasirigo i sūrōrīrē duabirari? Irire duago, trescientos nūrī moādea wajare wajataropa wajataboakuyo. Irasirigo iri niyerure boporārē siboakuyo, ãrīmi.

⁶ Yajarikʉsīā, irasū ãrīmi. Boporārē iritamudʉagʉ meta ãārīmí. īgʉ gʉaya niyeru ajurore koregu ãārīmí. Iri ajurogue gʉa niyeru duripírire yajanokōāmi.

⁷ Jesús īgūrē ãrīmi:

—Iropata ãrīka! Igo iri sūrōrī duripiádeare yure piupeogo, īgʉsā yure yáaburi dupiyuro iriburire irasū yámo.

⁸ Boporā mʉsā merā ãārīníkōārākuma. Yʉ gapʉ mʉsā puro ãārīníbirikoa.

Judío masaka oparā Lázaro wējēdʉadea

⁹ Jesús Betaniague ãārīrī kerere pérā, judío masaka wárā irogue īgūrē īārā aarirā, īgʉ

ditare ñārā aaribirima. Lázaro boadiguere Jesú masūdidere ñārā aarimá. ¹⁰⁻¹¹ Jesú ñgūrē masūmakā ñādero p̄urā, wárā judío masaka paía oparā bueri gapure t̄uyanemobiri, Jesúre b̄uremup̄ororiñurā. Irasirirā paía oparā Jesúre wējēduarosūta Lázarodere wējēduañurā.

*Jesús Jerusalēgue ejadea
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)*

¹² Gajinā gapu wárā masaka Jerusalēgue pas-cua bosenurē ñārā ejanerā, Jesú irogue waaburi kerere péñurā. ¹³ Irasirirā beje pū diti ãiwāgā, ñgūrē ñasū ñrī gaguiní bokatirirā aarimá:

—Marī Opure usuyari sîrā! Íí Marīpā marīrē taugā iriudi ðārō aariburo. Ígā marī Israel bumarā Opata ãārīmi, ñrīma.

¹⁴ Jesú burrore bokaja, ñgā weka mārībejami. Irasirigā Marīpāya werenírī gojadea pūgue ñrīderosūta irimi. ñasū ñrī gojasūdero ãārībá:

¹⁵ Jerusalén marā güibirikōaka!

Íáka! Musā Opā burro weka peyawāgārimi, ñrī gojasūdero ãārībá. [◊]

¹⁶ Gua ñgā buerā iri gojadeare pémasibiribā. “Dapagora Jesú iri gojaderosūta irigā yámi”, ñrī gūñabiribā. Ùmugasigue ñgā mārīadero p̄urā, iri gojadeare gūñaboka, pémasibā. “Marīpāya werenírī gojadea pūgue ñrīderosūta Jesúre waabā”, ñrī gūñabā.

¹⁷ Jesú Lázarore ñgūsā yádea gobere wiridore, ñgūrē masūmakā ñānerā gajirirē ñgūsā ñādeare wererā irima. ¹⁸ Irasirirā wárā masaka Lázarore Jesú masūdea kerere pénerā ãārīsīā, Jesúre bokatirirā

[◊] **12:15** Zac 9.9

aarimá. ¹⁹ Ígūsā irasirimakā īārā, fariseo bumarā Ígūsā basi āsū gāme ārī wereníñurā:

—Íaka! Aārīpererā Ígū merā dita waarā yáma. Marī neō Ígūsā iririre kāmutamasībea.

Surāyeri griego masaka Jesúre īādūadea

²⁰ Jerusalēgue pascua bosenā aārīmakā, Marīpure būremurā ejanerā watopere surāyeri griego masaka aārīmá. ²¹ Ígūsā Jesúre īādūarā, Felipe wererā aarimá. Felipe Betsaida wāikuri makāmā aārīmí. Betsaida, Galilea nikūgue aārīrī makā aārībá. Āsū aārīma Ígūrē:

—Jesúre īādūakoa gua.

²² Ígūsā irasū aārīmakā pégu, Felipe Andrére weregu waami. Irasirirā Ígūsā pērāgueta Jesúre wererā waama. ²³ Jesús, griego masaka Ígūrē īādūarire pégu, guare aārīmi:

—Mérōgā duyáa yu aārīpererā tīgū boa, masā, ūmugasigue mūrīaburo. ²⁴ Diayeta mūsārē werea. Oteri yere otebirimakā, suyeta dujarokoa. Iri yere otedero puru, yeba poekague boa, puru puri wiri, wári duka sīko. ²⁵ Sugū Ígū i ūmugue okarire maīgūno, perebiri peamegue waagukumi. Ígū i ūmugue okarire maībi gapu ūmugasigue perebiri okari opagukumi. ²⁶ Yu dorerire iriduagu, yure tuyaburo. Yure tuyagu, yu aārīburoguere yu merā aārīgukumi. Yuhu yu dorerire iriguhre: “Óarō irigu yámi”, ārī, Ígūrē ðārō irigukumi.

Jesús Ígū boaburire weredea

²⁷ Dapagorare yu buro bujawereri merā aārā. ¿Naásū aārīgukuri? “Ahu, yu ñerō tariburore tauka!” ¿aārīgukuri? Irire aārībea. Ñerō taributa i ūmuguere

aaribú, ãrími. ²⁸ Irasú ãrí odo, ïgú Pagare: “Au, mu turagu ããríríré masakare ïmuka!” ãrími.

Ígú irasú ãrímakú, Marípu ûmugasigue ããrígú wereníríré pébu. Æsú ãrími:

—Yu turagu ããríríré masakare ïmusiabu. Irire dupaturi ïmugára doja.

²⁹ Masaka irogue ããrírá ïgú wereníríré pérá, ãríma:

—Bupu busukumi.

Gajirá ãríma:

—Marípure wereboegu Jesúre wereníami.

³⁰ Jesús gapu ãsú ãrími:

—Yupu irire wereníú, yure pédoregu meta wereníami. Musá gapure pédoregu wereníami.

³¹ Dapagorare waari merá, i ûmu mará ïgúsá ñerí iridea waja wajamoásúrákuma. Irasú ããrímakú, ñegú i ûmu maráré doregu béosúgukumi.

³² Curusague ïgúsá yure pábiatú, ãïwägúnúmakú, ããrípererá masakare siiugukoo, yu merá ããríburo, ãrígú.

³³ Irasú ãrígú, ïgú curusague boaburire weregu irimi. ³⁴ ïgú ãríríré pérá, masaka ïgúré ãríma:

—Marípuya wereníí gojadea pügue ïgúsá bue ïmumakú pébu. “Marípu iriudi Cristo okaníkóágukumi”, ãrí bue ïmuma. ¿Nasirigu mu gapu: “Ããrípererá tígúré curusague pábiatú, ãïwägúnúrákuma”, ãrírí? ¿Noá ããrírí ããrípererá tígú?

³⁵ ïgúsá irasú ãrímakú, Jesús ãrími:

—Yu masakare síâgori sígú ããrá. Yoaweyaripoe musá pürogue ããrígukoo dapa, Marípure masíburo, ãrígú. Irasirirá síâgori merá õáró waamasírá

irirosū ããrīka! Nañtīärōgue waagorenagāno, ïgū waaburore neõ masibirkumi. ³⁶ Yü m̄sārē sīägori sīgū ããrīgū m̄sā merā ããrā, Marīpure masiburo, ãrīgū. Irasirirā, m̄sā merā yü ããrītūnuburo dupiyuro yure b̄remuka! Yure b̄remurā, boyorogue ããrīrā irirosū, yaarā ããrīrāko.

Irasū ãrī odo, ïgūsārē duriwāgākōämi.

Judío masaka Jesúre b̄remubiridea

³⁷ Jesú wári Marīpü turari merā iri ïmumakă ïäkererā, ïgūrē b̄remubirima. ³⁸ Marīpuya werenírī gojadea pūgue Isaías gojaderosūta irima. Åsū ãrī gojadi ããrīmí Isaías:

Gua Opü, masaka gua m̄ya kere wererire pékererā, b̄remubema. Mu turari merā mu iri ïmūrīrē ïäkererā: “Gua Opü iriri ããrā i”, ãrībema, ãrī gojadi ããrīmí. [☆]

³⁹ ïgūsā Marīpure b̄remumasibirideadere Isaías gajirogue Marīpuya werenírī gojadea pūgue åsū ãrī gojadi ããrīmí:

⁴⁰⁻⁴¹ Marīpü ïgūsārē koye ïämasibmerā irirosū ããrīmakă iridi ããrīmí. ïgūyare pémasibirimakă iridi ããrīmí.

Irasirirā ïgū turari merā iri ïmūrīrē ïäkererā, irire neõ ïämasibema. ïgūyare pékererā, irire neõ pémasibema. ïgūrē neõ b̄remudabema.

ïgūrē b̄remumakă, ïgūsārē taubukumi, ãrī, Isaías Jesú turarire, ïgū goesesiririre ïädi ããrīsīä, irasū ãrī gojadi ããrīmí. [☆]

⁴² Gajirā Jesúre b̄remubirikeremakă, wárā judío masaka, ïgūsā oparāgueta ïgūrē b̄remuñurā.

[☆] **12:38** Is 53.1   [☆] **12:40-41** Is 6.10

Irasū b̄aremukererā, fariseo bumarārē güisīā, gajirārē Jesúre īgūsā b̄aremurīrē werebiriñurā. Fariseo bumarā īgūsārē: “Neō marī judío masaka nerērī wiigue ñajānemobirikōāka!” ārībukuma, ārīrā, irasiriñurā. ⁴³ Irasirirā Jesúre b̄aremukererā, gajirā masaka, Marīpū nemorō īgūsārē: “Óārā ãārīma”, ārīmakū gāāmeñurā.

Masaka Jesús wererire péduabiri waja wajamoāsūrākuma, ãrī gojadea

⁴⁴ Jesús masaka péburo, ãrīgū, b̄uro b̄usuro merā ãsū ãrī weremi:

—Yure b̄remugū yu ditare b̄remubemi. Ȳpū yure iriudidere b̄remumi. ⁴⁵ Yure ïāgū, yure iriudidere ïāmi. ⁴⁶ Yū sīāgori sīgū ãārīgū i ûm̄guere yure b̄remurā yure iriudire masimerā irirosū ãārībirikōāburo, ãrīgū aaribū. Irasirirā nañtīrōgue ãārīrā irirosū ãārībirikuma. ⁴⁷ Yū wererire pékererā, irire irimerārē yu wajamoābirkao. Yū i ûm̄guere masakare wajamoāgū aaribiribū. Ubu gapū taugū aaribū, ïāsā perebiri peamegue waabirikōāburo, ãrīgū. ⁴⁸ Yure gāāmemerā, yu wererire péduamerā wajamoāsūrākuma. Ígūsārē wajamoābu, Ȳpū ãārīmi. I ûmū peremakū, yu ïgūya werenírī wererire pébiridea waja ïgūsārē wajamoāgūkumi. ⁴⁹ Yū gāāmerō werebea. Ȳpū yure iriudi ïgū weredorerosūta werea. Ígū yure buedorerosūta buea. ⁵⁰ Ȳpū dorerosūta iriguno, ûm̄gasigue perebiri okarire opagūkumi. Irasirigu Ȳpū yure weredorerosūta m̄sārē werea, ãrīmi Jesús.

13

Jesús īgã buerãya guburire koedea

¹ Pascua bosenu waaburo mérögā duyabu. Jesús i ûmaré wiri, īgã Pagu puro waaburo mérögā duyarire massiami. īgüyarā i ûmague ãäriräré neo mañduúbirimi. īgüsäré buro mañrräré ìmuburo mérögā duyabu.

²⁻⁴ Watí Judare Simón Iscariote magäré īgüya güñarigue Jesúre wejeduaräraguere īgürē ìmudoresiadi ãärimí. Jesús īgã Pagu puro merä aarideare, puru īgü irogue waaburire masimi. Maripu īgã Pagu ãäripereräré dorebure pideadere masimi. Irasirigu gua īgü buerä merä baa doaníadi, wáganugā, īgüya suríro wekamañerë túwea, túkoeri gasiro merä īgüya yujurure suami. ⁵ Sua odo, soropa merä deko piusä, guare īgü bueräré guaya guburire koenugāmi. Suguya guburire koe odo, īgü suadea gasiro merä túkoemi. Gajiräya guburidere irasü dita irimi.

⁶ īgü Simón Pedroya guburire koebu irimakü ïagü, Pedro īgürē ãrimí:

—Yu Opu, ¿yaa guburire koeri mu?

⁷ Jesús īgürē ãrimí:

—Dapagora yu iririre mu pémasíbea. Purugue pémasíguko.

⁸ Pedro īgürē ãrimí:

—Yaa guburire mu neo koebirikoa.

Jesús īgürē ãrimí:

—Maré yu koebirimakü, yaagu ãäribirikoa.

⁹ īgü irasü ãrimaku pegu, Simón Pedro īgürē ãrimí:

—Yü Opü, yaa guburi ditare koebiriköäka! Yaa guburire koegü, yaa mojörö, yaa dipurudere koeka!

¹⁰ Igü irasü ãrïmakü, Jesú斯 ãsü ãrïmi:

—Sugü masakü õärö guuadigue dupaturi guuabirkumi. Naagorena odoaderö purü, Igüya guburi ditare koekumi. Äärïpererä mäsä gürari marïrä irirosü ãärä. Irasü äärïkeremakü, sugü mäsä merämü ñegü, gürarikügü irirosü ãärïmi.

¹¹ Jesú斯, Judas Igüre wëjëdharäguere Igüre ñmuburire masïsiami. Irire masïsiä: “Sugü mäsä merämü ñegü, gürarikügü irirosü ãärïmi”, ärigü irimi.

¹² Guaya guburire koe odo, Igüya wekamañerë säña, Igü doaderogue dupaturi eja doaja, güare ãsü ãrïmi:

—¿Yü mäsärë dapagora iririre pémasïrä mäsä?

¹³ Mäsä yure: “Güare buegu, güü Opü ãärä”, ärïrä, keoro werea. Diayeta yü mäsärë buegu, mäsä Opü ãärä. ¹⁴ Yü mäsärë buegu, mäsä Opü äärïkeregü, mäsäya guburire koeabü. Irasirirä mäsädere mäsäya guburire gäme koero gäämea. ¹⁵ Mäsä gäme iritamumakü gäämegü, mäsärë irasiri ñmuabü, yü mäsärë iriaderosüta iriburo, ärigü. ¹⁶ Diayeta mäsärë werea. Neõ sugü moäboerimasü, Igü opü nemorö äärïbirikumi. Sugü iriusüdi, Igüre iriudi nemorö äärïbirikumi. ¹⁷ Mäsä ire pémasïrä, ire irirä, usayari merä äärïräko.

¹⁸ 'Yü irire ärigü, mäsä äärïpererärë ärïbea. Yü beyenerärë masä. Marïpüya werenírä gojadea pügue ärïderosüta keoro waarokoa. Äsü äri gojasüderö äärïbú: “Yü merä baagüta yure iäeturigü dujami”, äri gojasüderö äärïbú. ¹⁹ I waaburi

dupiyuro yu masare werea. Irasirira yu were-dea keoro waadero paru: “Igu ãära yu^{*}”, ãrideare buremuräkoa. 20 Diayeta masare werea. Yu iriuneräre õärö mera bokatirñegüno, yudere bokatirñeämi. Yure õärö mera bokatirñegü, yure iriudidere bokatirñeämi, ãrimi Jesús.

Judas Jesúre wejeduaräguere igure imuburire were-dea

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

21 Irasü ãri odo, Jesús buro bujawereri mera ãärimí. Guare pémasüma õärö ãsü ãri weremi:

—Diayeta masare werea. Sugu masa merämu yure wejeduaräguere yure imugukumi.

22 Igu irasü ãärimakü pérä, gua: “¿Noäre irasü ãärirí?” ãärira, gäme ïa oya doanibu. 23 Yu Juan, Jesús buegu igu maisügü, igu purogä doabu. 24 Simón Pedro iguya mojö mera yure soepumi, Jesúre igu irasü ãärirí serënadoregu. 25 Irasirigu yu Jesús purogä gäme doaweya, igure serënabu:

—Yu Opu, ¿noä ãärirí igu?

26 Jesús yure ãrimi:

—Yu pärüre moäwa, yosa, igure sigukoa. iguta ãärimí yure imubu.

Irasü ãri odo, pärüre moäwa, yosa, Judare Simón Iscariote magüre sümi. 27 Judas ire ñeämakü, mata

* **13:19** Exodus 3.13-15: Iripoegue Moisés Marípare serënadi ãärimí: “Israel bumarä yure: ‘¿Mu iriudi wäí naásü ãärirí?’ ãri serënamakü, ¿naásü ãri weregukuri?’ Marípu igure ãsü ãäridi ãärimí: “Yu wäí ‘YO SOY EL QUE SOY’ ãära. Irasirigu Israel bumaräre ãsü ãri wereka: ‘YO SOY yure masäguere wedoregu iriumi’, ãrika!” ãäridi ãärimí. “YO SOY EL QUE SOY”, ãärö: “Yu ãärinígüta ãära, o igu ãära yu”, ãäriduaro yá.

wātī īgāguere ñajādi āārīmí. Irasirigu Jesú Judare
ārīmi:

—Ma iriburire iripurumuka!

²⁸ Jesú īgūrē irasū āārīrē pékererā, gua irogue baa doanírā irire pémasibiribh. ²⁹ Surāyeri gua ãsū ãrī gūñabu: “Judas gua niyerure koregu āārīmí. Irasirigu Jesú īgūrē gua bosenh baaburire wajari-doregu iriuami, o boporārē niyerure sīdoregu iriuami”, ãrībh. ³⁰ Judas iri pārūrē moāwa, yosadeare ñeā odoguta gua pārogue ãārīdi wiriakōāmi. Īgū wiriaripoe ñamigue ãārībh.

Jesús maama dorerire weredea

³¹ Judas waadero pārh, Jesú guare ãrīmi:

—Dapagora Marīph yu ãārīpererā tīgū yu turaguh ãārīrē masakare ìmugukumi. Irasū ãārīmakū, yu merā ìgū turaguh ãārīrīdere ìmugukumi. ³² Yu merā ìgū turaguh ãārīrē ìmugū, yu turaguh ãārīrīdere ìmugukumi. Dapagorata iripurumugukumi. ³³ Yaarā, yure péka! Yoaweyaripoeta māsā merā ãārīgukoa. Māsā yure ãamarāko. Irasirigu yu judío masakare dupiyurogue ãrīderosūta dapagora māsādere: “Yu waabuore māsā waamasibea”, ãrī werea. ³⁴ Maama dorerire māsārē pígura. Åsū ãrā. Gāme maïka! Yu māsārē maïrōsūta gāme maïka! ³⁵ Māsā gāme maïmakū ïärā, ãārīpererā masaka māsārē yu buerā ãārīrē masirākuma, ãrīmi Jesú.

Jesús Pedreiro: “Yure masikeregū: ‘Masibea’, ãrīgukoa”, ãrī weredea

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Simón Pedro Jesúre sērēñami:

—Yu Opuh, ¿noógue waagukuri mu? ãrīmi.
Jesú īgūrē ãrīmi:

—Y_u dapagora waaburoguere m_u y_u merā waa-masībea. P_ur_u y_u p_urogue waag_uko_a.

³⁷ Ígū irasū ãrīmakū pégu, Pedro Ígūrē ãrīmi:

—Y_u Op_u, ¿nasirib_u dapagorata y_u m_u merā waa-masībirikuri? Ígūsā y_ure wējēd_uakeremak_u, y_u m_urē b_{eo}birikoa. M_uya ãärīburire boabosag_uko_a.

³⁸ Jes_us Ígūrē ãrīmi:

—“M_uya ãärīburire boabosag_uko_a”, ãrā m_u. ¿Ãärīrōta y_ure iribosag_ukuri? Diayeta m_urē werea. Ägābo wereburo dupiyuro m_u y_ure urea gajirārē: “Ígūrē masībea”, ãrīgu_ko_a, ãrīmi.

14

Jesúre b_uremurā Maríp_u p_uro waaburire were-dea

¹ Jes_us guare ãsū ãrīmi:

—B_uro gūñarikubirikōäka! Maríp_ure b_uremuka! Yudere b_uremuka! ² Y_up_u p_urogue su wii wári taridupabu opari wii irirosū ãärā. Irogue m_usā ãärīburore ãmuyug_u waag_uko_a. Iri diaye ãärībirimak_u, m_usārē irire werebiriboayo. ³ M_usā ãärīburore ãmu odo, dupaturi aarig_uko_a m_usārē ãíabu. Irasirirā m_usāde y_u p_urogue y_u merā ãärīrāk_oo_a. ⁴ M_usā y_u waaburore, y_u irogue waaburi maarē masīa, ãrīmi Jes_us.

⁵ Tomás Ígūrē ãrīmi:

—Gua Op_u, m_u waaburore masībea. ¿Nasiri m_u waaburi maarē gua masīrākuri?

⁶ Jes_us Ígūrē ãrīmi:

—Y_u dita Y_up_u p_urogue waari maa irirosū ãärā. Y_u diayema ãärīrīrē masakare masīmak_u irig_u, Ígūsārē okamak_u irig_u ãärā. Y_u merāta

Yupu purogue waarakuma. ⁷ Musā yure masirā, Yupudere masiboyo. Dapagora merā īgūrē masisiáa. Igūrē īasiáa.

⁸ Igū irasū ārīmakū, Felipe īgūrē ārīmi:
—Gua Opu, Maripure īmuka guare! Iropata gāāmea gua.

⁹ Jesús īgūrē ārīmi:
—Felipe, yu yoaripoe musā merā āārīkeremakū, yure masiberi? Sugu yure īagūno, Yupudere īami. ¿Nasirigu mu yure: “Maripure īmuka guare!” ārīri?
¹⁰ ¿Yupu yuguere āārīrīrē, irasū āārīmakū yu īgū merā āārīrīrē būremuberi? Yu musārē weregu, yu gāāmerō werebea. Yupu yuguere āārīgū yu merā iri īmugū yámi. ¹¹ Yu musārē: “Yupu yuguere āārīmi, irasū āārīmakū yu īgū merā āārā”, ārī wererire: “Diayeta āārā”, ārī būremuka! Musā yu wererire pédero puru būremumerā, Yupu turari merā yu iri īmurī gapure gūñaka! Irire gūñarā, yu wereridere būremuka! ¹² Diayeta musārē werea. Yure būremugū, yu iriderosūta irigukumi. Yu, Yupu purogue waabu yáa. Yu waamakū, yure būremugū yu nemorō wári Yupu turari merā iri īmurīrē irigukumi. ¹³ Musā yure būremumakū, āārīpereri musā yu wāi merā yure sérerīrē pégukoa. Irasirigu musā yure sérerōsūta irigukoa. Yu irasiriri merā musārē Yupu turagu āārīrīrē masimakū irigukoa.
¹⁴ Musā yu wāi merā yure sérerōsūta irigukoa.

Jesús: “Óagū deyomarīgūrē musārē iriugure”, ārī weredea

¹⁵ Musā yure maírā, yu dorerire irirākaoa.
¹⁶ Yupure musāya āārīburire sérēbosagukoa. Irasirimakū, Yupu gajigure iriugukumi, musārē

iritamuburo, ãrīgū. Ígū iriubu mūsā merā ãārīnīkōãgūkumi. ¹⁷ Ígū Óagū deyomarīgū mūsārē diayemarē masīmakū irigū ãārīmi. I ūmū marā yure būremumerā gapū Ígūrē masībema. Irasirirā Ígūrē bokatūrīneāmasībema. Ígū mūsā merā ãārīmi. Irasū ãārīmakū, mūsāguere ãārīnīkōãgūkumi. Irasirirā Ígūrē masīa. ¹⁸ Yū mūsārē bēowāgābirikoa. Mūsā merāta ãārīgū aarigu koa doja. ¹⁹ Mérōgā dūyāa yū waaburo. Yū waadero pūru, i ūmū marā yure būremumerā neō ïābirikuma. Mūsā gapū yure ïārāko. Yū okáa. Irasirirā mūsāde okarāko. ²⁰ Yū aariburinārē yū, Yūpū merā sugūta ãārīrīrē masīrāko. Irasū ãārīmakū, mūsā yū merā ãārīrīrē, yū mūsāguere ãārīrīrē masīrāko. ²¹ Yū dorerire masīgū irire irigū yure maīgūta ãārīmi. Yūpū yure maīgūrē maīgūkumi. Yūde Ígūrē maīgūko. Ígūrē yaamarē õārō masīmakū irigu koa, ãrīmi Jesús.

²² Ígū irasū ãārīmakū, gajigū Judas wālkugū Jesúre sērēñami. Judas Iscariote meta ãārīmi.

—Gua Opū, ¿nasirigu gua ditare mū ãārīrikurire masīmakū irigu kuri? ¿Nasirigu i ūmū marā gapūre irire masīmakū iribirkuri?

²³ Jesús Ígūrē ãrīmi:

—Yure maīgū yū dorerire irigu kumi. Yūpū Ígūrē maīgūkumi. Yūpū, irasū ãārīmakū yū Ígū merā ãārīrā aarirāko. ²⁴ Yure maībi gapū yū dorerire iribemi. Yū mūsārē wereri, yaa werenírī ãārībea. Yūpū yure iriudiya gapū werenírī ãārā.

²⁵ Yū mūsā merā ãārīgū, i ãārīpererire mūsārē werea. ²⁶ Yū sērēmakū, Yūpū Óagū deyomarīgūrē mūsāguere iriugu kumi. Irasirigu Óagū deyomarīgū mūsārē iritamubu ãārīsīā, ãārīpererire buegu kumi.

Ãärípereri yu musärē weredeare gūñamakū irigukumi.

²⁷ 'Yu musärē siñajärī merā ãärímakū irigukoa. Yu siñajärī merā ãärígū irirosū musädere siñajärī merā ãärímakū irigukoa. Yu musärē siñajärī merā ãärímakū iriri, i ümuma irirosū ãäríbea. Büro gūñarikū, güibirikōaka! ²⁸ Yu musärē: "Waa, dupaturi musā merāta ãärígū aarigukoa doja", ãrī weremakū pébu musā. Yüpü yu nemorō ãärími. Irasirirā īgū purogue yu waaburire pédero phru, musā yure diaye maïrā, usuyari merā ãäríboayo. ²⁹ Yu musärē ire wereyugü iriabu. Irasirirā ire keoro waamakū, yu musärē weredeare: "Diayeta guare weremi", ãrī bñremurāko.

³⁰ 'I ümu marärē doregu ñegü ãärími. īgū aaribu yámi. Irasirigu yu musärē mérögā werenínemogura. īgū yure neō doremasibemi. ³¹ Yu, Yüpü gapure maña. Irasirigu īgū yure doreri gapure yáa, yu īgürē maïrīrē i ümu marärē masiburo, ãrígü. Wágānugäka! Náka waara! ãrīmi Jesús.

15

Jesús iguida keori merā weredea

¹ Jesús keori merā guare ãsü ãrī weremi:

—Yu diayeta iguida irirosū ãärā. Yüpü iridare koregu irirosū ãärími. ² Yaarā iridama dñpuri irirosū ãäríma. Yüpü iguidare koregu dñka marírī dñpurire ditibéogü irirosū yámi. Gaji dñkakuri dñpuri gapure ditiwea ãmugü irirosū yámi dñkakunemoburo, ãrígü. ³ Musā yu weredeare bñremurā ãärā. Irasirigu Yüpü musärē ñerí

opamerā ããrīmakū irisiami. ⁴ Yʉ merā õãrō ããrīka! Irasirigʉ mʉsāguere õãrō ããrīníkõãgʉko. Su iguidama dʉpʉ iridaguere marīrō iri dʉpʉ seyaro dʉkakubirikoa. I irirosūta yʉ merā õãrō ããrīmerā neō õãrī dʉka sibiri dʉpʉri irirosū ããrīma.

⁵ Yʉ iguida irirosū ããrā. Mʉsā yaarā iridama dʉpʉri irirosū ããrā. Yʉ merā õãrō ããrīnírāno, yude ïgūsāguere õãrō ããrīnímakū, ïgūsā õãrō dʉkakuri dʉpʉri irirosū ããrīma. Mʉsā yʉ merā õãrō ããrīmerā, õãrīrē neō irimasībea. ⁶ Yʉ merā õãrō ããrīmerā ditibéodea dʉpʉri bojegue ñai oyanírī dʉpurire sea, peamegue soebéoro irirosū ããrīrākuma.

⁷ 'Mʉsā yʉ merā õãrō ããrīnírā, yʉ buerire kātimerā, mʉsā gāámerīnorē Yʉpʉre: "Síka!" ãrī sērēmakū, sīgukumi. ⁸ Mʉsā wári õãrī dʉkakuri dʉpʉri irirosū ããrīmakū ïãrā, gajirā masaka Yʉpʉre: "Óatarigʉ ããrīmi", ãrī masīrākuma. Irasirirā mʉsā wári õãrī irirā, diayeta yʉ buerā ããrīrīrē gajirārē masīmakū yáa. ⁹ Yʉpʉ yure maírōsūta yude mʉsārē mañā. Irasirirā yʉ mʉsārē maígū merā ããrīníka, yʉ maírīrē masīmurā! ¹⁰ Yʉ, Yʉpʉ yure maígū dorerire irigʉ, ïgū merā õãrō ããrīníkõāa. Irasūta mʉsāde yʉ dorerire irirā, yʉ mʉsārē maígū merā õãrō ããrīníkõāa.

¹¹ 'Ire mʉsārē werea mʉsā yʉ merā ushyaburo, ãrīgū. Irasirirā ushyari opatarirāko. ¹² Yʉ doreri ãsū ãrā. Yʉ mʉsārē maírōsūta gāme mañā! ¹³ Sugʉ masakʉ ïgū merāmarārē boabosagʉ, gajirā nemorō ïgūsārē mañmi. ¹⁴ Mʉsā yʉ dorerire irirā yʉ merāmarā ããrā. ¹⁵ Dapagorare yʉ mʉsārē: "Yure moáboerā ããrā", ãrībirikoa. Moáboerā ïgūsā opʉ

iririre masibirkuma. Y_u gap_u Y_up_u y_ure were-deare m_usārē werepeob_u. Irasirig_u m_usārē: “Y_u merāmarā”, ārā. ¹⁶ M_usā y_ure beyebirib_u. Y_u gap_u m_usārē beyeb_u wāri õārīrē irirā waaburo, ārīg_u. M_usā õārī iriri, õārī d_uka neō boabiri irirosū āārā. Irasirirā m_usā y_ure buremumak_u, Y_up_u m_usā y_u wāi merā ìgūrē sērērōsūta m_usārē sīgukumi. ¹⁷ Y_u m_usārē dorea. M_usā basi gāme maïka!

I ûm_u marā Jesúre, ìgūyararē ïäeturiburire weredea

¹⁸ I ûm_u marā m_usārē ïäeturimak_u ìârā, y_ure ïäeturipurorideare masika! ¹⁹ M_usā diayeta i ûm_u marā āârīmak_u, ìgūsā merāmararē maîrōsūta m_usādere maïbukuma. Y_u m_usārē i ûm_u marā watopegue ãârīrārē beyeb_u. Irasirirā i ûm_u marāgora ãârībea. M_usā ìgūsā irirosū ãârībirimak_u ìârā, i ûm_u marā m_usārē ïäeturima. ²⁰ Y_u m_usārē ãârīdeare gûñaka! “Neō sug_u moâboerimas_u, ìgū op_u nemorō ãârībirikumi”, ãârīb_u. Ìgūsā y_ure ñerō irirā, m_usādere ñerō irirākuma. Y_u buerire pérā, m_usā bueridere pérākuma. ²¹ I ûm_u marā y_ure iriudire masibema. Irasirirā m_usā y_ure buremumak_u ìârā, m_usārē ãârīpereri ñerī irirākuma.

²² Y_u ìgūsārē weregu aaribirimak_u, neō ñerī iridea wajare opabiribukuma. Dapagorare y_u ìgūsārē weredero pur_u: “Ñerī iridea wajare opabea gua”, ãârīmasibema. ²³ Y_ure ïäeturig_u Y_up_udere ïäeturimi. ²⁴ Y_u, Y_up_u turari merā iri ìmug_u, gajirā neō iribirideare irib_u. Y_u ìgū turari merā iri ìmubirimak_u, neō waja opabiribukuma. Ìgūsā y_u iri ìmurírē ìâma. Irire ìâdero pur_u, y_ure, Y_up_udere ïäeturima. ²⁵ I ïäeturiri, Maríp_uya werenírī gojadea pügue gojaderosūta keoro waaro yáa. Åsū

ãrī gojasūdero ãārībá: “Ígūsā yare: ‘Ñerō yámi’, ãrīmasibirikererā, ïäturima”, ãrī gojasūdero ãārībá.

26 ’Óagú deyomarígú, m̄asārē iritamugú aarigúkumi. Ígú m̄asārē diayema ãārīfré masimakú irigúkumi. Yú Ígūrē Yúpú merā ãārīgúrē m̄asārē iriugúkua. Ígú yaamaré weregúkumi m̄asārē. **27** Yú m̄asārē buepúrorimakágüeta yú merā ãārībá. Irasirirá m̄asáde yaamaré wererákua, ãrīmi Jesús.

16

1 Jesús ḡuare ãsú ãrīnemomi doja:

—Yú m̄asārē irire wereabú, yare piribirikóaburo, ãrīgú. **2** Judío masaka Ígūsā nerérí wiirigue m̄asā ãārānerárē béowiurákuma. Gajipoe gajirá m̄asārē wéjérá: “Marípú gáámerírē yáa”, ãrī gúñarákuma. **3** Yare, Yúpdere masímerá ãārīsíá, irasirirákuma. **4** Yú irire werea m̄asā, Ígūsā irasirimakú Íárá: “Jesús ḡuare irireta weremi”, ãrī gúñaburo, ãrīgú.

Jesús, Óagú deyomarígú iririmaré wereeda

‘Yú neógorague m̄asā merā ãārīsíá, ire werebiribú. **5** Dapagorare yare iriudi p̄rogue waagúkua. Yú m̄asārē ire werekeremakú, neó sugú yare: “¿Noógue waagúkuri?” ãrī sérénabea. **6** Irasirirá yú waaburire weremakú pérá, yú waaburo gapúre sérénabirisíá, bùro bùjawereri merā ãārā. **7** Diayeta m̄asārē werea. Yú waadero p̄uru, õárokua m̄asārē. Yú waabirimakú, Óagú deyomarígú m̄asārē iritamubu aaribiribukumi. Yú irogue waagú, Ígūrē m̄asārē iriugúkua, m̄asā merā ãārīníkóaburo, ãrīgú. **8** Ígú aarigú, i ümú

marārē īgūsā ñerō irirā ãārīrīrē, yu diayema irigu
 ãārīrīrē, īgūsā ñerō iridea waja Marīpu īgūsārē
 wajamoāburire masimaku irigukumi. ⁹ īgūsā
 yure b̄aremubirisīā, ñerā ãārīma. ¹⁰ Yu, Ȳpu
 p̄rogue waamaku, m̄sā yure īānemobirikoa. Yu
 irogue waamaku, Ōāgu deyomarīgu aarigukumi,
 i ûmu marārē yu diayema irigu ãārīrīrē masimaku
 iribu. ¹¹ I ûmu marārē doregu ñegu īgūsārē ñerī
 iridoreri waja, Ȳpu īgūrē wajamoādoresiami.
 Irasirigu Ōāgu deyomarīgu aarigu, īgūsārē Ȳpu
 īgūrē wajamoādoredeare masimaku irigukumi.

¹² 'Wāri ãārā m̄sārē yu wereburi. Dapagorare
 yu ire weremaku, m̄sā pémasib̄iribukoa. ¹³ Ōāgu
 deyomarīgu gapu aarigukumi. īgu m̄sārē di-
 ayema ãārīrīrē masimaku irigukumi. Irasirigu
 m̄sārē i ãārīpererire buegukumi. īgu gāāmerō
 werebirikumi. Ȳpu īgūrē weredorerire, p̄rugue
 waaburidere m̄sārē weregukumi. ¹⁴ Yu īgūrē
 wererire pédeare m̄sārē masimaku irigu, yu õārō
 ãārīrīrē masimaku irigukumi. ¹⁵ ãārīpereri Ȳpu
 opari, yaa ãārā. Irasirigu yu m̄sārē: "Ōāgu dey-
 omarīgu m̄sārē yaamarē masimaku irigukumi",
 ãārābu.

B̄ujawenerā, usuyari merā ãārīburire weredea

¹⁶ 'Mérōgā p̄ru m̄sā yure īānemobirikoa. Yoaweyaripoe p̄ru yure īārākoa doja. I Ȳpu p̄rogue
 waaderō p̄ru, irasū waarokoa, ãārīmi.

¹⁷ īgu irasū ãārīmaku pérā, gua surāyeri ãasū ãārī
 gāme wereníbu:

—¿Naásū ãārīduaro irikuri īgu irasū ãārīrī? īgu
 marīrē: "Mérōgā p̄ru m̄sā yure īānemobirikoa.

Yoaweyaripoe puru yure iārāko doja". Ire ārī odo: "I Yāpu p̄rogue waaderō puru, irasū waarokoa", ārīmi. ¹⁸ Igā marīrē: "Mérōgā puru", ārīmakū, ɻnaásū ārīduaro irikuri? Igā irasū ārīrīrē marī pémasībea, ārību.

¹⁹ Jesú斯 īgūrē ḡua s̄ērēñadharire masīkōāmi. Irasiriḡu ḡhare ārīmi:

—Yā m̄sārē: "Mérōgā puru m̄sā yure īānemobirkōa. Yoaweyaripoe puru yure iārāko doja", ɻārī wererire gāme s̄ērēñarā yári? ²⁰ Diayeta m̄sārē werea. Yā boamakū īārā, b̄ero bujawereri merā orerāko. I ɻām̄ marā yure b̄remumerā gapu us̄ayari merā āārīrākuma. M̄sā bujawererā, puru us̄ayarāko. ²¹ Āsū āārā. Nomeō majīgū kōāburo dupiyurogā, igore pūrīrīrē bujawereri merā gūñakumo. Majīgūgā deyoadire īāgō, us̄ayakumo. Igore pūrīadeare gūñanemobirkumo. ²² M̄sāde irasūta dapagorare bujawereri merā āārā. Puru yā m̄sārē dupaturi īāgā aariḡukoa. Yā irasirimakū īārā, m̄sā us̄ayari opatarirāko. M̄sā irasū us̄ayari merā āārīmakū, gajirā m̄sārē bujaweremakū irimasībirikuma.

²³ 'Irinurē yure neō s̄ērēñabirkōa. Diayeta m̄sārē werea. M̄sā yure b̄remumakū īāgū, Yāpu āārīpereri m̄sā yā wāī merā īgūrē s̄ērērīrē pēgu, m̄sā s̄ērērōsūta s̄iḡukumi. ²⁴ Iro dupiyurogue m̄sā yā wāī merā Yāp̄are neō s̄ērēbirib̄u. Dapagorare yā wāī merā īgūrē s̄ērēka! M̄sā irasū s̄ērēmakū, m̄sā s̄ērērōsūta s̄iḡukumi. Irasirirā us̄ayari opatarirāko.

Jesú斯 i ɻām̄ marā ñerārē tarinuḡadeare weredea

25 'Y_u keori merā m_{us}sārē wereabu. P_{ur}u keori merā werebirikoa. Irasirirā, Y_{up}uyamarē y_u wererire ðārō p_{em}asīrāk_oa. **26** M_{us}sā Y_{up}uyamarē ðārō p_{em}asīrīn_urē y_u wāi merā ïgūrē sērērāk_oa. Irasū ãrīgū: "M_{us}sāya ãārīburire y_u ïgūrē sērēbosag_uk_oa", ãrīgū meta yáa. **27** Y_{up}u m_{us}sārē maími. Irasirirā m_{us}sā y_u wāi merā m_{us}sā basi ïgūrē sērērāk_oa. M_{us}sā y_ure maña. Irasū ãārīmak_u m_{us}sā y_ure: "Marīp_u p_urogue ãārīdi, ïgū iriudi ãārā", ãrī b_uremua. **28** Y_u, Y_{up}u p_urogue ãārīdi, i ûm_ugue aarib_u. Dapagorare i ûm_ugue ãārādi, Y_{up}u p_urogue waag_uk_oa doja, ãrīmi Jesús.

29 ïgū irasū ãārīmak_u pérā, g_{ua} ïgū buerā ïgūrē ãrību:

—Dapagorare keori merā m_u g_uare werebea. Irasirirā m_u wererire p_{em}asīa. **30** Dapagorare g_{ua} masīa. M_u ãārīpererire masīpeokōaa. Gajirā m_urē sērēñabirikeremak_u, ïgūsā gūñarīgue sērēñad_uarire m_u masīa. Irasirirā: "Marīp_u p_urogue ãārīdi, ïgū iriudi ãārā", ãrī b_uremua, ãrību.

31 Jesús g_uare ãrīmi:

—¿Dapagorare b_uremurī? **32** Mérōgā d_uyáa, m_{us}sā y_ure b_éowāgāburo. M_{us}sāya wiirigue waasiri, y_ure sug_uta dujamak_u irirāk_oa. M_{us}sā irasirikeremak_u, Y_{up}u gap_u y_u merā ãārīmi. Irasirig_u y_u sug_uta ãārībea. **33** M_{us}sā y_u merā ðārō siñajārī opaburo, ãrīgū, m_{us}sārē i ãārīpererire wereabu. M_{us}sā i ûm_ugue ãārīripoe i ûm_u marā m_{us}sārē ñerō tarimak_u irirākuma. ïgūsā irasirikeremak_u, y_u merā gūñaturaka! Y_u i ûm_u marā ñerārē tarin_ugādigue ãārā. Irasirirā y_u merā gūñatura us_uyaka! ãrīmi Jesús.

17

Jesús īgă buerăya ãārīburire Marīpure sērēbosadea

¹ Jesús irasū ãrī odo, ūmugasigue īāmu, īgă Pagure ãsū ãrīmi:

—Ah, dapagorare mă ãrīderosūta yure waaburi ejasiáa. Irasirigu masakare yu mă magă, mă iriudi ãārīrīrē īmuka! Mă irasirimakă, yu mă turagu, mă õagă ãārīrīrē īgăsārē īmugukoa. ² Mă yure masaka ãārīpererărē doregu píbu, mă yure sīnerărē ūmugasigue perebiri okari opamakă iridoregu. ³ Masaka mă diayeta Marīpu sugu ãārīgă ãārīrīrē, irasū ãārīmakă yu Jesucristo mă iriudi ãārīrīrē masīră, ūmugasigue perebiri okari opamură ãārīma.

⁴ *I ūmuguere mă yure iridoredeare yu iriyuwarikübü. Irasirigu i ūmă marărē mă turagu, õagă ãārīrīrē īmubu.* ⁵ Ah, mă i ūmure iriburo dupiyuro yu mă meră õärō ãārībü. Mă ãārīrikurire opabu. Irasirigu dapagorare mă ãārīrōgue yu mă meră õärō ãārīmakă mürărōta irika!

⁶ *Mă yure sīnerărē i ūmă mară watope ãārīrărē beyenerărē mă ãārīrikurire masīmakă iribu.* Mă yure sīneră măyară ãārīma. Mă dorerire irima.

⁷ Dapagorare masīma. Æärīpereri yu opari, mă yure sīdea ãāră. ⁸ *Mă yure weredoredeare īgăsārē werebu.* Yü wererire péră, bürremuma. Yü diayeta mă puro ãārīdi ãārīrīrē masīma. Yü mă iriudi ãārīrīrē: “Diayeta ãāră”, ãrī bürremuma.

⁹ *’Yü īgăsăya ãārīburire sērēbosáa. Gajiră i ūmă mară yure bürremumerăya ãārīburi gapure sērēbosabea.* Yure bürremură mă yure sīneră măyară ãārīma. Irasirigu īgăsăya ãārīburire

sērēbosáa. **10** Æärípererā yaarā, m̄ayarā ãärīma. Irasirirā m̄ayarāde, yaarā ãärīma. Ígūsā yaarā ãärīsiā, yu õārō ãärírikurire masakare masimakā yáma.

11 'Yu i ûmuguerē dujabirikoa. Mu yure s̄inerā gapu i ûmuguerē dujarākuma. Ah, mu õāgū ãärā. Mu wāi merā mu turari merā Ígūsārē koreka, marī sugu ãärīnirōsūta Ígūsāde suro merā ãärīníkōāburo, ãrīgū. **12** Yu i ûmuguerē mu yure s̄inerā merā ãärīgū, mu turari merā Ígūsārē õārō korebu. Neō sugu dederibirima. Suguta peamegue waaderiburu ãärīmi. M̄aya wereníri gojadea pūgue ãrīderosūta iri irasū waabu.

13 'Dapagorare yu mu p̄rogue waabu yáa. Yu waaburi dupiyuro i ûmugue ãärīgū i ãärípererire yure b̄remurārē werea, Ígūsāde yu irirosūta us̄ayari opatariburo, ãrīgū. **14** M̄aya kerere Ígūsārē werebu. Yu i ûmumu ãärībea. Irasirirā yure b̄remurāde i ûmu marā irirosū ãärībema. Irasirirā i ûmu marā yure ïāturirosūta yure b̄remurādere ïāturima. **15** Yu murē; "Yure b̄remurārē i ûmurē ãālaka!" ãrī s̄erēbea. Åsū gapu ãrī s̄erēa. Ígūsārē õārō koreka, wātī ñerī iridorerire pébirikōāburo, ãrīgū! **16** Yu i ûmumu ãärībea. Irasirirā yure b̄remurāde i ûmu marā irirosū ãärībema. **17** M̄aya kere diayema ãärā. Irasirigū iri merā Ígūsārē mu dorerire irirā ãärīmakā irika! **18** Mu yure maya kerere i ûmu marārē weredoregu iriuderosūta yure b̄remurārē m̄aya kerere i ûmu marārē weredoregu iriuia. **19** Ígūsāya ãärīburire mu dorerire irigu yáa, Ígūsāde diayeta mu dorerire iriburo, ãrīgū.

20 'Y_u īgūsāya ãārīburi ditare sērēbosabea. Īgūsā m_uya kere wererire pérā, gajirāde y_ure b_uremurākuma. Irasirigu y_u īgūsāya ãārīburidere sērēbosáa. **21** Y_u irire sērēbosáa, y_ure b_uremurā ãārīpererā suro merā ãārīburo, ãrīgū. A_u, m_u y_uguere õārō ãārā. Y_u m_u merā ãārā. Irasirirā marī ãārīrōsūta īgūsā marī merā õārō ãārīburo. īgūsārē suro merā ãārīmakū irika, i ūm_u marā y_u m_u iriudi ãārīrīrē b_uremuburo, ãrīgū! **22** M_u ãārīrik_urire y_ure sību. Irasirigu īgūsārē y_u irirosū ãārīrik_umakū iribu, y_u m_u merā sug_u ãārīrōsūta īgūsāde suro merā ãārīburo, ãrīgū. **23** Y_u īgūsāguere ãārā. M_u y_uguere ãārā. Marī īgūsā merā ãārā, īgūsā diayeta suro merā ãārīburo, ãrīrā. īgūsā suro merā ãārīmakū ïārā, i ūm_u marā y_u m_u iriudi ãārīrīrē, m_u y_ure maīrōsūta y_ure b_uremurārē maīrīrē masīrākuma.

24 'A_u, m_u i ūm_urē iriburo dupiyuro y_ure maību. Irasirigu m_u ãārīrik_urire y_ure sību. Y_ure m_u sīnerārē y_u ãārīburogue y_u merā ãārīmakū gāāmea m_u y_ure ãārīrik_uri sīdeare masīburo, ãrīgū. **25** A_u, m_u keoro irig_u ãārā. I ūm_u marā y_ure b_uremumerā m_urē masībema. Y_u gap_u m_urē masīa. Y_ure b_uremurā y_u m_u iriudi ãārīrīrē masīma. **26** M_u ãārīrik_urire īgūsārē masīmakū iribu. Y_u īgūsāguere ãārīgū m_urē irasū masīmakū iriníkōāgukoa, m_u y_ure maīrōsūta īgūsāde gāme maīburo, ãrīgū, ãrīmi Jesús.

18

*Jesúre peresu ñeāwāgādea
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)*

1 Jesús Ígū Pagare sērē odoaderō pura, gúa Ígū buerā merā Jerusalérē wiri, Cedrón wāikuri ūmayuridijari máré taribuja, olivos wāikuri yuku otederogue waami. **2** Iro dupiyuro wári Jesús irogue gware siiuwágānami. Irasirigu Judas Jesúre fātuirirágure Ígūrē Ímubu iroke masími. **3** Jesús gúa merā irogue ejadero pura, Judas subu surara merā aarimí. Gajirā surara Marípuya wiire korerāde Ígū merā aarimá. Ígūsā paía oparā, fariseo bumarā iriunerā surara áárímá. Ígūsā mojōkuri merā, sīágorduparu, sīágori tururi merā aarimá. **4** Jesús Ígūrē waaburire masísiami. Irasirigu, Ígūsā Ígū puro ejarimakü, bokatírī sērēñami:

—¿Noárē ámarí mūsā?

5 Ígūrē yujuma:

—Jesús Nazaretmurē ámáa.

Jesús Ígūsārē árīmi:

—Ígūta áárā yu*.

Judas Jesúre wējēdhaarāguere Ígūrē Ímubu surara merā áárímí. **6** Jesús: “Ígūta áárā yu”, árīmakü pérā, duusirimawágā, yebague meémejákōáma. **7** Jesús Ígūsārē dupaturi sērēñami doja:

—¿Noárē ámarí mūsā?

Ígūrē yujuma:

—Jesús Nazaretmurē ámáa.

* **18:5** Exodus 3.13-15: Iripoegue Moisés Marípure sērēñadi áárímí: “Israel bumarā yure: ‘¿Mé iriudi wāi naásū áárīrī?’ árī sērēñamakü, ‘naásū árī weregakuri?’ Marípua Ígūrē ásū árīdi áárímí: “Yu wāi ‘YO SOY EL QUE SOY’ áárā. Irasirigu Israel bumarārē ásū árī wereka: ‘YO SOY yure mūságure weredorega iriumi’, árīka!” árīdi áárímí. “YO SOY EL QUE SOY”, árīrō: “Yu áárīnígūta áárā, o Ígūta áárā yu”, árīdharo yáa.

8 Jesús īgūsārē ãrīmi:

—Yū mūsārē: “Yū īgūta ãārā”, ãrī weresiabū. Yure ãamarā, ñīsā yū merāmarārē waadoreka!

9 Īgū: “Yūpū yure sīnerārē neō sugure dedeubiribū”, ãrīdeare keoro waaburo, ãrīgū, irire irasū ãrīmi. **10** Īgūsā Jesúre ñeāmurā irimakū ëāgū, Simón Pedro sareri majīrē opagū tūāwea ãī, paía opure moāboegure Malco wāikugure diaye gapūma gāmipūrē dititá dijukōāmi. **11** Jesús gapū Pedrore ãrīmi:

—Muya sareri majīrē duripíka! Yūpū yure ñerō taridorederosūta ñerō tarigura, ãrīmi.

Jesúre paía opū p̄rogue ãīadea

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54; Jn 11.49-50)

12 Īgū irasū ãrīmakū, surara, īgūsā opū, Marīpuya wiire korerā surara Jesúre ñeā, suama. **13** Sua odo, ïgūrē Anás wāikuguya wiigue ãīwāgāpurorima. Anás, Caifás wāikugū máñekū ãrīmí. Caifás iri bojorire paía opū ãrīmí. **14** Īgūta iro dupiyuro judío masaka oparārē: “Sugūta masaku marī judío masakaya ãārīburire boabosamakū õārokoa”, ãrīdi ãrīmí.

Pedro Jesúre masīkeregu: “Masībea”, ãrīdea

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

15 Īgūsā Jesúre ãīāmakū, yū, Simón Pedro merā Jesúre yoaweyarogue ëātuyabū. Paía opū yure masīmi. Irasirigū yū Jesúre ëātuyawāgā, paía opūya wii makāpūroma yebague ñajābū. **16** Pedro gapū iri wii tūro ñajāri makāpūrogue dujanugāmi. Īgū iro dujanugāmakū ëāgū, yū iri makāpūro korego

merā werení, Pedrore siiu ñajābu. ¹⁷ Ígu ñajāmaku, makāpuro korego Pedrore sērēñamo:

—¿Mu sīn buerā merāmu ãārīberi?

Pedro igore ãrīmi:

—Ãārībea yu.

¹⁸ Ysagorabu. Irasirirā iri wii moāboerimasā, surara merā Ígsā peame diudeame turo sūma níma. Pedrode Ígsā purota sūma ními.

Paía opu Jesúre sērēñadea

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Paía opu Anás Jesúre sērēñayupu:

—¿Noā ãārīrī mu buerā? ¿Ñeénorē Ígsārē bueri? ãrīyupu. ²⁰ Jesúz Ígrē yujuyupu:

—Yu ãārīpererā péurogue buebu. Marī judío masaka nerērī wiirigue, irasū ãārīmaku Marīpuya wiiguedere masaka nerērōgue buebu. Gajirogue durisīā, neõ buebiribu. ²¹ ¿Nasirigu yure sērēñarī? Yu buerire sērēñaduagu, yure pénerārē sērēñaka! Ígsā yu weredeare masīma, ãrīyupu.

²² Ígu irasū ãārīmaku pégu, Marīpuya wii koregu surara Ígu mojō merā Jesúya diapure pá, Ígrē ãrīyupu:

—¿Nasirigu irasū yujuri paía opure? Irasū ãārībita Ígrē!

²³ Jesúz Ígrē yujuyupu:

—Yu ñerō werenímaku: “Ñeéno werenía”, ãrīka yure! Yu diayema gapure keoro weremaku, ¿nasirigu yure pári?

²⁴ Jesúz irasū ãrādero puru, Anás Ígrē Ígsā suadire paía opu Caifás purogue iriuyupu.

*Pedro Jesúre masikeregū, dupaturi: “Masībea”,
ārīdea
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)*

25 Irasiriripoe Simón Pedro peame tūrota sūma níkōāmakū īārā, iro āārīrā īgūrē sērēñama:

—¿Mu sīi buerā merāmā meta āārīrī?

Pedro īgūsārē ārīmi:

—Āārībea yū.

26 Īgū irasū ārādero puru, sugu paía opure moāboegū Pedro īgūya gāmipū dititādiyagū Pedore ārīmi:

—Yū olivos otederogue mu īgū merā āārīmakū īābhū.

27 Pedro dupaturi: “Āārībea, īgū merā āārībirabū”, ārīmi. Irire ārīripoeta, āgābo weremi.

Pilato Jesúre sērēñadea

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Pūrhū Jesúre Caifáya wii āārādire Pilato pūrogue āīāma. Boyoripoe āārībū. Pilato romanomā judío masakare doregu āārīmí. Jesúre īgū pūrogue āīārā, īgūya wiiguere ñajābirima. “Marī judío masaka, īgū judío masaku āārībiya wiiguere ñajārā, marī dorerire tarinugābukoa. Irasirirā pascua bosenā baaburire baabiribukoa”, ārī gūñama. **29** īgūsā ñajābirimakū īāgū, Pilato īgūsā merā werenigū wiririmi. īgūsārē sērēñami:

—¿Neénorē iriari ū, mūsā yure wajamoādorerā aarimakū?

30 īgūsā Pilatore ārīma:

—Ū ñerī iribirimakū, mūrē wiaraā aaribiri-boakuyo.

31 īgūsā irasū ārīmakū, Pilato ārīmi:

—Ãiaka! M̄usārē doreri ãr̄irōsūta m̄usā basi ïgūrē wajamoãka!

Ígūsā ïgūrē ãr̄ima:

—Gua judío masaka sugure mu ḡhare: “Wējēka!” ãr̄irō marirō wējēmasībea.

³² Ígūsā irire irasū ãr̄irā, Jesúre ïgū curusague boaburire iro dupiyuro weredea keoro waamakā irima[†]. ³³ Ígūsā irasū ãr̄imakū pégū, Pilato wiigue gāmenugā ñajāa, Jesúre siiu, sērēñayupu:

—¿Mu ta judío masaka Opu ãärírī?

³⁴ Jesú ïgūrē ãr̄iyupu:

—¿Mu basi gūñarō merā yure irasū sērēñarī, o gajirā m̄urē yaamarē wereari?

³⁵ Pilato ïgūrē ãr̄iyupu:

—Yu judío masaku meta ãärā. Mu ya nikū marā judío masaka, irasū ãärímakū paía oparā m̄urē õõ yu p̄u rogue ãijama. ¿Ñeénorē iriari mu?

³⁶ Jesú ãr̄iyupu:

—Yu Opu ãärírī, i ûmuma ãäríbea. I ûmuma ãärímakū, yaarā gāmekēãbukuma, judío masaka yure ñeä, peresu iribirikõãburo, ãr̄irā. Yu Opu ãärírī, gajiroguema ãärā.

³⁷ Ígū irasū ãr̄imakū pégū, Pilato ïgūrē ãr̄iyupu:

—¿Mu irasū ãr̄igū: “Opu ãärā”, ãr̄irī?

Jesú ïgūrē ãr̄iyupu:

—Mu ãr̄irōsūta Opu ãärā. Yu deyoabu i ûmua marāguere diayemarē werebu. Æärípererā diayema ãärírīrē péduarā, yu wererire péma.

[†] **18:32** Judío masaka sugu ñerō irigare ãtāyeri merā dea wējēnerā ãärímá ïgūrē wajamoãrā. Romano masaka gapu ïgūrē wajamoãrā, curusague pábiatú wējēnerā ãärímá.

38 Ígū irasū ãrīmakū, Pilato Ígūrē ãrīyupū:
—¿Neéno ãārīrī diayema?

Judío masaka Pilatore: “Jesúre wējēka!” ãrī dore-dea

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Irasū ãrī odo, Pilato judío masaka oparā merā werenígū wiriri, Ígūsārē ãrīmi doja:

—Írē neō ñerī iridea máa yu ïāmakū. **39** Bojorikū pascua bosenū ãārīmakū, mūsā irinarōsūta sugū peresu ãārīgūrē yure wiudorea. ¿Mūsā judío masaka Opure mūsārē wiumakū gāāmekuri?

40 Ígū irasū ãrīmakū pérā, Ígūsā gaguiníma:

—Ígūrē wiubirikōaka! Barrabás gapure guare wiuka! ãrīma. Barrabás yajarimasū ãārīmí.

19

1 Ígūsā irasū ãrī gaguinímakū pégu, Pilato Ígūyarā surarare Jesúre tārādoreyupū. **2** Jesúre tārā odo, pora bero iri, Ígāya dipurure peoñurā. Peo odo, opuya suríro irirosū deyoriñe diañiweyariñerē Ígūrē sāñurā. **3** Sā odo, Ígū puro ejanugā, ãsū ãrī buridañurā:

—Óārō ãārīburo judío masaka Opū! ãrīñurā, Irasū ãrīrāta, Ígūsāya mojōrī merā Ígūya diapure páñurā.

4 Pilato dupaturi masakare weregu wiriri, ãsū ãrīmi:

—Ígūrē neō ñerī iridea máa yu ïāmakū. Irasirigū mūsārē masiburo, ãrīgū, Ígūrē siiu wiugura mūsārē ïādoregu.

5 Irasū ãrī odo, Jesúre siiu wiumi. Irasirigū, Jesús pora berore peyadi, opuya surírore sāñadi Ígū wiririmakū, Pilato masakare ãrīmi:

—Ílaka! Ílita ãārīmi Ígū.

⁶ Paía oparā, Marípuya wii korerā surara Jesúre Ílārā, gaguinínugāma:

—Ígūrē curusague pábiatú wējēka! Curusague pábiatú wējēka! ãrī gaguiníma.

Pilato Ígūsārē ãrīmi:

—Yu Íamakū, Ígūrē neō ñerī iridea máa. Irasirirā māsā Ígūrē ãlaka! Māsā basita Ígūrē curusague pábiatú wējērā waaka!

⁷ Judío masaka oparā Ígūrē ãrīma:

—Ígū: “Yu Marípū magū ãārā”, ãrīmi. Guare doreri irasū ãrīgūnorē wējēdorea.

⁸ Ígūsā: “Ígū: ‘Yu Marípū magū ãārā’, ãrīmi”, ãrīmakū pégu, Pilato Ígū dupiyuro güiadero nemorō güimi. ⁹ Irasirigū Jesúre dupaturi siiu ñajāa, sérēñayupū doja:

—¿Noómū ãārīrī mū? ãrīyupū.

Jesús gapū Ígūrē neō yujubiriyupū.

¹⁰ Ígū yujubirimakū Íágū, Pilato Ígūrē ãrīyupū:

—¿Nasirigū yure yujuberi? Yu yaarā surarare mārē peresu ãārīgūrē wiudoremakū, mārē wiurākuma, o Ígūsārē mārē curusague pábiatú wējēdoremakū, mārē pábiatú wējērākuma. ¿Irre masíberi mū?

¹¹ Jesús Ígūrē yujuyupū:

—Mu yure irasū iridoreri, Yu pū ûmugasigue ãārīgū mārē pídea ãārā. Irasirigū yure muquere wiadi, mu nemorō waja opami, ãrīyupū.

¹² Ígū irasū ãrīmakū pégu, Pilato Jesúre: “¿Nasiri wiugukuri yu Ígūrē?” ãrī pémaádiyupū. Ígūrē irasū wiuduamakū Ílārā, judío masaka gapū gaguiníma:

—Mʉ īgārē wiugʉ, romano marā opʉ merāmʉ ãārībirikoa. Sugʉ: “Yʉ judío masaka opʉ ãārā”, ãrīgūno romano marā opʉre marīrē doregure béoduagʉ, īgūrē īāturigu yámi, ãrīma.

13 Īgūsā irasū ãrīmakū pégʉ, Pilato Jesúre wigue ãārīgūrē ʉtā majīrī merā īgūsā iridea yebague wiriridoremi. Īgū, masaka wereśārīrē beyerimasū doarogue eja doami. Iri ʉtā majīrī merā īgūsā iridea yeba, hebreo ya merā Gabata wāikubʉ.
14 Irasū waarínu, gúa pascua bosenʉma baaburi ãmurīnu ãārībú. Goeripoe dupiyuro ãārībú. Pilato īgū doarogue eja doa, judío masakare ãsū ãrī weremi:

—Īlta ãārīmi mʉsā Opʉ.

15 Īgū irasū ãrīmakū pérā, judío masaka gaguiníma:

—Boaburo īgū. Boaburo. Curusague pábiatú wējēka īgūrē! ãrīma.

Pilato īgūsārē ãrīmi:

—¿Yʉ yaarā surarare mʉsā Opʉre curusague pábiatú wējēdoremakū gāāmerī mʉsā?

Paía oparā īgūrē yʉjʉma:

—Gúa opʉ, romano marā opʉ ãārīmi. Gajigʉ gúa opʉ mámi.

16 īgūsā irasū ãrīmakū pégʉ, Pilato Jesúre īgūsārē wiami, curusague pábiatú wējēdoregu. Irasirirā īgūrē ãiākōāma.

Jesúre curusague pábiatú wējēdea

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 Irasirigʉ Jesús curusare kōā, “Masakʉ dipuru boawadea pero” wāikʉrogue waami. Hebreo ya merā Gólgota wāikubʉ. **18** Irogue eja, Jesúre

curusague pábiatúma. Gajirā pērārē pábiatúma. Sugure īgū diaye gapu, gajigure īgū kúgapu curusague pábiatú ãīwāgūnúma. Jesúre īgūsā deko ãīwāgūnúma. ¹⁹ Pilato taboa majīrē īgū gojadea majīrē curusague Jesús dipuru weka pábiatúdoreyupu. Åsū ãrī gojasūdero ãārībú: “Íí Jesú Nazaretmu, judío masaka Opu ãārīmi”. ²⁰ Hebreo ya merā, latín ya merā, griego ya merā gojadea ãārībú. Jesúre curusague īgūsā pábiatú ãīwāgūnúdero, makā purogā ãārībú. Irasirirā wárā judío masaka irogue aari, iri gojadeare ïā buema. ²¹ Paía oparā judío masaka ãārīsīā, Pilato gojadeare gāāmebirīñurā. Irasirirā īgūrē wererā waañurā. Åsū ãrīñurā:

—Mu: “Íí judío masaka Opu ãārīmi”, ãrī gojadeare gorawayuka! Åsū gapu gojaka: “Íí: ‘Judío masaka opu ãārā’, ãrīmi”, ãrī gojaka! ãrīñurā.

²² Pilato gapu īgūsārē ãārīyupu:

—Yu gojadeare gorawayubirikoa, ãrīyupu.

²³ Jesúre curusague pábiatú ãīwāgūnúadero phru, wapikurā surara īgūya surí ãārādeare sea, īgūsāku suñeno dita gāme dükawama. Suñe suríro su gasirota suadea suríro, eañeäña marīrō merā iridea gasiro ãārībú. ²⁴ Iri suríro irasū ãārīmakū ïārā, gāme ãrī wereníma:

—Iñe surírore yeguebirikōãrā! Ubu ãrīboka birarā! “¿Noãrē dujarokuri?” ãrīma.

Ígūsā irasirimakū, Marīpuya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta keoro waabu. Åsū ãrī gojasūdero ãārībú: “Yaa suríre: ‘¿Noãrē dujarokuri?’ ãrīboka birarākuma, irire gāme īgūsā

basi d^ukawamurā”, ãrī gojasūdero ãārībú. Iri pūgue gojaderosūta surara irasirima.

²⁵ Jesúya curusa p^uro ïgū pago, igo tīgō, María Cleofas marāpo, María Magdalena níma. ²⁶ Jesús, ïgū pagore, irasū ãārīmakū yu ïgū mañsūgū igo p^uro nímakū ïāgū, igore ãrīmi:

—Meō, ñī m^u magū ãārīmi.

²⁷ Irasū ãrī odo, yure:

—Igo, mu^upo ãārīmo, ãrīmi.

Irasirigu Jesús pagore yaa wiigue ãia opab^u.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Jesús irasū ãrī odo: “Ãārīpereri Y^up^u yure iridoregu pídeare iripeo odosiáa”, ãrī masīmi. Irasirigu ãsū ãrīmi:

—Ñemesibukoa yure. Irire ãrīgū, Marīpuya werenírī gojadea pūgue gojadeare iriyuwarik^umi.

²⁹ Irogue suru borewariru igui deko s^uñīrī deko utaudiru ãārīb^u. Irasirirā iro ãārīrā Jesús irasū ãrīmakū pérā, iri igui deko s^uñīrī merā yurayus^u merā yosa, hisopo wāikudima d^uhp^u yuwague suatú, Jesúya disire soemuúma. ³⁰ Jesús iri yurayus^u igui deko s^uñīrī yosadeare mimimi. Mimi odo, ãsū ãrīmi:

—Ãārīpereri iripeo odosiáa, ãrīmi. Ire ãrīgūta, ïgūya dipurure mumusiudija, ïgūya yujupūrārē Marīpure wia, boakōāmi.

Surara Jesúre curusague boadire saredea

³¹ Jesús boarin^u g^ua pascua bosen^uma baaburire ãmurin^u ãārīb^u. Gajin^u gap^u g^ua judío masaka siñajärin^u, irasū ãārīmakū pascua bosen^u

għa iririn, ubu āārīnha meta āārībá. Irinurē boanerā curusarigue āārīmakā judío masaka oparā għāmbebirima. Irasirirā Pilato purogue īgħurē sērērā waanurā: “Mħayarā surarare curusarigue pábiatúsūnerārē mata boaburo, ārīrā, īgħsāya ñigā għoarrīrē pánuadoreka! Puru īgħsāya dappuri āidju, gajirogue pídoreka!” ārīnurā. ³² Irasirirā surara Jesús merā curusarigue pábiatúsūnerāya ñigā għoarrīrē pánuama. Sugħi surar irasū iriparori, gajigħidere irasūta irima. ³³ Jesús puro waa ejanugħarrā, boadiguere īħama. Irasirirā īgħya ñigā għoarrīrē pánuabirima.

³⁴ Sugħi surara īgħya sareri merā Jesúre īgħya arupāma doka saremi. Īgħi saremak, mata īgħya dī, deko merā wirib. ³⁵ Y, i waamak īħab. Irasirigu y, i pürē gojagħi, diayema āārīrīrē m'sārē werea. Y, ire masiha. Y, īħadha diayeta waab. Y, wereri diayeta āārā. Irasirigu m'sārē irire werea, m'sāde Jesúre birembu, ārīgħi. ³⁶ Surara Jesúya ñigā għoarrīrē pánuabirimak, Marīpuya werenirri gojadea pūgue ārīderosūta waab. Iri pūgue āsū ārī gojasūdero āārībá: “Igħya għoarrīrē, neō su għoarrē pánuabirima”, ārī gojasūdero āārībá. ³⁷ Gajirogue Marīpuya werenirri gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībá: “Igħsā sare dire īħarrakuma”, ārī gojasūdero āārībá.

*José Jesúya dappure masāġobegue āiwwa għadha
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)*

³⁸ Jesús boadero pur, José Arimatea wālkuri makamha Pilatore Jesúya dappure sérégħi waayup. Jesúre biremugħi āārīrīrē gajirrārē werebiridi āārīmí. Pilato īgħurē:

“Jáh, ñguya dəphare ãïaka!” ãrīmakă, José curusa puro waa, Jesúya dəphare ãïdijumi. ³⁹ Nicodemode wári särōrīrē treinta kilo nukărīrē ãïjami, Jesúya dəphare õärō ãmubu. Ígħ iro dupiyuro ñami merā Jesúre werenígħejadi ãärrimí. Ígħi ãïdea: mirra wāikħuri särōrī, áloes wāikħuri särōrī merā morēdea ãärrīyuro. ⁴⁰ Irasirirā Ígħisā pērā Jesúya dəphare iri särōrī merā piupeo, õärī surí gasiri merā õmama. Judío masaka Ígħisā boanerāya dəphare yáaburi dupiyuro ãmunaderosūta irima. ⁴¹ Jesúre curusague pábiatú wějēdero pħoro pooe ãärribu. Iri pooeguere masāgħobe ħtā�egue mádea gobe ãärribu. Iri gobere neō sugħi boadire yáabirima dapa. ⁴² Għa judío masaka siñajārīnha ejaburo iribu. Irasirirā iri gobe curusa ãiwaġġnūadero pħrogħ ãärrimakă, Jesúya dəphare irogue yáama.

20

Jesús masādea

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Judío masaka siñajārīnha* waaderopur, boyoburo dupiyurogħ Maríja Magdalena Ígħisā Jesúya dəphare yáaderogue īāgħi waayupo. Irogue ejago, iri gobere biadea ħtā majjīrē bojegħe ãärrimakħi īāyupo. ² Irasirigo, għa pērā Simón Pedro, irasu ãärrimakħi yha Jesús maīsugħi pħrogħe ūmawāgħarimo. Igo għa pħrogħe ejago, għare arim:

—Marī Opħya dəphare ãikōñnerā ãärrāma. Ígħi rē Ígħisā píaderore marī masħbea, arim:

---

* **20:1** Judío masaka siñajārīnha, sábado ãärrā.

³ Igo irasū ãr̄imakū pérā, yu, Pedro merā ïgūsā Jesúya düpüre yáaderogue ïärā waabu. ⁴ Irogue waarrā, gúa pérägueta ûmawâgâbu. Yu gapu Pedrore ûmatariwâgâ, masâgobegue ejapuroribu. ⁵ Irogue ejagu, iri gobere muúbia ïã sóobu. Irasú ïã sóogu, Jesúya düpüre õmadea surí gasiri ditare ïâbu. Iri gobegue ñajâbiribu. ⁶ Mérôgâ puru Simón Pedro ejami. Irogue eja, iri gobegue ñajâa, ïgûde Jesúya düpüre õmadea surí gasiri ditare ïâmi. ⁷ Íguya dipurure ïgûsâ õmadea suríro gasirodere ïâmi. Iri gasiro túpeasubu. Gaji surí gasiri merâ peyabiribu. ⁸ Pedro irasú ñajâmakú ïágú, yude iri gobegue ejapuroridi ñajâa, iri ditare ïágú, bûremubu. ⁹ Gúa, Jesúya düpüre masâgobegue marîmakú ïâkererâ, Marîpuya werenírî gojadea pûgue Jesús boadigue masâgukumi, ãrîdeare pémasâbiribu. Keoro waarokoa, ãrî gûñabiribu. ¹⁰ Irire ïã odorâ, gúa wiigue goedujáakðâbu.

*Jesús María Magdalena rē deyoadea
(Mr 16.9-11)*

¹¹ María gapu masâgobegueta dujâa, buro oreypupo. Oregota, iri gobegue muúbia ïã sóoyupo.

¹² Irasú ïã sóogo, pérâ Marîpüre wereboerârê boreri surí sâñarârê Jesúya düpüre peyaderogue ïgûsâ doamakú ïayupo. Sugu, Íguya dipuru ãârîdero gapu, gajigu, Íguya guburi ãârîdero gapu doañurâ.

¹³ Ígûsâ igore sérëñâñurâ:

—¿Nasirigo orego yári?

Igo Ígûsârê ãrîyupo:

—Yu Opuya düpüre ãikôñerâ ãârâma. Ígûrê Ígûsâ píderore yu masâbea, ãrîyupo.

14 Irire ãrĩ odo, gãmenugã ïãgõ, Jesúre iro nímakã ïãyupo. Ígürẽ ïákerego: “Jesúta ãärími”, ãrĩ ïámasibiriyupo.

15 Jesú igore ãrãyupu:

—¿Nasirigo ore go yári? ¿Noärẽ ãamarĩ?

Igo gapu: “Íi, i pooere koregu ãäríkumi”, ãrĩ gũñagõ, Ígürẽ ãrãyupo:

—Mu Íguya dãpãre gajirogue ãïadi, yure wereka! ¿Noógue píari? Mu weremakã, Íguya dãpãre ãigõ waagoráa.

16 Igo irasú ãrãmakã, Jesú igore ãrãyupu:

—María.

Ígú irasú ãrãmakã pégo, gãmenugã, hebreo ya merã Ígürẽ:

—Rabuni, ãrãyupo. “Rabuni”, ãrãrõ, hebreo ya merã: “Buegu”, ãrãduaro yáa.

17 Jesú igore ãrãyupu:

—Yure pirika! Yupu purogue murãabea dapa. Gajirã yaarã purogue waaka! Ígüsãrẽ ãsú ãrĩ wereka: “Jesú ãrãmi: ‘Yupu purogue waabu yáa. Ígú mhsãdere mhsãphta ãärími. Ígú yu Opu, irasú ãrãmakã mhsãdere mhsã Opulta ãärími’, ãrãmi”, ãrïka Ígüsãrẽ!

18 Ígú irasú ãrãmakã pégo, María Magdalena gua Jesú buerã purogue aari, guare igo marí Opure ïädeare, Ígú igore weredoreadeare weremo.

Jesús Ígã buerãrẽ deyoadea

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Irinu semana ãärípurorinu† ñamigue gua Jesú buerã guaya wiigue nerérã, judío masaka

† **20:19** Semana ãärípurorinu, domingo ãärã.

oparārē güirā, makāpurorire ñārō biabu. Gua irogue ãārīripoe Jesús gua dekogue deyoa, guare ñādoregu, ñasū ñrīmi:

—Musā ñārō siñajārī merā ãārīrikuka!

²⁰ Irasū ñrī odo, ñgūya mojōrīrē, ñgūrē arupāma doka sarederore guare ñumumi. Gua ñgūrē marī Opure ñārā, buro usuyabu. ²¹ Dupaturi Jesús guare ñrīmi doja:

—Ñārō siñajārī merā ãārīrikuka musā! Yupu yure iriuderosūta yude musārē iriua, ñrīmi.

²² Irasū ñrī odo, guare puripeo, ñasū ñrīmi:

—Óagū deyomarígūrē bokatīrīñeäka, musārē iritamubure! ²³ Musā masakare ñgūsā ñerō irideare kātimakū, ñgūsā ñerō irideare kātisürākuma. Musā gajirārē ñgūsā ñerō irideare kātibirimakū, ñgūsā ñerō irideare kātisübirkuma, ñrīmi Jesús.

Tomás Jesúre masādire ñādea

²⁴ Jesús guare deyoamakū, Tomás Jesús buegu “Sudhadi” ñgūsā ñrīdi gua merā ñārībirimi. ²⁵ Puru ñgū gua merā ñārīmakū, ñgūrē ñrību:

—Gua marī Opure ñābu.

Tomás gapu guare ñrīmi:

—Ígūya mojōrīgue ñgūsā pábiadea goberire ñābi, iri goberire yaa mojōsürū merā puuñabi, irasū ñārīmakū ñgū arupāma dokare ñgūsā saredea gobere yaa mojō merā soesóoñabi, ñgū masādea kerere neõ buremubirikoa.

²⁶ Su semana Jesús guare deyoadero puru, gua ñgū buerā dupaturi wiigue nerēbu. Iripoere Tomás gua merā ñārīmí. Iri wii biadea wii ñārīkeremakū, Jesús ñajāa, gua dekogue deyoa, guare ñādoregu, ñasū ñrīmi:

—Mʉsā siñajārī merā ðārō ãārīrikʉka!

27 Irasū ãrī odo, Tomáre ãrīmi:

—Íaka yaa mojōrīrē! Mʉ mojōsūrū merā yaa mojōrīgue īgūsā pábiadea goberire puuñaka! Mʉ mojō merā yʉ arupāma doka īgūsā saredea gobere soesóofiaka! Yʉ masādeare: “Diaye ãārībea”, ãrībirikōaka! “Diaye ãārā”, ãrī bʉremuka!

28 Īgū irasū ãrīmakʉ, Tomás ãsū ãrīmi:

—Mu, yʉ Opʉ, yʉ bʉremugū ãārā.

29 Jesús īgūrē ãrīmi:

—Mu yure ñāsīa: “Diayeta boadigue masādi ãārā”, ãrī bʉremua. Gajirā gapʉ yure ïābirikererā, yʉ boadigue masādeare bʉremurākuma. Irasirirā īgūsā bʉro usuyari merā ãārīrākuma, ãrīmi.

Ipūgue ãārīrīnē nasriburo, ãrī gojadea

30 Jesús gʉa merā ãārīgū, wári gaji Marípʉ turari merā iri ïmurīrē irimi. Iri ãārīpereri īgū irideare i pūguere gojapeobiribʉ. **31** Irire gojapeobirikeregʉ, surāyeri Jesús irideare gojáa, īgū Marípʉ iriudi Cristo ãārīrīrē, īgū diayeta Marípʉ magū ãārīrīrē bʉremuburo, ãrīgū. Irasū ãārīmakʉ mʉsā īgūrē bʉremurī merā okari opaburo, ãrīgū, irasū ãrī gojáa.

21

Jesús dupaturi īgū buerārē deyoadea

1 Pʉru Jesús Tiberias wãikʉri ditaru tʉro dupaturi gʉare īgū buerārē deyoami. Gʉare deyoagʉ ãsū irimi. **2** Gʉa irogue ãārīrā ïsāku ãārībʉ: Simón Pedro, Tomás “Sudhadi” īgūsā ãrīdi, Natanael Galilea nikūma Caná wãikʉri makāmu, gʉa pẽrā Zebedeo pūrā, irasū ãārīmakʉ gajirā pẽrā ãārībʉ.

3 Għa irogue āārīripoe Simón Pedro ārīmi:

—Waaí wējēgħu waagħu yáa.

—Guade mu merā waara, ārību.

Irasū ārī, buáa, doódiru merā waabu. Iri ñamir ē waaí wējēboyotamuakōdibu. **4** Boyowāgārīripoe Jesús ditaru tħoro nímakku īħabu. Īgħur ē īħakererā, īħamasibirkubu. **5** Irasirigħu għare ārīmi:

—¿Waaí wējēārī?

—Neō wējēbirakubu, ārī yejħabu.

6 Għa irasū ārīmakku pégħu, Jesús ārīmi:

—Doódiru diaye gapu buidire meéyoka! Iro gapu waai wējērāko. Īgħu ārīrosūta meéyomakku, wárā waai ñajāma. Wárā waai ñajāmakku, buidire doódirugue neō āīstaturabibu. **7** Irasū waamakku īħagħu, yu Jesú mañsūgħu Pedrone ārību:

—Īgħata marī Opu āārīmi.

Yu irasū ārīmakku pégħu, Simón Pedro īgħija wekama surirore tħweadi, sānna, ditarugue meeħbia bawwāgħāmi. **8** Għa īgħu merāmarā ditaru tħorre cien metros yoaro payarā, buidire waai wárā ñajādire għayaru merā tħānnumu abu. **9** Majanugħārā, peame nitfi dita gose oyanír īme weka waairé Jesús mupu nugħiġi nerār, pădere īħabu.

10 Jesús għare ārīmi:

—Gajirā waai, mérā mħasħa wējērār āix-rika!

11 Īgħu irasū ārīmakku, Simón Pedro doódirugue ñajāha, buidire īmiparogue tħāmajjāmi. Pagarā waai ñajānerā ciento cincuenta y tres āārīmá. Wárā waai ñajānerā āārīkererā, buidire neō yegħebir-ima.

12 Jesús għare ārīmi:

—Baa yoberā aarika!

Għa neō sugħno īgħiġi: “¿No ānno āħarīri mih?” ārī sērēñabirib. “Igħi marī Opħata āħarīmi”, ārī masib. 13 Jesùs peame puro waa, pā, waairé āi, guare gueremi.

14 Jesùs boadigue masādero puru, pea guare deyoasiami. Irasirigħu ditaru tħarġie deyoagħu, urea guare īgħiġi buerärē deyoagħu irimi.

Jesús Pedro merā werenídea

15 Għa baaderop puru, Jesùs Simón Pedro re sērēñam:

—Simón, Jonás magħi, ¿mih īnsā nemorō yure maħri?

Pedro īgħiġi āħarīmi:

—Yuhu Opħu, murē maħa. Mu irire masħa.

Jesùs āħarīmi:

—Irasirigħu ovejare koregħu oveja majjarrār ē oħarrō korerosūta yure bħuremura rār ġej jaħi minn āħarīr rār ē oħarrō koreka!

16 Irasū ārī odo, dupaturi Simón Pedro re sērēñam doja:

—Simón, Jonás magħi, ¿yure maħri mi?

—Yuhu Opħu, murē maħa. Mu irire masħa, āħarīmi.

Jesùs āħarīmi doja:

—Ovejare koregħu ovejare ē oħarrō korerosūta yure bħuremura rār ē oħarrō koreka! āħarīmi.

17 Irasū ārī odo, dupaturi Simón Pedro re sērēñam:

—Simón, Jonás magħi, ¿diayeta yure maħri mi?

Urea īgħiġi irasū sērēñamak pégħu, Simón Pedro buro bħajwereri merā āħarīm. Īgħiġi āħarīmi:

—Yuhu Opħu, mu āħarīpereri masħa. Murē yu maħri ē masħa.

Irasirigħu Jesùs īgħiġi āħarīmi:

—Ovejare koregu ovejare õärõ kererosüta yure bñremurärë õärõ koreka! ¹⁸ Diayeta mürë werea. Mu maamü ãärígü suríre sãña, mu gãämerö noó waaduaro waaunabu. Puru buuguro ãärígü, mya mojörirë soemugukoa. Gajigu mürë suríre ságukumi. Mu waaduaberogue mürë ãiwágägukumi.

¹⁹ Jesús, Simón Pedro ìgü boaburi merä masakare Marípu turagu, õágü ãäririrë masimakü iriburire irasü ãrñ weremi. Irire were odo, Jesús ìgürë ãrñmi:

—Yure tuyaka!

Jesús Juärë ìgü maigüre weredea

²⁰ Pedro gämenugâ, yu ìgüsärë tuyawágämakü ïämi. Yu, Jesús maigü, iro dupiyuro Jesús phro baa doanígü ìgürë: “Yu Opü, ¿noä mürë wëjëdharäguere mürë ïmubu ãäríkuri?” ãrñ sérëñadi ãäríbú. ²¹ Pedro yure ìágü, Jesúre sérëñami:

—Yu Opü, ¿naásü waarokuri ìgürë?

²² Jesús ìgürë ãrñmi:

—Yu i ûmugueré dupaturi aariripoeta ìgü okamakü yu iriduarire, o iriduabirire mya meta ãärä. Irire gûñarikubirikôaka! Yure tuyaka!

²³ Jesús irasü ãrñri kerere pérä, gajirä ìgürë bñremurä: “Juan boabirkumi”, ãrñ gãme weresirima. Jesús: “Juan boabirkumi”, ãrñdi meta ãärñmi. “Yu i ûmugueré dupaturi aariripoeta ìgü okamakü yu iriduarire, o iriduabirire mya meta ãärä”, ãrñdi ãärñmi.

²⁴ Yu Jesús buegu, yu ïädeare i pürë gojáa. Irasirirä müsä yu gojarire: “Diayeta ãärä”, ãrñ masia.

SAN JUAN 21:25

civ

SAN JUAN 21:25

25 Jesús wári gaji irimi. Iri ããrĩpererire yu go-japeomakã, wári pûrã ããrãbukoa. Yu péñamakã, masaka iri pûrãre i ûmãguere duripidãamakã, uturiakõãbukoa.

Iropata ããrã.

Juan

cv

Marȋpuya Kerere Wereri Turi New Testament in Siriano

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siriano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siriano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

---

cvi

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
1a0774e8-d152-5929-891b-95e0d2238786